

Stichting
Bedrijfstakpensioenfonds
Mode-, Interieur-, Tapijt-, en
Textielindustrie

Stichting Bedrijfstakpensioenfonds Mode-, Interieur-, Tapijt- en Textielindustrie
Akerstraat 92, 6411 HD Heerlen
Postbus 4471, 6401 CZ Heerlen
Telefoon: 088 - 116 2441 voor (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden
088 - 116 2434 voor werkgevers

Ingeschreven in het Handelsregister van de
Kamer van Koophandel onder nummer 41095737

Verslag over het boekjaar
1-1-2016 t/m 31-12-2016

Inhoud

	Pagina
Voorwoord	5
Meerjarenoverzicht	7
Bestuursverslag	
Het pensioenfonds	9
Financiële positie van het fonds	10
De pensioenregeling in 2016	11
Communicatie	13
Beleggingen	14
Samenvatting van het actuariële rapport	19
Verzekerdenbestand	25
Governance	26
Uitbestedingsbeleid en uitbestede partijen	29
Uitvoeringskosten	31
Risicomanagement	33
Vooruitblik 2017	36
Verslag Raad van Toezicht	
Rapportage RvT ten behoeve van het Jaarverslag 2016	39
Reactie van bestuur	41
Verslag verantwoordingsorgaan	43
Reactie van bestuur	44
Jaarrekening	
Balans per 31 december	46
Staat van baten en lasten	48
Kasstroomoverzicht	50
Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling	51
Toelichting op de balans per 31 december	56
Gebeurtenissen na balansdatum	61
Toelichting op de staat van baten en lasten	62
Bestemming van het saldo	67
Risicoparagraaf	68

Overige gegevens

Statutaire regeling omtrent de bestemming van het saldo van baten en lasten	79
Actuariële verklaring	80
Controleverklaring van de onafhankelijke accountant	82

Organisatie pensioenfonds

Organigram	89
Bestuur en commissies	90
Organen	92

Bijlage

Begrippenlijst	93
----------------	----

Voorwoord

In dit jaarverslag geven wij u een beeld van de ontwikkelingen in 2016 en de financiële positie eind 2016 van de Stichting Bedrijfstakpensioenfondsen Mode-, Interieur-, Tapijt-, en Textielindustrie.

In financieel opzicht was 2016 een spannend jaar. Het herstelplan van begin 2016 liet zien dat een verlaging van de pensioenen niet kon uitblijven als het financieel niet beter zou gaan. De wettelijke peildatum voor de beoordeling van de financiële positie van een pensioenfonds is steeds 31 december. Helaas moesten we op 31 december 2016 constateren dat het financiële resultaat over 2016 onvoldoende is geweest. We zijn verder achterop geraakt. We hebben opnieuw meer geld nodig dan verwacht voor de reservering voor de pensioenen. De belangrijkste oorzaak hiervan is de verder gedaalde rente in 2016. Het nieuw ingediende herstelplan voldoet nu nog maar net aan het voorschrift, dat de financiële positie binnen de hersteltermijn het vereiste vermogen bereikt. Zou dat niet zo zijn geweest, dan zou een verlaging van de pensioenen nodig zijn geweest. Gelukkig kon die achterwege blijven. De omstandigheden maken het ook niet mogelijk om door toeslagverlening de pensioenen te verhogen. Daarvoor moet het fonds eerst over een financiële buffer beschikken. Op dit moment is die buffer zelfs negatief. Het ziet er dan ook niet naar uit dat wij de komende jaren de pensioenen kunnen verhogen.

Ons fonds is in 2016 fors gegroeid door de overkomst van Pensioenfonds Textielverzorging. Het vermogen steeg van 1,856 miljard euro naar 2,714 miljard euro. Het aantal actieve deelnemers steeg van 10.234 naar 18.225. Het bestuur vindt groei noodzakelijk om een goed pensioen te kunnen realiseren: voor nu en voor later. Collectiviteit en solidariteit, sterke fundamenten van ons pensioenstelsel, worden hierdoor versterkt. Het fonds zorgt er hierbij wel voor dat de lasten tussen de deelnemers en pensioengerechtigden evenredig verdeeld worden.

We hebben een belangrijke stap gezet in de verdergaande digitalisering van onze communicatie. We proberen onze deelnemers meer op de hoogte te houden via e-mails, nieuwsbrieven en via onze website. Zo hebben de deelnemers altijd de meest recente informatie beschikbaar.

In het vervolg van dit jaarverslag leest u meer over wat wij als bestuur afgelopen jaar hebben gedaan, op basis van welke overwegingen en tot welke besluiten en aanpassingen dit heeft geleid.

Meerjarenoverzicht

	2016	2015	2014	2013	2012
Aantallen					
Aangesloten ondernemingen	1.612 ¹⁾	1.118	1.179	1.146	1.095
Deelnemers	18.225	10.234	10.191	10.537	10.895
Gewezen deelnemers	64.796	46.221	46.920	49.632	52.499
Pensioengerechtigden	49.940	47.210	47.926	47.607	46.406
Totaal aantal verzekerden	132.961	103.665	105.037	107.776	109.800
Financiële gegevens (in duizenden euro)					
Technische voorzieningen					
<i>Voorziening pensioenverplichtingen</i>					
Voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds	2.748.234	1.912.568	1.788.864	1.434.596	1.482.359
Herverzekeringsdeel technische voorzieningen	4.450	4.981	5.531	5.802	6.531
	2.752.684	1.917.549	1.794.395	1.440.398	1.488.890
Overige technische voorzieningen	3	0	0	420	1.442
Reserves					
Extra reserve	-45.354	-58.065	37.584	66.998	15.610
Bestemmingsreserve RAM	0	0	0	29.309	26.282
Bestemmingsreserve SUC ²⁾	0	0	0	0	18.385
	-45.354	-58.065	37.584	96.307	60.277

1) Aantal aangesloten ondernemingen MITT met personeel: 659
Aantal aangesloten ondernemingen TV met personeel: 299
Aantal aangesloten ondernemingen MITT zonder personeel: 484
Aantal aangesloten ondernemingen TV zonder personeel: 170

2) Deze reserve is per 2 januari 2009 overgenomen van de voormalige Stichting SUC.

	2016	2015	2014	2013	2012
Premiebijdragen	77.285	53.478	60.505	62.705	66.387
Pensioenuitkeringen	-51.076	-42.764	-43.848	-44.298	-46.255
Beleggingen					
Beleggingen ¹⁾	2.714.217	1.856.028	1.813.090	1.567.271	1.575.894
Beleggingsopbrengsten	264.005	23.326	276.892	-17.567	142.498
Rendement op basis van total return	10,1%	1,30%	18,14%	-1,15%	10,28%
Z-score	0,49	0,00	-0,18	0,20	0,15
Performancetoets	0,29	0,21	0,21	0,08	-0,44
Toeslagverlening					
Actieven	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	-4,30%
Gewezen deelnemers	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	-4,30%
Pensioengerechtigden	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	-4,30%
Pensioenvermogen	2.707.330	1.859.484	1.831.979	n.v.t.	n.v.t.
Dekkingsgraad	98,4%	97,0%	102,1%	104,7%	101,1%
Beleidsdekkingsgraad	92,7%	98,2%	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Vereist eigen vermogen	121,2%	120,9%	116,0%	117,0%	114,7%
Minimaal vereist eigen vermogen	104,3%	104,3%	104,3%	104,4%	104,5%

1) Inclusief lopende intrest en liquide middelen.

Bestuursverslag

Het pensioenfonds

Statutaire doelstelling van het fonds

De statutaire doelstelling van het fonds is het treffen van pensioenvoorzieningen en ouderdagsvoorzieningen als bedoeld in de pensioenregeling ter zake van hun ouderdom en/of overlijden voor werknemers en gewezen deelnemers in de bedrijfstak en hun nagelaten betrekkingen op basis van de in de bedrijfstak MITT van toepassing zijnde regeling. De wijze waarop het fonds deze doelstelling uitvoert, wordt voor de pensioenvoorzieningen verder geregeld in het uitvoeringsreglement en het pensioenreglement. Het bestuur stelt de reglementen van het fonds vast en wijzigt deze waar nodig. Het fonds verricht slechts activiteiten in verband met pensioen en werkzaamheden die daarmee in verbinding staan.

Het bestuur richt zich bij het vervullen van zijn taak naar de belangen van de bij het fonds aangesloten werkgevers en de betrokken deelnemers, gewezen deelnemers en pensioengerechtigden. Het bestuur zorgt ervoor dat deze zich op een evenwichtige manier vertegenwoordigd kunnen voelen. Het fonds werkt steeds op basis van een actuariële en bedrijfstechnische nota (ABTN) waarin gemotiveerd is omschreven welk beleid wordt gevoerd om de doelstelling van het fonds te kunnen nakomen. In de ABTN, ook wel bedrijfsplan genoemd, wordt nader ingegaan op de organisatie van het fonds, de inhoud van de pensioenregeling (pensioen overeenkomst), de financiële opzet (grondslagen, beleidskader en sturingsmiddelen), hoofdlijnen van het beleggingsbeleid en het interne beheersingssysteem en de opzet van de administratieve organisatie en interne controle. Naast het statutaire doel heeft het fonds in het verslagjaar een strategie, missie en visie geformuleerd.

Strategie van het fonds

Het bestuur wil dat het fonds groeit om ook in de toekomst een optimaal pensioenresultaat te realiseren en kosten te beheersen.

Missie van het fonds

Het fonds wil een duurzame en betrouwbare uitvoerder zijn van de pensioenovereenkomst(en) die sociale partners uit de bedrijfstak collectief voor de (gewezen) werknemers hebben afgesloten. De belangen van deelnemers staan centraal. Het bestuur streeft naar een solidair en optimaal pensioenresultaat, waarbij de risico's evenwichtig worden gedeeld en de met sociale partners afgesproken doelen en het beleid op lange termijn ook financieel kunnen worden waargemaakt.

Visie van het fonds

Het fonds streeft naar een zo goed mogelijke pensioenvoorziening die ruimte geeft voor aanpassing aan de risicohouding en het waarborgen van de opdracht van sociale partners naar de toekomst. Binnen de pensioensector neemt de regelgeving en kostendruk verder toe. Het fonds is als verplicht gesteld bedrijfstakpensioenfonds voor het draagvlak en vertrouwen in de sector afhankelijk van een (kosten)efficiënte en risicobewuste uitvoering op lange termijn. Daarom is het noodzakelijk om te blijven kijken naar de optimale schaalgrootte en mogelijke uitbreiding met andere fondsen of sectoren. Aan deze beslissingen gaat steeds een evenwichtige belangenafweging vooraf die transparant moet zijn voor alle betrokken groepen.

Financiële positie van het fonds

(Beleids)dekkingsgraad

Sinds de invoering van het nFTK is de beleidsdekkingsgraad leidend voor alle beleidsmaatregelen. De beleidsdekkingsgraad van een pensioenfonds is de gemiddelde dekkingsgraad van de 12 maanden voorafgaand aan het moment van vaststelling en is daarmee minder afhankelijk van dagkoersen. De beleidsdekkingsgraad van het fonds bedroeg ultimo 2016 92,7% (ultimo 2015 was deze 98,2%). Het verloop van de feitelijke dekkingsgraad in het verslagjaar zag er als volgt uit:

	Pensioen- vermogen	Technische voorziening	Aanwezige dekkings- graad 2016	Aanwezige dekkings- graad 2015
Primo	1.859.484	1.917.549	97,0%	102,1%
Beleggingsopbrengsten	265.605	263.443	0,4%	-5,7%
Premie	69.934	74.814	-0,2%	0,0%
Waardeoverdrachten	15	25	0,0%	0,0%
Kosten	371	485	0,0%	0,0%
Uitkeringen	-51.056	-51.453	-0,1%	0,1%
Kanssystemen	-102	-7.276	0,3%	0,3%
Toeslagverlening	0	0	0,0%	0,0%
Overige mutaties TV	562.736	555.097	1,0%	0,1%
Andere oorzaken	343	0	0,0%	0,1%
Ultimo	2.707.330	2.752.684	98,4%	97,0%

Reële dekkingsgraad

Daarnaast is de reële dekkingsgraad (zoals gedefinieerd in de Pensioenwet) een belangrijke graadmeter voor de financiële positie van het fonds. De reële dekkingsgraad is de beleidsdekkingsgraad gedeeld door de dekkingsgraad waarbij volledige prijsindexatie is toegestaan. Ultimo 2016 bedroeg de reële dekkingsgraad 75,2% (ultimo 2015 was dit 79,5%).

Marktwaarde dekkingsgraad

Ultimo 2016 bedroeg de marktwaardedekking (= de waarde van de beleggingen en de waarde van de verplichtingen worden beide berekend met behulp van de marktrente) 92,8%. Ultimo 2015 was de marktwaarde dekkingsgraad 92,3%.

Vereist eigen vermogen en herstelplan

Er is een tekort als de beleidsdekkingsgraad lager is dan die behorend bij het vereist eigen vermogen. Het vereist eigen vermogen bedroeg per 31 december 2016 121,2%. Hiermee ligt de beleidsdekkingsgraad van het fonds ultimo 2016 onder de vereiste dekkingsgraad en is er sprake van een tekort. Het fonds heeft een herstelplan waarin is vastgelegd welke maatregelen worden ingezet om binnen 10 jaar (in 2016 11 jaar) het vereist eigen vermogen te behalen. In het eerste kwartaal van 2017 vindt de jaarlijkse update van het herstelplan plaats. Zie voor meer informatie de paragraaf "Vooruitblik 2017".

Risicohouding en haalbaarheidstoets

Risicohouding

In artikel 102a van de Pensioenwet is bepaald dat het bestuur de doelstellingen en beleidsuitgangspunten, waaronder de risicohouding dient vast te leggen. De risicohouding van een fonds is de mate waarin een fonds, na overleg met sociale partners en na overleg met de organen van het fonds, beleggingsrisico's kan en wil lopen.

De belangrijkste doelstellingen van het bestuur zijn:

- het tot een minimum beperken van de kans en de mate van een korting;
- het tot een minimum beperken van de kans op een tekort;
- het realiseren van de toeslagambitie;
- het maximaliseren van de reële en de nominale dekkingsgraad;
- de schommelingen van de dekkingsgraad zoveel mogelijk beperken.

Haalbaarheidstoets

Uitgaande van deze uitgangspunten wordt de haalbaarheidstoets uitgevoerd. De haalbaarheidstoets geeft inzicht in het gemiddelde pensioenresultaat, gemeten over een toekomstperiode van 60 jaar. Als dat pensioenresultaat onvoldoende zou zijn treedt het fonds in overleg met de sociale partners om te bezien welke maatregelen genomen kunnen worden om het verwachte pensioenresultaat op het gewenste niveau te brengen. Vanaf 1 januari 2016 dient de haalbaarheidstoets jaarlijks herhaald te worden. In 2016 was het pensioenresultaat voldoende. In 2017 is het pensioenresultaat wederom voldoende.

Z-score 2016 en performancetoets

De z-score laat het verschil zien tussen het werkelijke rendement van de portefeuille en het rendement van de portefeuillebenchmark. Een positief getal betekent dat de beleggingen van het fonds het beter deden dan de benchmark. Een negatief getal betekent dat de beleggingen van het fonds het juist slechter deden. Ook de kosten tellen mee in de berekening. Pensioenfondsen berekenen elk jaar een z-score. Ook doen ze elk jaar een performancetoets. De performancetoets is een gemiddelde van de z-scores over 5 jaar. Als de performancetoets negatief is, is vrijstelling van de verplichte deelname aan een bedrijfstakpensioenfonds mogelijk. De performancetoets is negatief als de uitkomst lager is dan 0. De z-score in 2016 is 0,49. De performancetoets is 0,29. Er is geen grond voor vrijstelling.

De pensioenregeling in 2016

De pensioenregeling van het fonds is gebaseerd op het zogenaamde 'middelloonsysteem' en heeft het karakter van een uitkeringsovereenkomst in de zin van de Pensioenwet. Het levenslang ouderdomspensioen gaat standaard in op leeftijd 67, eerder of later uittreden is mogelijk. Het ouderdomspensioen wordt opgebouwd over het vaste salaris en over in het reglement vermelde variabele loonbestanddelen.

De maximumloongrens bedraagt € 103.317,- (2016). De franchise is € 14.935,- (2016); het opbouwpercentage bedraagt 1,6% van de pensioengrondslag. In de komende jaren zullen de meeste deelnemers naar verwachting kiezen voor een gelijke ingangsdatum als de ingangsdatum van de AOW.

Er is een (bijzonder) partnerpensioen verzekerd voor de (gewezen) echtgenote, echtgenoot of partner van de (gewezen) deelnemer. Het partnerpensioen bedraagt 70% van het ouderdomspensioen, het wezenpensioen 14%. Bij overlijden van een (gewezen) deelnemer wordt het partnerpensioen of het wezenpensioen berekend als 70% respectievelijk 14% van het tot de pensioenrichtdatum te bereiken ouderdomspensioen. Het partnerpensioen is verzekerd op opbouwbasis en wordt uitgekeerd totdat de partner overlijdt. Bovenop dit partnerpensioen krijgt de partner een aanvulling totdat hij of zij de AOW-gerechtigde leeftijd bereikt. De hoogte van dit tijdelijk partnerpensioen bedraagt maximaal 30% van het ouderdomspensioen. Dit tijdelijke partnerpensioen is verzekerd op risicobasis, wat inhoudt dat de partner dit alleen krijgt als de deelnemer overlijdt tijdens een actief dienstverband met deelname in de pensioenregeling van het fonds. Bij arbeidsongeschiktheid wordt de pensioenopbouw voortgezet op premievrije basis aan de hand

van een staffel gebaseerd op het arbeidsongeschiktheidspercentage van de Wet Werk en Inkomen naar Arbeidsvermogen (WIA). De pensioenregeling kent een aantal keuzemogelijkheden. Zo hebben deelnemers de mogelijkheid om de pensioeningangsdatum te vervroegen of uit te stellen. Ook kan het partnerpensioen worden omgezet in een hoger ouderdompensioen of andersom. Dit is in het reglement opgenomen.

Als een deelnemer van baan verandert, kan normaal gesproken de waarde van het opgebouwde pensioen worden meegenomen naar de pensioenuitvoerder van de nieuwe werkgever. Desgewenst is het fonds verplicht hieraan te werken. De waardeoverdracht kan alleen plaatsvinden wanneer zowel het ontvangende fonds als het overdragende fonds een dekkingsgraad van minimaal 100% hebben. Indien gewezen deelnemers een aanspraak op een ouderdompensioen hebben die op de pensioendatum minder bedraagt dan € 465,94 (bedrag 2016), heeft het fonds de mogelijkheid die onder bepaalde voorwaarden af te kopen. Bij een lagere dekkingsgraad dan 100% kan een afkoop ongunstig zijn voor het fonds.

Premiebeleid

Om fluctuaties in de hoogte van de premie te voorkomen, stelt het fonds de kostendekkende premie vast met een methodiek van premiedemping. Deze demping vindt plaats op basis van een verwacht rendement. De premie voor de pensioenregeling is op grond van de afspraken in het herstelplan en volgens het in de ABTN opgenomen beleidskader vastgesteld op een doorsneepremie van 24%. Dit (maximum) percentage is door cao-partijen ook voor 2016 bekrachtigd. Van de totale premie komt maximaal één derde voor rekening van de werknemers. De wijze van betaling van de totale premies door de werkgevers is vastgelegd in het uitvoeringsreglement.

In de samenvatting van het actuair rapport in dit verslag is vermeld dat de over het verslagjaar ontvangen premie van 24% hoger is dan de conform de ABTN vastgestelde gedempte kostendekkende premie.

De kostendekkende premie basisregeling, gedempte kostendekkende premie en feitelijke premie zijn als volgt samengesteld:

	Kosten- dekkende premie	Gedempte kosten- dekkende premie	Feitelijke premie
Actuariel benodigd	76.559	35.697	35.697
Opslag in stand houden vereist vermogen	16.001	7.461	7.461
Opslag voor uitvoeringskosten	5.582	5.582	5.582
Actuariel benodigd ten behoeve van toeslagverlening	0	17.380	17.380
Overschot	0	0	11.141
	98.142	66.120	77.261

Toeslagverlening

Vóór 2015 had het fonds geen doelgericht toeslagbeleid. Vanaf 1 juli 2015 streeft het bestuur ernaar om de opgebouwde pensioenaanspraken en -rechten van deelnemers, gewezen deelnemers en pensioengerechtigden waardevast te houden. De daarbij gehanteerde maatstaf is de prijsstijging. Voor deze voorwaardelijke toeslagverlening wordt geen aparte premie betaald of reserve gevormd. De toeslag is altijd voorwaardelijk en afhankelijk van een specifiek bestuursbesluit.

Toeslagen mogen verleend worden vanaf een beleidsdekkingsgraad van 110%. Daarnaast moet de gegeven toeslag toekomstbestendig zijn. Dit betekent dat het eigen vermogen op basis van de beleidsdekkingsgraad hoog genoeg moet zijn om de toegekende toeslag ook in de toekomst te kunnen financieren. In de praktijk impliceert dit voor een gemiddeld pensioenfonds dat een

toeslag van 1% pas verleend kan worden bij een beleidsdekkingsgraad van 118% en een toeslag van 2% bij een beleidsdekkingsgraad van 125%. Het bestuur heeft, als gevolg van een in 2016 onvoldoende toename van de dekkingsgraad, wederom moeten besluiten om de opgebouwde aanspraken van actieve deelnemers ook per 1 januari 2017 niet te verhogen. Voor alle pensioengerechtigden en gewezen deelnemers was daarmee ook geen verhoging mogelijk. Er hoefde gelukkig geen korting op de pensioenen plaats te vinden.

Het inhalen van toeslagverlening en het herstellen van pensioenverlagingen

Om in het verleden gemiste toeslagverlening in te halen en om pensioenverlagingen te herstellen moet er voldoende vermogen aanwezig zijn om de reguliere toeslagambitie in de toekomst te kunnen waarmaken. Daarnaast mag de beleidsdekkingsgraad door het geven van zo'n toeslag niet lager worden dan de vereiste dekkingsgraad. Bovendien mag het fonds niet meer dan 1/5e van het beschikbare vermogen hiervoor aanwenden. Als het fonds besluit de pensioenen te verhogen met een toeslag, kan het fonds ervoor kiezen ook de in het verleden 'misgelopen' toeslagen in te halen. Die inhaaltoeslag gaat dan maximaal 10 jaar terug. Dit beleid geldt vanaf 1 januari 2015. Omdat daarvoor het bestuur geen doelgericht toeslagbeleid had, is geen sprake van een achterstand in toeslagverlening. Vanaf 2015 is er sprake van een beleid met betrekking tot inhaaltoeslagen en wordt de achterstand in toeslagverlening bijgehouden. De eerste gemiste toeslag betrof de prijsindex per 1 januari 2016 gelijk aan 0,41%. De voorlopige gemiste prijsindex per 1 januari 2017 is gelijk aan 0,36%. Dat betekent dat de gemiste toeslag op 1 januari 2017 0,77% bedraagt.

Communicatie

Communicatiebeleidsplan

Het fonds heeft een communicatiecommissie, die ontwikkelt het communicatiebeleid, adviseert het bestuur en is verantwoordelijk voor de uitvoering.

Begin 2016 is het communicatiebeleidsplan 2016-2018 vastgesteld door het bestuur. Het communicatiebeleid is gepresenteerd aan het verantwoordingsorgaan en aan de raad van toezicht tijdens de studiedag op 11 februari 2016. Het communicatiebeleidsplan 2016-2018 is in het eerste kwartaal, na positief advies van het verantwoordingsorgaan, definitief vastgesteld.

Communicatie deelnemers, pensioengerechtigden en slapers

In het verslagjaar is via alle communicatiemiddelen van het fonds gecommuniceerd over de financiële situatie van het fonds, het herstelplan en de mogelijke verlaging in 2017. Voor de mogelijke verlaging in 2017 is in 2016 een communicatieplan opgesteld. Gelukkig heeft dit plan in 2017 niet in werking hoeven treden. In het verslagjaar hebben de deelnemers twee keer een pensioenkrant ontvangen.

Digitalisering is een van de speerpunten in het communicatiebeleidsplan van het fonds. Het fonds besteedt continu aandacht aan het verzamelen van e-mailadressen. Het fonds stimuleert het gebruik van digitale tools zoals de website en 'Mijn Pensioencijfers', de beveiligde omgeving van de website. Want daar kunnen deelnemers, pensioengerechtigden en slapers 24/7 terecht voor informatie en voor het zelf regelen van hun pensioenzaken.

Voor de deelnemers van het fonds is de Pensioenschets geïntroduceerd. Dat is een online tool die op een toegankelijke manier inzicht geeft in hun pensioen. De Pensioenschets is te raadplegen in 'Mijn Pensioencijfers'.

Pensioen 1-2-3 is nieuw op de website. Iedere pensioenuitvoerder moet deze op grond van de Wet pensioencommunicatie vanaf 1 juli 2016 gebruiken. Vanaf 1 juli 2016 is de Pensioenvergelijker, onderdeel van de Pensioen1-2-3, beschikbaar. Het is een checklist die de deelnemer helpt om twee regelingen met elkaar te vergelijken bij waardeoverdracht. Vanaf 2016 moeten pensioenuitvoerders frequenter gegevens aanleveren bij het Pensioenregister, www.mijnpensioenoverzicht.nl. Vanaf 1 juli 2016 ververst het fonds vier keer per jaar de gegevens voor het Pensioenregister.

In december 2016 heeft het fonds naar alle deelnemers de mailing 'Bpf MITT gaat digitaal' verzonden met als doel om ook de wettelijk verplichte communicatie in toenemende mate digitaal te kunnen verstrekken. Deelnemers die de wettelijk verplichte communicatie

niet digitaal maar op papier willen blijven ontvangen, zijn opgeroepen om dit aan het fonds door te geven. Deze zogenoemde bezwaaruitvraag is de eerste belangrijke stap naar het digitaal communiceren van de wettelijk verplichte communicatie. In 2017 gaat het fonds hier verder invulling aan geven, door bijvoorbeeld de inzet van de Berichtenbox, het inrichten van het notificatieproces en het digitaliseren van het pensioenoverzicht voor deelnemers.

Werkgeverscommunicatie

In het communicatiebeleidsplan is de werkgever een belangrijke doelgroep en heeft de werkgever als intermediair kader een belangrijke rol in de communicatie naar deelnemers. Dit heeft zich onder andere vertaald in een basiscursus pensioen voor werkgevers, die in het verslagjaar 2 keer heeft plaatsgevonden. In het verslagjaar zijn twee digitale nieuwsbrieven verzonden waarin werkgevers zijn geïnformeerd over lopende zaken en actuele ontwikkelingen bij het fonds. Ook is een brochure opgesteld, met daarin op hoofdlijnen de relevante pensioeninformatie voor werkgevers.

Communicatie overdracht Bpf Textielverzorging

Een bijzondere communicatiedoelgroep in 2016 vormden de nieuwe deelnemers en werkgevers vanuit Bpf Textielverzorging (Bpf TV). Bpf MITT heeft voor de communicatie rondom de transitie een communicatieplan opgesteld. Op de website van het fonds is een apart gedeelte ingericht met informatie over de overgang van Bpf TV naar Bpf MITT. In december ontvingen zij informatie over de eenmalige verhoging van de pensioenaanspraken en een pensioenoverzicht van hun pensioen in de pensioenregeling van Bpf MITT. De deelnemers van Bpf TV ontvingen in december 2016 ook voor het eerst een pensioenkrant van Bpf MITT. De werkgevers hebben in de zomer een digitale nieuwsbrief specifiek gericht op de werkgevers Bpf TV ontvangen.

Beleggingen

Marktontwikkelingen 2016

Macro economische terugblik

De mondiale financiële markten kenden de slechtste jaarstart sinds vele decennia. Zij lieten de eerste maanden van het jaar een scherpe correctie zien naar aanleiding van dalende grondstoffenprijzen, zorgen over de mondiale economische groei en deflatieangst. Zo nam de speculatie weer toe dat de Chinese economie een harde landing zou laten zien en/of de Chinese munt fors in waarde zou dalen. Dit zou immers de disinflatoire trend in de wereld nog eens versterken. Ook de kans op recessie in de Verenigde Staten leek toe te nemen en de inflatie in de EMU viel weer terug. De zorgen over het economische herstel en dalende inflatieverwachtingen maakten dat rentes verder daalden. Ook de anticipatie op nieuwe ingrepen door de ECB en een vlucht naar veilige havens ten gevolge van de correctie op aandelenmarkten hadden een neerwaarts effect op renteniveaus.

In reactie op deze ontwikkelingen verruimde onder andere de centrale banken van de vier grootste economieën hun beleid. Het meest in het oog springend was het omvangrijke pakket van maatregelen dat de ECB in maart aankondigde. De ECB verlaagde de rentes, verhoogde de omvang van haar maandelijkse obligatieaankopen en kondigde een uitbreiding van haar aankoopprogramma naar bedrijfsobligaties aan. Door dit ingrijpen van centrale banken veerden in de tweede helft van het eerste kwartaal diverse return activa markten weer op. Te meer daar de olieprijs weer wat opliepen en de economische cijfers niet zo slecht waren als verwacht. Echter, juist door het ingrijpen van centrale banken bleven rentes hierbij onder neerwaartse druk staan. Voor pensioenfondsen een zeer negatieve ontwikkeling.

In het begin van het tweede kwartaal namen de zorgen omtrent het herstel van de mondiale economische groei enigszins af. De lage grondstoffenprijzen – die een belangrijke achterliggende drijfveer waren voor de negatieve stemming op de financiële markten in het eerste kwartaal – waren inmiddels enigszins opgelopen vanaf hun dieptepunt, mede vanwege een afnemend aanbod. Bovendien namen beleidsmakers aanvullende maatregelen om de negatieve spiraal te doorbreken. Echter, richting het einde van het tweede kwartaal nam de angst voor een stagnatie of zelfs recessie in de Verenigde Staten toe. Met name de afnemende trend in de Amerikaanse banengroei leidde in combinatie met een zwakke ontwikkeling van de bedrijfswinsten onder sommige economen tot

zorgen. Uiteindelijk bleek evenwel sprake van “vals alarm” en trok de Amerikaanse groei in de loop van het tweede kwartaal toch weer enigszins aan.

Tegelijkertijd werd met spanning naar het EU referendum in het Verenigd Koninkrijk uitgekeken. Kort voor het referendum leek een ‘remain’ uitslag het meest waarschijnlijk. De financiële markten reageerden dan ook fors toen op 24 juni duidelijk werd dat een meerderheid van de Britse bevolking toch voor een beëindiging van het lidmaatschap van de Europese Unie had gestemd, oftewel een Brexit. Deze uitslag bracht veel onzekerheid met zich mee. Bovendien leek het risico dat ook in andere EU landen de discussie over het EU lidmaatschap zou oplaaien hierdoor toegenomen, hetgeen in het meest negatieve geval zou kunnen leiden tot (zorgen omtrent) het uiteenvallen van de EU.

Hoewel het politieke tumult in het Verenigd Koninkrijk nog aanhield, herstelden na de initiële schok de economische data zich al spoedig, zowel in het Verenigd Koninkrijk als op het Europese vasteland. Toch hielden centrale banken uit voorzorg het monetaire beleid ruimer dan gepland. Ondertussen namen de signalen van stabilisatie in veel grondstoffenmarkten en opkomende economieën toe. Evenals die in ontwikkelde economieën, lieten met name de Chinese autoriteiten zich niet onbetuigd in het stimuleren van hun economie gedurende dit jaar, via bijvoorbeeld infrastructurele investeringen. In het derde kwartaal werd geleidelijk zichtbaar dat zij er toenemend in slaagden om hiermee de jarenlange afname van de economische groei tot stilstand te brengen. Ook centrale banken in andere opkomende landen raakten door afnemende inflatie geleidelijk in staat om de rentes weer te verlagen teneinde de economische groei te ondersteunen.

Deze combinatie van het uitblijven van de gevreesde economische terugval met het ruime(re) beleid van centrale banken zorgde tevens voor een spoedig herstel van de meeste risicodragende activamarkten. De koersdalingen na het Britse EU-referendum werden daarmee in de loop van het derde kwartaal weggewerkt. Het (verwachte) ruime beleid van centrale banken hield de rentes echter op extreem lage niveaus en voor een groeiend deel van het staatsobligatie universum negatief. De lage rentes en de vlakke rentecurves droegen vervolgens bij aan een moeilijke omgeving voor –met name Europese– banken. Bankaandelen lieten dan ook forse koersdalingen zien. Hierdoor namen in fasen de zorgen in de financiële markten over bredere uitstraling van de bankproblemen toe, bijvoorbeeld naar aanleiding van de problemen bij Italiaanse banken en de Duitse gigant Deutsche Bank. Deze episodes bleken evenwel steeds van vrij korte duur en leidden niet tot diepe langdurige correcties in de brede mondiale markten.

In november werden de financiële markten verrast door de verkiezing van Donald Trump tot de volgende president van de Verenigde Staten. De initiële schrik in de financiële markten was van zeer korte duur en sloeg razendsnel om in een meer positieve interpretatie van de mogelijke Trump impact. Zakenbankeconomen stelden hun groei en inflatievoorspellingen voor de Verenigde Staten overwegend opwaarts bij. Ook de inflatieverwachtingen in de financiële markten liepen op. Dit met name op basis van Trump's aankondiging de belastingen fors te verlagen en te investeren in infrastructuur, waarbij de verwachting is dat van Trump's groei-remmende handelsprotectionisme minder terecht zal komen.

Toch zijn de positief bijgestelde groei en inflatieverwachtingen niet enkel te wijten aan de verkiezing van Trump. Al voor de verkiezing van Trump werd al duidelijk dat de Amerikaanse economie zich aan het herstellen was van de zwakte in de eerste helft van het jaar. Bovendien loopt iedere maand de inflatie wat op omdat de scherpe olieprijsdaling geleidelijk uit de berekening loopt. Ook blijft de Amerikaanse arbeidsmarkt zich solide ontwikkelen. En tenslotte was er sprake van enig winstherstel in de Verenigde Staten. De hogere groei- en inflatieverwachtingen leidden ook tot de verwachting van meer renteverhoging door de Amerikaanse centrale bank. In het algemeen kan worden gesteld dat gedurende de laatste maanden van 2016 enige verschuiving heeft plaatsgevonden in de consensusverwachting onder economen en beleggers ten aanzien van de mondiale groeivoorzichten. Waar de laatste jaren de angst voor een langdurig stagnatiescenario de boventoon voerde, zag men plotseling weer wat licht aan het einde van de tunnel. Dit heeft, naast de positieve verwachtingen omtrent het beleid van Trump, een aantal oorzaken. Een negatieve economische impact van de Britse keuze om de EU te willen verlaten, is tot op heden amper waarneembaar. De tegenwind van de eerdere scherpe daling van de olie- en grondstoffenprijzen is geleidelijk afgenomen, zeker na de belangrijke OPEC deal in december om de productiecapaciteit terug te dringen. Tot slot lijken de Chinese autoriteiten hun economie nu beter onder controle te hebben.

Vooruitblik financiële markten 2017

De mondiale economie heeft de laatste maanden enige verbetering laten zien. Met name de Amerikaanse economie is duidelijk opgeveerd uit de groeiverzwakking van vorig jaar. Maar ook de groei in de rest van de wereld laat per saldo een wat positiever beeld zien. Bovendien heeft de inflatie in ontwikkelde economieën de laatste maanden geleidelijk afstand genomen van de deflatiezone, vooral als gevolg van het herstel van de grondstoffenprijzen. Ook de vooruitkijkende indicatoren voor de groei en inflatie wijzen op aanhoudende verbetering. Er is daarmee sprake van een positieve ontwikkeling ten opzichte van de wel zeer negatieve consensus van enkele maanden geleden. Steeds meer economen nemen daarom afstand van hun eerdere aanname van een seculiere stagnatie van de mondiale economie. Dat de mondiale economie uit het dal kruipt, wil evenwel niet zeggen dat ze meteen een berg beklimt. Dat wil zeggen, van een scherpe acceleratie van de mondiale groei is vooralsnog geen sprake. Vandaar dat centrale banken nog voorzichtig zijn met het afbouwen van hun crisisbeleid. De Fed heeft de Amerikaanse beleidsrente in december verhoogd, maar deze staat nog altijd op een historisch laag niveau. De ECB heeft haar maandelijkse aankopen verlaagd, maar tegelijkertijd de duur van dit programma verlengd tot eind van dit jaar. Zij zijn dus nog niet zeker van een duurzaam herstel en een definitieve overwinning op deflatie, temeer daar nog sprake is van aanzienlijke –voornamelijk politieke– risico's. Per saldo wordt evenwel een normalisering van het centrale bank beleid verwacht op een 3-jaars horizon, op basis van een aanhoudend economisch herstel en geleidelijk naar centrale bank targets stijgende inflatie.

Terugblik op het in 2016 door Bpf MITT gevoerde beleggingsbeleid waarbij wordt ingegaan op de belangrijkste beleggingsbeslissingen.

Collectieve waardeoverdracht Bpf TV

Aan het begin van het jaar heeft de aansluiting van Bpf TV bij Bpf MITT plaatsgevonden. Medio januari is door Bpf TV in het kader van de collectieve waardeoverdracht een eerste bedrag van 520 miljoen euro aan liquide middelen overgedragen aan Bpf MITT. Deze middelen zijn direct belegd, waarbij in de allocatie werd gestuurd richting de strategische beleggingsportefeuille van Bpf MITT. Tevens is ervoor gezorgd dat de rente- en valuta afdekking zijn aangepast, waardoor de waardeoverdracht geen invloed had op het rente- en valutarisico van het fonds. Doordat bepaalde aankopen van beleggingen door het fonds samenvielen met verkopen door andere partijen kon voor het fonds een besparing aan transactiekosten worden gerealiseerd van ongeveer 0,5 miljoen euro. In de maanden na de eerste grote storting zijn resterende stortingen ontvangen van in totaal 44,2 miljoen euro.

Verhouding matching – return portefeuille

Bij de allocatie van de nieuwe middelen die via de hiervoor genoemde waardeoverdracht van Bpf TV werden overgedragen is aangestuurd op de gewichten van de strategische portefeuille (gewicht matchingportefeuille versus returnportefeuille van 50% - 50%). Echter is in de loop van 2016 een overweging van de matchingportefeuille ontstaan door de sterk gedaalde rente. Deze overweging van de matchingportefeuille werd gedurende het jaar niet actief verlaagd en richting het strategische gewicht van 50% gebracht. Dit is mede besloten om transactiekosten te voorkomen. Deze overwogen positie in de matchingportefeuille heeft uiteindelijk niet geleid tot een afwijkend totaalresultaat van de portefeuille.

Rente afdekking

Het fonds heeft als strategisch doel om 50% van het renterisico (op UFR-basis) af te dekken. Naast het omvang van de rente afdekking spelen ook andere factoren een rol, zoals keuze van te gebruiken instrumenten (bijvoorbeeld obligaties of derivaten) en verdeling over looptijden. Om de effectiviteit van de rente afdekking te bepalen wordt achteraf een analyse gemaakt, gericht op deze drie bovengenoemde elementen. Uit deze analyse blijkt dat:

Het afgedekte renterisico was gedurende het jaar lager dan de strategische weging van 50%, hetgeen bij een over het algemeen dalende rente over het jaar leidt tot een negatieve bijdrage.

De instrumentkeuze binnen de rente afdekking leverde echter een positieve bijdrage op. Dit was te danken aan het feit dat het fonds een aanzienlijke positie heeft in langlopende staatsobligaties van hoge kwaliteit (zoals Duits en Nederlands papier). Juist deze obligaties werden meer waard doordat de vraag naar deze leningen in de loop van het jaar toenam. Een andere positieve factor was het feit dat het fonds naast staatsobligaties ook belegt in particuliere Hypotheken en Europese Investment Grade Bedrijfsobligaties

De verdeling over looptijden binnen de rente afdekking droeg negatief bij aan het resultaat. Het fonds heeft bewust gekozen voor het aanhouden van een onderwogen positie in het zeer lange looptijdsegment (40-, 50-jrs papier). Enerzijds vanwege het beperkte aanbod van fysieke instrumenten in dit looptijdsegment, anderzijds vanwege de huidige extreem lage renteniveaus. Per saldo droegen genoemde onderdelen positief bij aan het resultaat.

Tijdelijke herbelegging vrijkomende middelen uit MOGEF

In afwachting van een alternatief van het in 2015 opgeheven indirecte Europese Onroerend Goed fonds (MOGEF) werd besloten de vrijkomende middelen tijdelijk te alloceren naar de liquide beleggingscategorieën in de returnportefeuille (vermogensclusters Aandelen en Hoogrentend). Gezien de minder positieve verwachtingen ten aanzien van aandelen Noord Amerika en Amerikaanse Hoogrentende Obligaties (in verband met de verwachte renteverhogingen door de FED) werd eind 2015 besloten de vrijkomende middelen niet pro rata over de clusters te alloceren, maar een relatief zwaarder deel naar Europese aandelen en Europese Hoogrentende Obligaties. Het rendement op aandelen Noord Amerika en Amerikaanse Hoogrentende Obligaties viel hoger uit dan verwacht (mede als gevolg van de uitblijvende renteverhogingen door de FED), waardoor deze allocatiebeslissing een negatieve bijdrage opleverde.

Afdekking US dollar valuta risico op 50% in plaats van 100%

Strategisch dekt het fonds het risico op waardedalingen van US-dollar, Britse Pond en Yen voor volledig (100%) af. In afwijking van dit strategisch beleid dekt het fonds al enige tijd 50% van het US-dollarrisico af. Het fonds heeft er in 2016 voor gekozen om dit beleid voort te zetten. Overwegingen daarbij zijn het mogelijke zgn. 'save-haven'-effect dat de US-dollar kan innemen in tijden van crisis (risico van een break up van de Euro zone zoals gevoed door bijvoorbeeld de Brexit), maar ook de mogelijke waardestijging van de dollar ingeval van rentestijgingen in de Verenigde staten. Over geheel 2016 heeft deze positionering een positieve bijdrage geleverd aan het resultaat ten opzichte van een volledige 100% afdekking van de US Dollar omdat de dollar over deze periode ten opzichte van de Euro 2,5% in waarde steeg.

Maatschappelijk verantwoord beleggen

Het fonds wil rekening houden met de invloed van haar beleggingen op de maatschappij. Tevens is het fonds ervan overtuigd dat mens, milieu en ondernemingsbestuur op de lange termijn de risico rendementsverhouding van beleggingen beïnvloeden. Deze factoren staan ook wel bekend onder de term ESG (environmental, social en governance). Vanuit deze visie is het fonds sinds 2008 ondertekenaar van de Principles for Responsible Investment (Principes voor Verantwoord Beleggen), een organisatie ondersteund door de Verenigde Naties en ontwikkelaar van een wereldwijde standaard voor verantwoorde beleggen. Het verantwoord beleggingsbeleid van het fonds is op deze principes gebaseerd en komt tot uitdrukking in de pijlers Uitsluiting, ESG-integratie, Actief Aandeelhouderschap en Klimaat.

Uitsluiting

Het uitsluitingsbeleid bepaalt welke ondernemingen en landen van mogelijke investeringen worden uitgesloten wegens betrokkenheid bij respectievelijk controversiële producten óf naar aanleiding van sancties uitgevaardigd door de Verenigde Naties óf Europese Unie. In 2016 is het bestaande beleid van het fonds ongewijzigd gebleven.

ESG-integratie

ESG-integratie betekent het systematisch meewegen van de mogelijke invloeden van mens, milieu en ondernemingsbestuur in de beleggingsbeslissingen. Op deze manier is het mogelijk om beursgenoteerde bedrijven op basis van hun ESG-prestaties een score te geven. Een zwakke score kan leiden tot uitsluiting (ook wel "negative screening" genoemd), sterke scores tot insluiting ("positive screening"). In het geval van actieve beleggingsmandaten worden ESG-factoren in de bedrijfsanalyses meegewogen. Waar mogelijk verwacht het fonds van (externe) managers dat zij ESG-factoren in het beleggingsbeleid meenemen.

In 2016 is het aantal ondertekenaars van de Principes voor Verantwoord Beleggen (PRI) onder externe managers opnieuw gestegen.

Ook is de kwaliteit van het ESG-beleid onder externe managers gestegen en zijn zij beter in staat gebleken over de resultaten van een ESG-beleid te rapporteren.

Actief aandeelhouderschap

Het fonds stelt zich namens haar deelnemers op als een actief aandeelhouder. Dit bestaat uit het stemmen op aandeelhoudersvergaderingen en het uitvoeren van een constructieve dialoog met bedrijven waarin belegd wordt. De pensioenuitvoerder MN voert het actief aandeelhouderschap namens het fonds uit.

Dialoogbeleid

MN voert namens het fonds een bedrijfsdialogenprogramma met toonaangevende retail- en kledingbedrijven en hun belangrijkste leveranciers om een positieve verandering te bewerkstelligen. Deze gesprekken hebben als doel het belang van beleggers te behartigen en de verduurzaming van bedrijven te versnellen. In dit programma ligt de nadruk op sociale aspecten zoals leefbaar loon, belangenbehartiging door vakbonden en gezondheid en veiligheid van werknemers. Daarnaast wordt in dit traject ook aandacht besteed aan verantwoording door bestuur, en het afbouwen van het gebruik van giftige chemicaliën. Een bedrijf moet aannemelijk kunnen maken dat het de invloed van eventuele ESG-factoren op de groeistrategie van een bedrijf heeft onderzocht en daar vervolgens effectief beleid op heeft geïmplementeerd.

In 2016 zijn bedrijfsbezoeken gebracht bij toeleveranciers in de textielindustrie en gesprekken gevoerd met verschillende ondernemingen in de sector.

Het fonds is een van de officiële steunbetuigers van het Nederlandse IMVO-convenant Duurzame Kleding en Textiel, een overeenkomst ondertekend door bijna 80 partijen en goed voor meer dan een derde van de omzet op de Nederlandse kledingmarkt. Bedrijven en organisaties die dit convenant hebben ondertekend hebben afgesproken nauw samen te werken om onder andere discriminatie, kinderarbeid en gedwongen arbeid tegen te gaan. De doelstelling is dat, gemeten in afzet in Nederland, in 2018 minstens de helft en in 2020 80%, van de Nederlandse kleding- en textielsector meedoet. Het fonds onderschrijft ook de Intentieverklaring IMVO-afspraken pensioenfondsen van de Pensioenfederatie.

Stemmen

Het stembeleid van het fonds wordt uitgevoerd voor de ondernemingen waarin wordt belegd. Door middel van het uitoefenen van stemrechten op aandeelhoudersvergaderingen beïnvloedt het fonds het bestuursbeleid van ondernemingen. Hiermee voldoet het fonds aan de eisen die de wetgever stelt aan institutionele beleggers zoals pensioenfondsen. In 2016 werden er op 1685 aandeelhoudersvergaderingen stemmen uitgebracht, dit komt overeen met meer dan 90% van de vergaderingen. Het stembeleid wordt jaarlijks geëvalueerd en zo nodig aangepast.

Klimaat

In aansluiting op maatschappelijke ontwikkelingen zoals het klimaatakkoord van Parijs in 2015 heeft het fonds een klimaatbeleid opgesteld dat bestaat uit de volgende acties:

- Jaarlijks meten en publiceren van de CO₂-voetafdruk van de aandelenportefeuilles;
- Binnen deze aandelenportefeuilles de tien bedrijven met de grootste CO₂-uitstoot aanspreken op hun verantwoordelijk en hen motiveren deze uitstoot terug te brengen;
- Meedenken met en het adviseren van overheden en andere wet- en regelgevers over het naleven van effectieve klimaatregulering;
- Bewustzijn over klimaat bij externe managers vergroten en hen verantwoordelijk stellen voor het inzichtelijk en meetbaar maken van de CO₂-uitstoot in hun portefeuilles.

Vooruitblik 2017 beleggingsbeleid Bpf MITT

Het fonds heeft besloten enkele wijzigingen aan te brengen in het beleid van afdekking van het valutarisico. Zo zal voortaan strategisch 90% van de belangrijkste valuta's (te weten de US-dollar, het Britse pond en de Japanse Yen) worden afgedekt, daarbij zal ook rekening gehouden worden met de valuta blootstelling in de illiquide beleggingscategorieën.

Daarnaast zal de focus van het fonds in 2017 gericht zijn op het verder inrichten van enkele specifieke beleggingscategorieën binnen de portefeuille. Zo zal in 2017 een positie worden opgebouwd in beursgenoteerd Europees onroerend goed, waarvan de strategische weging 4% bedraagt. Verder zal de private equity portefeuille, waarvan de strategische weging 4,5% van de portefeuille bedraagt, verder worden uitgebreid. Ook is de verwachting dat de aan de categorie Infrastructuur afgegeven toezeggingen (commitments) in 2017 geheel zullen worden opgevraagd. Op het vlak van maatschappelijk verantwoord beleggen wordt het ingezette beleid onverkort voortgezet in 2017.

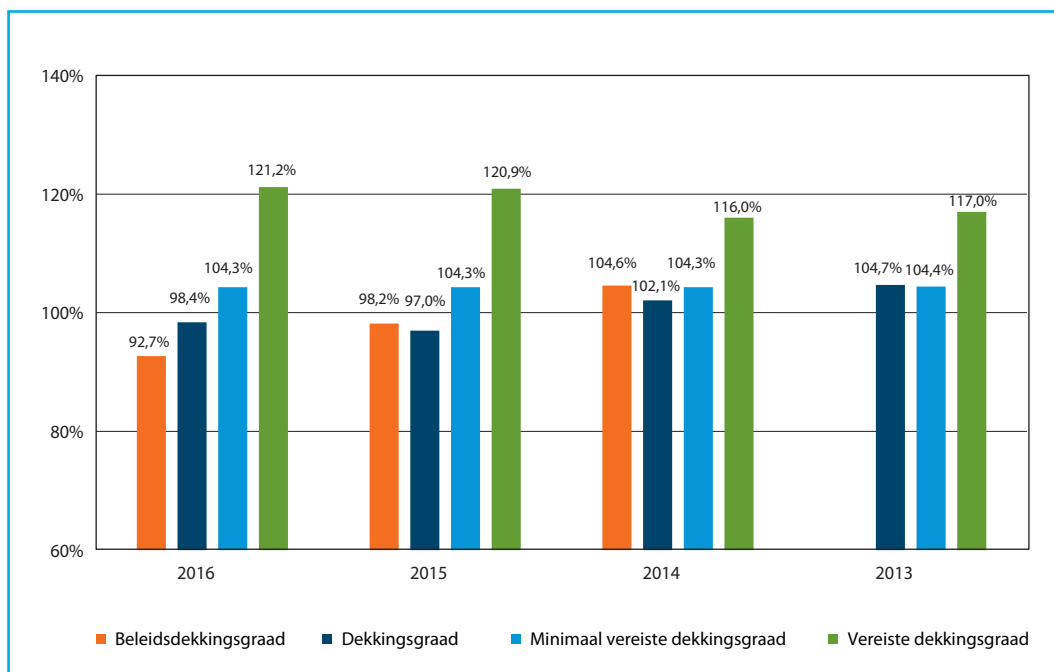
Samenvatting van het actuariële rapport

De managementsamenvatting toont, naast de ontwikkelingen gedurende het boekjaar, de belangrijkste financiële cijfers van het fonds. Ter vergelijking van de cijfers van het huidige boekjaar zijn referentiecijfers opgenomen. Een nadere uitwerking van de cijfers volgt in de rest van het rapport.

Financiële positie

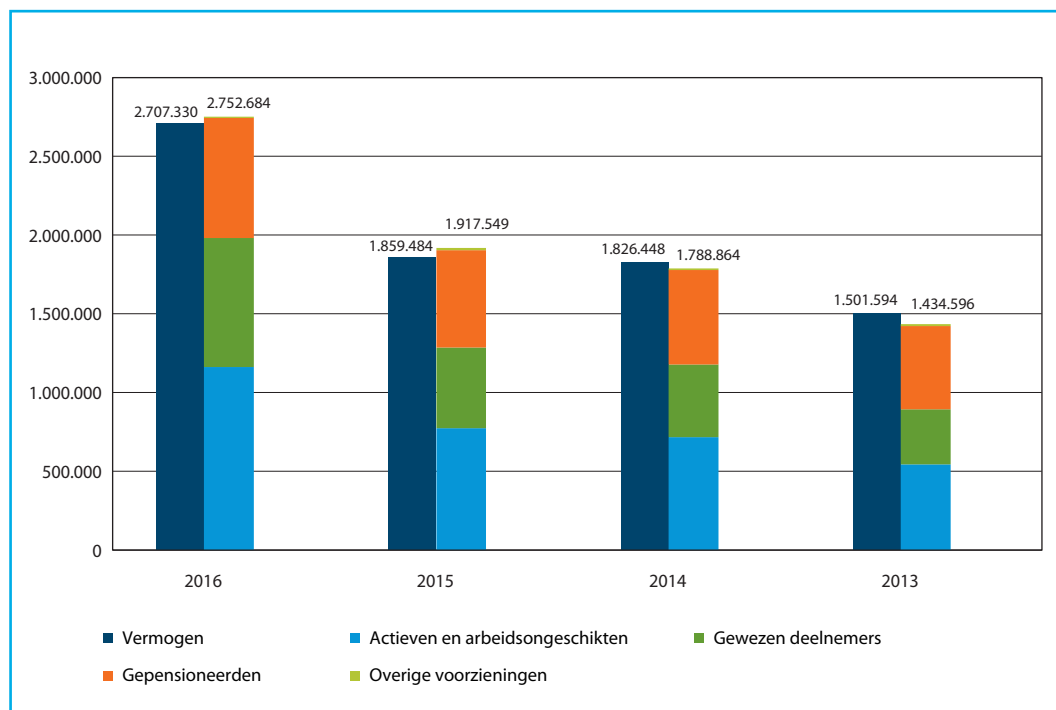
De dekkingsgraad liet over het boekjaar een stijging zien van 97,0% ultimo 2015 naar 98,4% ultimo 2016. De beleidsdekkingsgraad van het fonds daalde van 98,2% ultimo 2015 naar 92,7% ultimo 2016. De beleidsdekkingsgraad ultimo 2016 is daarmee lager dan zowel de vereiste dekkingsgraad van 121,2% als de minimaal vereiste dekkingsgraad van 104,3%. Hiermee is er sprake van een dekkingstekort.

Onderstaande grafiek ¹⁾ laat de ontwikkeling van de beleidsdekkingsgraad, de dekkingsgraad en de (minimaal) vereiste dekkingsgraad zien. De dekkingsgraad is gebaseerd op de technische voorziening waarbij de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur is gebruikt voor de verdiscontering. In deze rentetermijnstructuur is gebruik gemaakt van de Ultimate Forward Rate (UFR)-methodiek. De beleidsdekkingsgraad is gelijk aan de 12-maands voortschrijdend gemiddelde dekkingsgraad.

1) In de grafiek wordt vanaf eind 2015 rekening gehouden met de door DNB voorgeschreven dekkingsgraaddefinitie. Deze is voor uw fonds als volgt: $\text{dekkingsgraad} = 1 + \text{aanwezige solvabiliteit} / (\text{TV voor risico fonds} + \text{herverzekeringsdeel TV}) * 100\%$. In de jaren voor 2015 werd voor uw fonds bij de berekening van de dekkingsgraad nog geen rekening gehouden met het herverzekeringsdeel technische voorzieningen.

De volgende grafiek (bedragen in de grafiek x € 1.000,-) geeft het vermogen en de technische voorziening(en) ultimo jaar weer ¹⁾.

Het vermogen en de voorziening liggen eind 2016 fors hoger dan vorige boekjaren. Dit wordt uiteraard met name veroorzaakt door de inkomende collectieve waardeoverdracht van Stichting Bedrijfstakpensioenfondstextielverzorging (verder: "Textielverzorging" of "BpfTV") waarbij bijna 563 miljoen euro aan vermogen en 568 miljoen euro aan voorziening is overgenomen.

(Minimaal) vereiste financiële positie

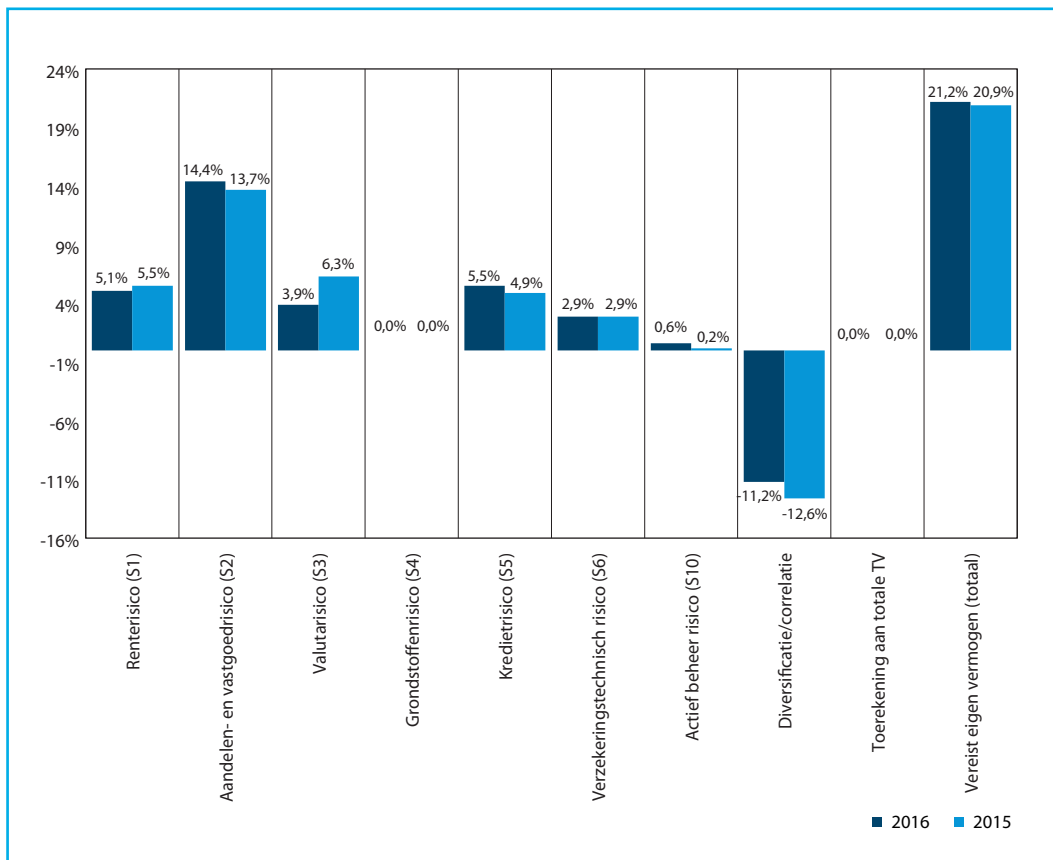
De minimaal vereiste dekkingsgraad bedraagt 104,3% ultimo 2016.

De vereiste dekkingsgraad wordt enerzijds vastgesteld op basis van de feitelijke verdeling van de beleggingsportefeuille en anderzijds op basis van de strategische verdeling van de beleggingsportefeuille. Ultimo 2016 bedraagt de vereiste dekkingsgraad 120,5% op basis van de feitelijke verdeling en 121,2% op basis van de strategische verdeling van de beleggingsportefeuille.

Voor de toetsing van de financiële positie wordt de beleidsdekkingsgraad ter hoogte van 92,7% getoetst aan de vereiste dekkingsgraad op basis van de strategische verdeling van de beleggingsportefeuille, ter hoogte van 121,2%. Het fonds verkeert derhalve in een tekortsituatie.

De volgende grafiek toont de verdeling over de verschillende risico-componenten van de vereiste eigen vermogens ultimo 2016 en 2015 op basis van de strategische beleggingsmix. We laten dit jaar voor het eerst het diversificatie-effect afzonderlijk zien. De percentages van de individuele risicocomponenten zijn dus nog exclusief het effect van diversificatie en daarom hoger dan de percentages die vorig jaar in deze grafiek opgenomen waren.

1) In de grafiek worden die componenten meegenomen die in de desbetreffende boekjaren gehanteerd zijn voor de vaststelling van de dekkingsgraad.

Herstelplan

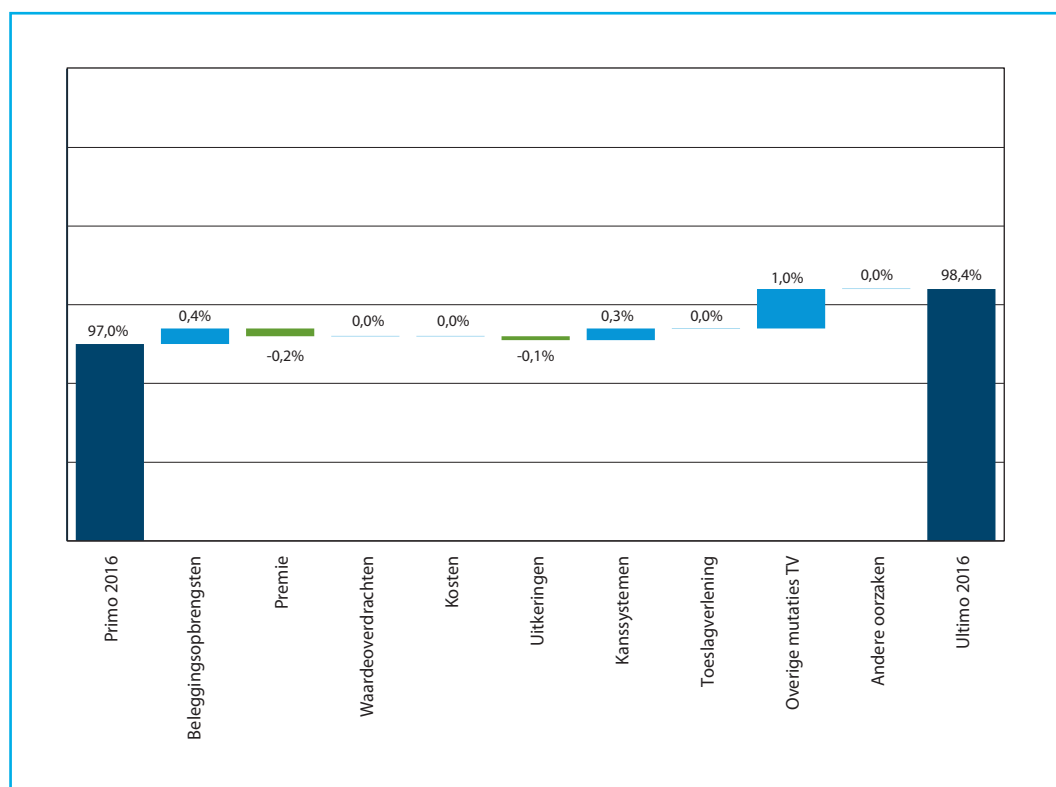
Het fonds heeft in het eerste kwartaal van 2016 een herstelplan ingediend bij DNB, waarin wordt aangetoond dat de beleidsdekkingsgraad binnen de gekozen hersteltermijn van 11 jaar herstelt tot het niveau van de vereiste dekkingsgraad. Dit herstelplan voorzag voor ultimo 2016 een beleidsdekkingsgraad van 98,1%, terwijl de werkelijke beleidsdekkingsgraad van 92,7% lager is.

Het fonds heeft in het eerste kwartaal van 2017 het herstelplan geactualiseerd. Uit deze actualisatie blijkt dat het fonds naar verwachting binnen de gekozen hersteltermijn herstelt naar de vereiste dekkingsgraad.

Voor het fonds bestaat daarnaast de situatie dat de beleidsdekkingsgraad zich voor het tweede opeenvolgende meetmoment onder het niveau van de minimaal vereiste dekkingsgraad bevindt. Er geldt de regel dat de beleidsdekkingsgraad niet meer dan zes achtereenvolgende meetmomenten lager dan de minimaal vereiste dekkingsgraad mag zijn. Op basis van het huidige herstelplan zal deze situatie zich naar verwachting niet voordoen en zal het fonds tijdig herstellen tot het niveau van de minimaal vereiste dekkingsgraad.

Analyse van het resultaat

De stijging van de dekkingsgraad van 1,4%-punt in 2016 volgt tevens uit het positieve resultaat van € 12.711.000,- in het boekjaar. In 2015 was er een negatief resultaat van € 95.649.000,-. De invloed van het resultaat op de dekkingsgraad is in de volgende grafiek weergegeven en uitgesplitst naar mutatie-oorzaak ¹⁾.

Op beleggingsopbrengsten is een positief resultaat behaald. Verder is met name op het resultaat op overige mutaties technische voorzieningen (TV) een positief resultaat zichtbaar. De grootste resultaten die onder deze component zijn verantwoord, zijn de resultaten uit hoofde van de wijzigingen in de actuariële grondslagen en het resultaat dat ontstaat door de collectieve waardeoverdracht van Bpf TV. Beide effecten worden in paragraaf 6.10 van dit rapport uitgebreid toegelicht.

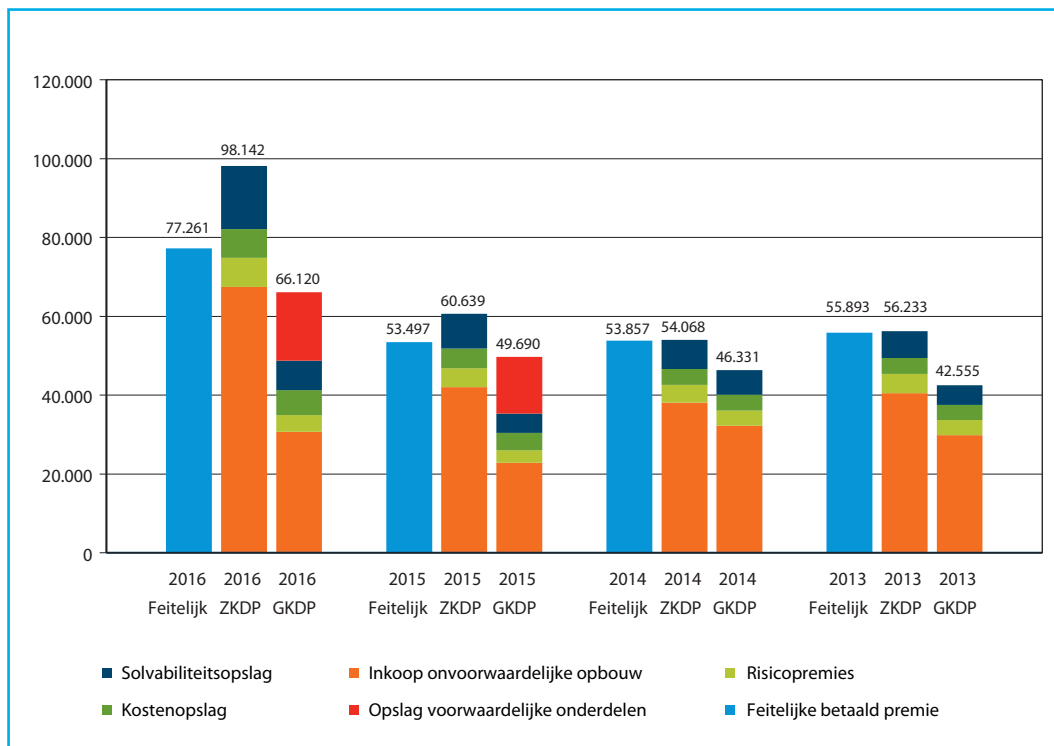
Kostendeekkende premie

De kostendeekkende premie over 2016 is vastgesteld conform de actuariële en bedrijfstechnische nota (abtn). Dit betekent dat de premie is vastgesteld op basis van een gedempt premiebeleid, gebaseerd op verwacht rendement. Het verwacht rendement minus de verplichte afslag op de rente voor toeslagen is gebaseerd op de methodiek en de maximale parameters zoals vermeld in art. 23a Besluit FTK.

De gedempte kostendeekkende premie bedraagt € 66.120.000,- De feitelijk betaalde premie is met € 77.261.000,- hoger.

1) De onderverdeling naar de verschillende componenten volgt de DNB-jaarstaat J605.

De feitelijke premie, de zuivere kostendeekkende premie (ZKDP) en de gedempte kostendeekkende premie (GKDP) worden achtereenvolgens in onderstaande grafiek (bedragen x € 1.000,-) weergegeven. Hierbij zijn de zuivere kostendeekkende premie en de gedempte kostendeekkende premie gesplitst in de diverse componenten conform de vereisten uit de Pensioenwet. De component "opslag voorwaardelijke onderdelen" in de gedempte premie betreft de verplichte opslag voor de financiering van voorwaardelijke toeslagen waarmee rekening dient te worden gehouden bij premiestelling op basis van verwacht rendement.

Om inzicht te geven in het effect dat de nieuwe opbouw heeft op de financiële positie van het fonds is de volgende tabel opgenomen. In deze tabel is de premiedekkingsgraad van het fonds opgenomen, zijnde de verhouding tussen de feitelijke premie (exclusief de opslag voor directe kosten) en de actuariel benodigde koopsom voor de opbouw van nieuwe aanspraken (exclusief solvabiliteitsopslag).

De premiedekkingsgraad is vervolgens afgezet tegen de dekkingsgraad aan het begin van ieder jaar.

	2016	2015	2014	2013
Dekkingsgraad primo boekjaar	97,0%	102,1%	104,7%	101,1%
Premiedekkingsgraad	93,6%	103,5%	116,5%	114,0%
Impact op dekkingsgraad	-0,1%	0,0%	0,3%	0,3%

Wanneer de premiedekkingsgraad hoger is dan de dekkingsgraad primo boekjaar, heeft de nieuwe opbouw een positief effect op de financiële positie van het fonds. Zichtbaar is dat in de jaren 2013 tot en met 2015 de premie-instroom een positieve bijdrage leverde aan de dekkingsgraadontwikkeling. In 2016 was de premiedekkingsgraad lager dan de dekkingsgraad primo boekjaar en leverde de nieuwe opbouw derhalve een negatieve bijdrage aan de ontwikkeling van de dekkingsgraad.

De impact op de dekkingsgraad is telkens berekend als de mutatie in vermogen en voorziening ten opzichte van de situatie en financiële positie primo boekjaar. Omdat de premie-instroom ten opzichte van het totale vermogen relatief klein is, is de impact die nieuwe opbouw heeft op de totale financiële positie van het fonds dan ook beperkt.

Verzekerdenbestand

	Deelnemers	Gewezen deelnemers	Pensioen-gerechtigden
Stand per 1 januari 2016	10.234	46.221	47.210
Mutaties door:			
Nieuwe toetredingen	2.525	-8	0
Ontslag met premievrije aanspraak	-2.680	2.680	0
Waardeoverdracht	0	-3	0
Overlijden	-49	-300	-1.476
Ingang pensioen	-200	-370	1.244
Afkoop	0	-1.120	-531
Andere oorzaken	8.395 ¹⁾	17.696 ¹⁾	3.493 ¹⁾
Mutaties per saldo	7.991	18.575	2.730
Stand per 31 december 2016	18.225 ²⁾³⁾	64.796 ³⁾	49.940 ³⁾

1) Inclusief collectieve inkomende waardeoverdracht Bpf TV.

2) Waarvan deelnemers met (gedeeltelijke) vrijstelling van premiebetaling: 1.444

3)	MITT	TV
Deelnemers	10.216	8.009
Gewezen deelnemers	44.727	20.069
Pensioengerechtigden	46.271	3.669
Totaal aantal verzekerden	101.214	31.747

Specificatie pensioengerechtigden

	2016	2015
Ouderdompensioen	43.932	41.641
Partnerpensioen	5.856	5.463
Wezenpensioen	152	106
Totaal	49.940	47.210

Governance

Bestuur

Het bestuur is in het verslagjaar 8 maal in vergadering bijeen geweest. Er hebben 3 studiedagen plaatsgevonden waarin het bestuur zich voornamelijk heeft gefocust op de invulling van integraal risicomanagement. Het bestuur heeft een gezamenlijke studiedag met het Verantwoordingsorgaan en de Raad van Toezicht gehad waarin de groeistrategie van het fonds en het communicatiebeleidsplan voor de jaren 2016 en 2017 zijn besproken. Het bestuur heeft daarnaast nog een gezamenlijke studiedag met het Verantwoordingsorgaan en de Raad van Toezicht gehad met als thema samenwerking in een bestuurlijk proces. Voorafgaand aan de verslagvergadering is gezamenlijk vergaderd met de leden van het Verantwoordingsorgaan en de Raad van Toezicht. Het dagelijks bestuur heeft in het verslagjaar 4 maal overlegd met de Raad van Toezicht. Daarnaast zijn de commissies uit het bestuur diverse malen bijeen geweest.

Raad van Toezicht

De Raad van Toezicht vergaderde in het verslagjaar waarvan 1 maal met het bestuur, 4 maal met het dagelijks bestuur en 1 maal met het Verantwoordingsorgaan. De Raad van Toezicht heeft 2 studiedagen gevolgd met het Verantwoordingsorgaan en bestuur. Het Verslag van deze Raad van Toezicht is opgenomen op pagina 39 van dit jaarverslag.

Verantwoordingsorgaan

Het Verantwoordingsorgaan vergaderde in het verslagjaar 4 maal waarvan 1 maal met de Raad van Toezicht, 2 maal met het bestuur en 1 maal gezamenlijk met het bestuur en de Raad van Toezicht. Het Verantwoordingsorgaan heeft 2 studiedagen gehad met het bestuur en de Raad van Toezicht. Het Verslag van het Verantwoordingsorgaan is opgenomen op pagina 43 van dit jaarverslag.

De belangrijkste onderwerpen in 2016

De belangrijkste onderwerpen die in de bestuursvergaderingen aan de orde kwamen, zijn

- de financiële positie van het fonds: ALM-studie;
- het beleggingsbeleid en maatschappelijk verantwoord beleggen;
- de groeistrategie van het fonds;
- het on site onderzoek door DNB;
- het risicomanagement;
- de governance;
- communicatie en
- de wijziging van fondsdocumenten, zoals de ABTN, de pensioenreglementen en het uitvoeringsreglement.

Een aantal onderwerpen wordt elders in het verslag besproken. Een aantal onderwerpen wordt hierna belicht.

ALM-studie

Het bestuur heeft aan het eind van het verslagjaar een ALM-studie laten uitvoeren.

Uit de ALM-studie bleek dat de:

- minimale toeslagrealisatie niet wordt gehaald.
- kans op korting substantieel hoger is dan toelaatbare grens.
- jaarlijkse kans op dekkingstekort over hele horizon fors is.
- premiedekkingsgraad bij aanvang 75% is en over gehele horizon daalt.

Ook bleek dat aanpassingen aan het beleggingsbeleid niet kunnen voorkomen dat de door het bestuur gestelde criteria niet overschreden worden. Deze uitkomsten zijn besproken met sociale partners. Zowel het bestuur als sociale partners zijn van mening dat een korting van pensioenen en pensioenaanspraken een uiterste maatregel is om uit de tekortsituatie te komen. Het herstelplan 2016 zal duidelijk maken of een korting in 2017 aan de orde is. In de paragraaf 'Vooruitblik 2017' wordt hierop nader ingegaan.

Groeistrategie

Zoals in het jaarverslag 2015 al beschreven, vindt het bestuur het belangrijk om als fonds te groeien. Door de nieuwe en toegenomen wet- en regelgeving, strenge eisen aan bestuurders, kosten en complexiteit, beperking van financiële risico's en toegenomen transparantie wordt het voor pensioenfondsen moeilijker om goede uitvoering van de pensioenregeling voor zijn deelnemers te waarborgen. Het fonds is zich daarom gaan oriënteren op draagvlakvergroting. Met sociale partners wordt gekeken welke mate van groei goed is voor de deelnemers en pensioengerechtigden van het fonds. Begin 2016 heeft het Pensioenfonds Textielverzorging zich bij Bpf MITT aangesloten. In de loop van het verslagjaar zijn de deelnemers en pensioengerechtigden van Pensioenfonds Textielverzorging in de administratie van het fonds opgenomen en zijn ook de opgebouwde pensioenen tot 1 januari 2016 overgekomen. Dat betekende een forse groei, maar dat is voor het bestuur geen reden om stil te zitten. Het bestuur is van mening dat het fonds ook heel aantrekkelijk kan zijn voor werkgevers die om welke reden dan ook vrijgesteld zijn van verplichte deelname aan het fonds. In 2016 is een start gemaakt met het voeren van gesprekken met die ondernemingen met als doel ze te overtuigen van de voordelen van het deelnemen aan de regeling van het fonds. Daarnaast blijft het fonds openstaan voor aanpalende ondernemings- en bedrijfstakpensioenfondsen die kunnen bijdragen aan de groei. Sociale partners, het Verantwoordingsorgaan en de Raad van Toezicht worden steeds op de hoogte gehouden van de stand van zaken.

DNB-onderzoek

DNB heeft begin 2016 een onderzoek uitgevoerd bij Bpf MITT en uitvoeringsorganisatie AZL. De aanleiding voor dit onderzoek van DNB is om zicht te krijgen op de risico's in de bedrijfsvoering ten aanzien van de pensioenadministratie van Bpf MITT. Bpf MITT heeft de pensioenadministratie aan AZL uitbesteed wat inherente risico's met zich meebrengt. Dit onderzoek heeft ten doel om een oordeel te geven over de toereikendheid van de beheersomgeving met betrekking tot de pensioenadministratie en IT.

Hoewel de toezichthouder natuurlijk altijd suggesties voor verbetering doet, zoals met betrekking tot de evaluatie van de uitbestedingsrelatie en de contractuele vastlegging van de aansprakelijkheid, is ook door DNB in positieve zin geconstateerd dat AZL –in casu het bestuur– zich bewust is van de noodzaak van het tijdig komen tot adequate aanpassingen binnen de IT omgeving en er zijn voorwaarden aanwezig om hier goed invulling aan te geven.

Integraal risicomanagement

Het bestuur is in 2016 gestart met een project om zijn risicomanagement naar een hoger niveau te tillen. De bestaande inrichting ervan was gaandeweg gefragmenteerd geraakt en bleek in de praktijk onvoldoende beheersbaar. Het doel is om een integraal risicomanagement framework te ontwikkelen dat de gefragmenteerde huidige opzet vervangt. De volgende 4 hoofdonderwerpen zijn hierbij leidend: Risico Governance, Risico Processen, Risico Volwassenheid en Risico Bewustzijn. Het onderzoek van DNB en de daaruit voortvloeiende bevindingen heeft de noodzaak van het reeds gestarte proces onderstreept en versneld. Het bestuur heeft op basis van de missie, visie en strategie van het fonds in een aantal sessies zijn risicohouding en risicobereidheid bepaald, de risico's benoemd en de beheersmaatregelen vastgesteld. In de loop van 2017 zal het beleid voor risicobeheersing worden geïmplementeerd en het project worden afgerond.

Voor het uitvoeren van het beleid, monitoren van de potentiële risico's en rapporteren over de voortgang en de beheersmaatregelen vindt het bestuur professionele en specialistische ondersteuning noodzakelijk. Het heeft daarom besloten een onafhankelijke risicomanager aan te stellen. Hiermee verzekert het bestuur zich van deskundigheid, voldoende tegenwicht ten opzichte van uitvoerders en adviseurs, en daarmee van hoogwaardige ondersteuning.

Governance

Mede gelet op de groeistrategie van het fonds is het belangrijk dat het bestuur de regie kan blijven voeren. Het bestuur beraadt zich over een mogelijke versteviging van de bestuursondersteuning zodat het bestuur beleidsmatig kan besturen. Het besluit om een onafhankelijke risicomanager aan te stellen past in dit plaatje.

Fondsdocumenten

In het verslagjaar zijn de volgende fondsdocumenten gewijzigd:

Statuten

De laatste notariële akte dateert van 19 januari 2016. De wijzigingen in de statuten betreft voornamelijk de aanpassingen in de werkingssfeer door de overdracht van het pensioenfonds Textielverzorging.

ABTN

De ABTN wordt jaarlijks door het bestuur geactualiseerd. In de bestuursvergadering van 13 april 2016 is de ABTN vastgesteld, waarbij de besluitvorming uit het verslagjaar 2015 en deels uit verslagjaar 2016 is verwerkt.

Pensioenreglementen

De belangrijkste wijziging in het verslagjaar van het pensioenreglement had betrekking op de aanpassing van de pensioenregeling in 2015 als gevolg van de invoering van het nieuw Financieel Toetsingskader. Hierover is gerapporteerd in het jaarverslag 2015. Ook is het reglement aangepast aan de Wet pensioencommunicatie die op 1 juli 2015 is ingegaan. Het doel van deze wet is om de communicatie over pensioen te verbeteren en daarmee het pensioenbewustzijn bij deelnemers te verhogen. Onderdeel van de wet is Pensioen 1-2-3. Zie hiervoor het hoofdstuk "Communicatie". Het meest actuele pensioenreglement is beschikbaar op de website van het fonds.

Uitvoeringsreglement

Het uitvoeringsreglement is in 2016 niet gewijzigd.

Geschiktheid en evaluatie

Het geschiktheidsbeleid en het opleidingsplan zijn vastgelegd in een geschiktheidsplan. Het bestuur heeft in 2016 diverse studiedagen gevolgd op het gebied van integraal risicomanagement. Verder hebben de bestuursleden opleidingen gevolgd, literatuur bijgehouden, seminars en lezingen op pensioengebied bijgewoond en ervaringen met andere bestuursleden uitgewisseld. In 2016 is bij een evaluatie van het bestuur het eigen functioneren en de opleidingsbehoefte van de individuele bestuursleden besproken.

Diversiteit

Het bestuur streeft naar minimaal één vrouw in het bestuur en een minimum van één vrouw in de fondsorganen. Ten aanzien van de leeftijd streeft het bestuur naar tenminste één persoon jonger dan 40 jaar in zowel het bestuur als in de twee organen. Dit doet het door hier bij het ontstaan van een vacature specifiek naar te kijken. Op dit moment is nog niet geheel voldaan aan deze doelstellingen. In verband met een vacante bestuurszetel is op verzoek van het bestuur door de werkgeversvereniging op basis van het functieprofiel, een oproep voor een voordracht uitgestuurd naar ondernemingen uit de branches van Bpf MITT. Hierop hebben geen vrouwen en ook geen mannen onder de 40 jaar gereageerd.

Vergoedingsregeling

Het Bestuur heeft een vergoedingsregeling vastgesteld. De vergoeding voor bestuursleden is een vaste compensatie per bestuurslid per jaar van € 12.500,- (voorzitters € 18.750,-) en een vergoeding per vergadering of studiedag gebaseerd op de SER-norm. De vaste bruto vergoeding voor leden van de Raad van Toezicht bedraagt € 9.000,- per jaar (voorzitter € 13.500,-). Deze vergoedingen zijn inclusief btw. De leden van het Verantwoordingsorgaan ontvangen per vergadering of studiedag een vergoeding gebaseerd op de SER-norm.

Per 1 januari 2017 is de vergoedingsregeling aangepast, mede op advies van het verantwoordingsorgaan en na goedkeuring van de Raad van Toezicht. Zo is onder meer een opleidingsbudget voor de Raad van Toezicht toegevoegd.

Gedragcode / Compliance Officer

Het bestuur hanteert een gedragscode. Jaarlijks en bij uittreding bevestigen de leden van het bestuur dat zij de gedragscode hebben nageleefd. De gedragscode is per 1 januari 2017 op advies van de compliance officer gewijzigd. Het betreft een wijziging om de onafhankelijke en objectieve rol van de compliance officer te waarborgen en een aantal verduidelijkingen van de tekst.

In het jaarverslag 2015 heeft de compliance officer het bestuur geadviseerd aandacht te besteden aan de volgende zaken:

- de gedragscode in 2016 vanuit de thema's uit de risicoanalyse te screenen en, indien nodig, te herzien.
- te inventariseren of alle (monitoring)taken en onderwerpen uit de gedragscode elders belegd zijn.

Deze onderwerpen zijn in de risicosessies voor integraal risicomanagement behandeld en zullen in 2017 nog verder worden uitgewerkt.

Over 2016 heeft de compliance officer geen bijzonderheden geconstateerd.

Code pensioenfondsen

Bij verantwoording over de naleving van de Code pensioenfondsen geldt het principe 'pas toe of leg uit'. Afwijking van de norm is mogelijk als daar een goede reden voor is. De Code pensioenfondsen is per 1 maart 2016 gewijzigd. In norm 41 is de Ombudsman Pensioenen als alternatief opgenomen voor de interne klachten- en geschillenprocedure. Hiermee wordt in beginsel geregeld dat alle deelnemers, gewezen deelnemers, nabestaanden en gepensioneerden een klacht of geschil over de uitvoering van de pensioenregeling bij een pensioenfonds kunnen voorleggen aan de Ombudsman Pensioenen. De Ombudsman Pensioenen was al had opgenomen in de klachtenprocedure en op de website van het fonds.

Hierna worden de normen toegelicht die (nog) niet volledig worden nageleefd:

norm	Taak en werkwijze bestuur, Verantwoordingsorgaan en Raad van Toezicht	Beleid wijkt af op de volgende onderdelen
60	De zittingsduur van een bestuurslid is maximaal vier jaar. Een bestuurslid kan maximaal twee keer worden herbenoemd.	De zittingsduur van vier jaar is opgenomen in de statuten. De maximale termijn van 12 jaar niet. Het huidige bestuur is op 1 juli 2014 (WVBP) aangetreden. Het bestuur zal in de toekomst met deze eis van maximaal aantal herbenoemingen rekening houden.
67	In het bestuur en in het Verantwoordingsorgaan zitten ten minste één man en één vrouw.	In het bestuur zit een vrouw. In het Verantwoordingsorgaan zit geen vrouw. Bij nieuwe benoemingen wordt hiermee rekening gehouden.
68	In het bestuur, het Verantwoordingsorgaan zitten ten minste één lid boven en één lid onder de 40 jaar.	In het Bestuur en in het Verantwoordingsorgaan zitten geen leden die jonger zijn dan 40 jaar. Bij nieuwe benoemingen wordt hiermee rekening gehouden.

Uitbestedingsbeleid en uitbestede partijen

Het bestuur heeft op basis van zijn verantwoordelijkheid voor het beheer van het pensioenfonds, de vereiste professionalisering en de noodzakelijke risicobeheersing gekozen voor uitbesteding van alle werkzaamheden inzake pensioen- en vermogensbeheer aan externe partijen. Aan uitbesteding is voor het fonds een aantal risico's verbonden. Het bestuur heeft daarom in het verslagjaar het beleid voor de beheersing van risico's die samenhangen met uitbesteding van (delen van) bedrijfsprocessen aangescherpt. Het bestuur is en blijft te allen tijde eindverantwoordelijk. Doelstelling van het uitbestedingsbeleid is het waarborgen van continuïteit en constante kwaliteit van de dienstverlening. Hiermee blijven de reputatie en integriteit van het fonds gewaarborgd. Het uitbestedingsbeleid is van

toepassing op alle naar het oordeel van het bestuur uitbestede, bedrijfskritische of belangrijke activiteiten en processen van het fonds en op alle bestaande en/of nieuwe uitbestedingsovereenkomsten.

Administratie

De administratie wordt uitgevoerd door AZL te Heerlen. De rechten en verplichtingen van uitvoerder en fonds zijn vastgelegd in een contract, inclusief een Service Level Agreement, voor een periode van vijf jaar, vanaf 1 januari 2016.

AZL draagt zorg voor de volgende zaken:

- de pensioen- en deelnemersadministratie;
- de financiële administratie;
- de jaarverslaglegging;
- uitvoerende actuariële werkzaamheden;
- de bestuursondersteuning en bestuursadvisering.

De complexiteit van de pensioenwetgeving en frequentie waarmee wettelijke voorschriften worden gewijzigd, verlangen van het bestuur een nauwe samenwerking met AZL. Het bestuur is van oordeel dat het zijn verantwoordelijkheid voor de uitbestede werkzaamheden kan borgen, dankzij ISAE-verklaringen, periodieke rapportages, jaarlijkse evaluatie van de dienstverlening en andere contractueel vastgelegde middelen. AZL verstrekt jaarlijks een ISAE 3402 rapportage aan het fonds. AZL heeft de ISAE-rapportage over 2016 in februari 2017 opgeleverd, zodat de accountant bij de jaarwerkcontrole hierop kan steunen. Daarnaast is in april 2017 over 2016 een ISAE3000 statement afgegeven door een externe auditor. Dit statement wordt afgegeven over de opzet en het bestaan van het Interne Beheersingssysteem van AZL van de business units Actuarieel, IBA, Verslaglegging, Communicatie, Excasso, Grootboek en het SLA-proces. Deze rapportages zijn gedeeld met het bestuur en besproken in de Uitbestedingscommissie van het bestuur.

Vermogensbeheer

Het fonds heeft MN aangesteld als fiduciair vermogensbeheerder. De rechten en verplichtingen van uitvoerder en fonds zijn vastgelegd in een contract. De eisen die gesteld worden aan pensioenfondsen en aan hun uitvoerders zijn in de afgelopen jaren aanzienlijk verzwakt. Een uitgebreide Service Level Agreement maakt daarom onderdeel uit van het contract. MN voert op basis van het door het bestuur vastgestelde beleggingsplan het fiduciair vermogensbeheer over de gehele portefeuille. Als onderdeel hiervan verzorgt MN de integrale beleggingsadministratie, stuurt de uitvoering van het beheer van de beleggingsportefeuille aan en voorziet het fonds van rapportages over de uitvoering van het vermogensbeheer. Het feitelijke vermogensbeheer wordt deels door MN zelf verricht en is deels door MN uitbesteed aan andere vermogensbeheerders wereldwijd. De controle op het functioneren van MN wordt primair verricht op basis van de door MN opgeleverde maand- en kwartaalrapportages. De beleggingscommissie voert die controle uit onder meer aan de hand van het door het bestuur vastgestelde beleid, waaronder het beleggingsplan. Daarnaast worden de ontwikkelingen en de stand van zaken rondom de Service Level Agreement en de uitvoering van het vermogensbeheer samen met de externe beleggingsadviseur van Sprenkels & Verschuren, de beleggingscommissie en het bestuur, met MN besproken. MN wordt in een cyclus van drie jaar geëvalueerd. Elk jaar vinden op deelaspecten beoordelingen plaats. MN verstrekt ook over haar processen jaarlijks een ISAE 3402-rapportage. Hiermee wordt de beleggingscommissie en ook het bestuur een verhoogd inzicht gegeven in de belangrijkste primaire processen van MN.

Bewaarder

De bewaarder (custodian) is Citibank. Hier worden discretionaire beleggingen bewaard voor het fonds. MN treedt in deze op namens het fonds.

Waarmerking en advisering

Actuariaat

Hierbij wordt onderscheid gemaakt tussen uitvoerende, adviserende en waarmerkende werkzaamheden. De uitvoerende werkzaamheden worden verzorgd door AZL. Het bestuur heeft de adviserende werkzaamheden en de waarmerkende werkzaamheden opgedragen aan Towers Watson Netherlands B.V. Deze partij beschikt over een door DNB goedgekeurde gedragscode waarbij de adviserende werkzaamheden en de waarmerkende werkzaamheden worden uitgevoerd door verschillende personen.

Controle

De controle van de jaarrekening is toevertrouwd aan KPMG Accountants N.V. te Utrecht.

Compliance

Nederland Compliance Instituut (NCI) is aangesteld als compliance officer. De compliance officer is onder meer belast met de controle op de naleving van de gedragscode.

Uitvoeringskosten

Uitvoeringskosten

Het fonds maakt voor het uitvoeren van de pensioenregeling diverse kosten. Globaal kunnen deze kosten worden onderverdeeld in kosten voor de uitvoering van de pensioenregeling en kosten voor het vermogensbeheer. Het fondsbestuur wenst volledige transparantie te realiseren ten aanzien van deze kosten. Er is in dit kader een rapportage over de kosten voor de uitvoering van de pensioenregeling opgenomen. De kosten worden gepresenteerd met inachtneming met de aanbevelingen van de Pensioenfederatie en AFM. Hierdoor kunnen de kosten die pensioenfondsen maken met elkaar worden vergeleken.

Kostenoverzicht

	2016	2015
Pensioenbeheer		
Kosten in euro per deelnemer ^{1) 2)}	€ 96,41	€ 93,25
Vermogensbeheer		
Kosten in % van het gemiddeld belegd vermogen ³⁾	0,35%	0,42%
Transactiekosten in % van het gemiddeld belegd vermogen	0,14%	0,09%

1) Kosten komen uit de jaarrekening. Om de kosten per deelnemer te berekenen is conform de aanbeveling van de Pensioenfederatie het aantal deelnemers gedefinieerd als de som van het aantal actieve deelnemers en pensioengerechtigden. Gewezen deelnemers tellen dus niet mee. Voor de samenstelling van de kosten wordt verwezen naar toelichting [18] op de staat van baten en lasten.

2) De toename van de kosten pensioenbeheer wordt voornamelijk veroorzaakt door de kosten van de administratie als gevolg van de implementatie (€ 266.000,-) van de pensioenregeling in de administratie en de gemaakte kosten in verband met de collectieve waardeoverdracht van Bpf TV. Ook de toename van de kosten van advisering zijn voornamelijk het gevolg van de overkomst van Bpf TV naar het fonds. Daarnaast bedroegen de kosten voor het DNB on-site onderzoek € 121.000,-.

3) Kosten van het vermogensbeheer kunnen in twee categorieën worden onderscheiden. De eerste categorie betreft de kosten zoals die in de jaarrekening zijn verwerkt. Daaronder vallen de beheervergoeding van de vermogensbeheerder(s) en overige beheervergoedingen. Dit betreft een bedrag van € 5.230.000,-. De tweede categorie betreft kosten die rechtstreeks ten laste van het beleggingsrendement zijn gebracht. Deze kosten zijn dus niet inbegrepen in de kosten van de vermogensbeheerder(s) zoals opgenomen in de jaarrekening en zijn geschat op € 7.401.000,-. De totale kosten vermogensbeheer komen daarmee uit op circa € 12.631.000,-.

Onderstaand wordt een specificatie van de kosten vermogensbeheer per beleggingscategorie weergegeven.

Kosten vermogensbeheer

Kosten per beleggingscategorie 2016

(Bedragen in de tabel x € 1.000,-)

Beleggingscategorie	Beheer- kosten	Performance gerelateerde kosten	Transactie- kosten	Aan- en verkoop- kosten	Totaal
Vastgoed	-	-	-	-	-
Aandelen	1.061	-	-	366	1.427
Alternatieve beleggingen	1.836	859	-	212	2.907
Vastrentende waarden	3.185	-	-	2.762	5.947
Hedgefonds	-	-	-	-	-
Commodities	-	-	-	-	-
Overige beleggingen	19	-	-	44	63
Totaal kosten toe te wijzen aan categorieën excl. overlay	6.101	859	-	3.384	10.344
Kosten overlay beleggingen	-	-	-	144	144
Totaal kosten toe te wijzen aan categorieën incl. overlay	6.101	859	-	3.528	10.488
Overige vermogensbeheerkosten					
Kosten vermogensbeheer pensioenfondsen en bestuursbureau	-	-	-	-	-
Kosten fiduciair beheer	1.542	-	-	-	1.542
Bewaarloon	505	-	-	-	505
Advieskosten vermogensbeheer	92	-	-	-	92
Overige kosten	4	-	-	-	4
Totaal overige vermogensbeheerkosten	2.143	-	-	-	2.143
Totaal kosten vermogensbeheer	8.244	859	-	3.528	12.631

Van bovengenoemde kosten heeft € 1.095.000,- een incidenteel karakter, omdat deze betrekking hebben op de collectieve waardeoverdracht van Bpf TV.

Bovengenoemde kosten wijken af van de genoemde kosten in de toelichting op de staat van baten en lasten, omdat in bovenstaand overzicht ook kosten zijn opgenomen die verwerkt zijn in het nettorendement.

Kosten per beleggingscategorie 2015

(Bedragen in de tabel x € 1.000,-)

	Beheer- kosten kosten	Performance gerelateerde kosten	Transactie- kosten	Overige kosten	Totaal
Beleggingscategorie					
Vastgoed	306	206	35	101	648
Aandelen	731	–	371	20	1.122
Alternatieve beleggingen	890	694	–	218	1.802
Vastrentende waarden	1.816	–	1.194	10	3.020
Hedgefonds	654	215	–	192	1.061
Commodities	–	–	–	–	–
Overige beleggingen	6	–	37	7	50
Totaal kosten toe te wijzen aan categorieën excl. overlay	4.403	1.115	1.637	548	7.703
Kosten overlay beleggingen	–	–	33	–	33
Totaal kosten toe te wijzen aan categorieën incl. overlay	4.403	1.115	1.670	548	7.736
Overige vermogensbeheerkosten					
Kosten vermogensbeheer pensioenfondsen en bestuursbureau	–	–	–	–	–
Kosten fiduciair beheer	1.536	–	–	–	1.536
Bewaarloon	415	–	–	–	415
Advieskosten vermogensbeheer	51	–	–	–	51
Overige kosten	–	–	–	–	–
Totaal overige vermogensbeheerkosten	2.002	–	–	–	2.002
Totaal kosten vermogensbeheer	6.405	1.115	1.670	548	9.738

Risicomanagement

Risicoprofiel

De doelstellingen van het pensioenfonds staan omschreven in de statuten en de ABTN. Daaruit afgeleid, streeft het bestuur ernaar dat de toegezegde pensioenaanspraken en -rechten, kunnen worden toegekend en ook, voorwaardelijk, indexaties kunnen worden verleend om de koopkracht van de pensioenen te handhaven. Het beleid en de doelstellingen van het fonds worden periodiek door middel van een ALM-studie herijkt en daarnaast jaarlijks op hun haalbaarheid getoetst. Het fonds heeft een tweedeling aangebracht in het risicomanagementproces, een strategische risicomanagementcyclus en een operationele risicomanagementcyclus.

Strategische risicomanagementcyclus

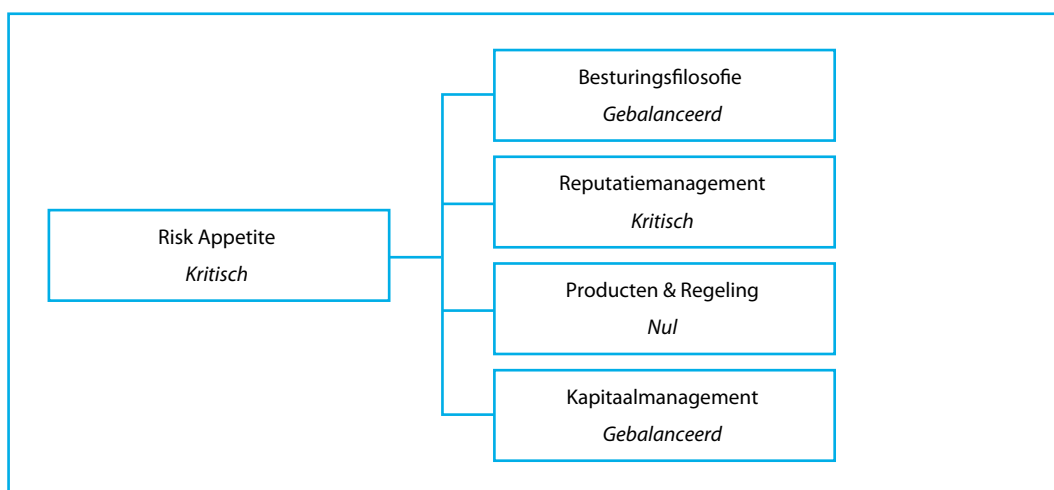
Deze cyclus behelst onder andere het inrichtingsvraagstuk over risico governance, risicohouding en risicobereidheid vastgesteld door het bestuur en de strategische risico's in relatie tot het strategisch plan.

Operationele risicomanagementcyclus

Deze cyclus gaat over het expliciteren van de operationele (IT)-, de financiële-en de niet financiële risico's die gelopen worden. Deze risico's worden opgenomen in de risicomanagement rapportage en worden gemonitord en zo nodig bijgestuurd door het bestuur. Deze cyclus wordt door het bestuur in 2017 doorlopen en afgestemd met de RvT. Alle twee cycli maken onderdeel uit van de reguliere planning & control cyclus van het fonds en vormen zo een integraal onderdeel van de gehele bedrijfsvoering.

Risicohouding

De risicohouding van het bestuur van het fonds is volgens het gehanteerde RAVC-model in het algemeen Kritisch Plus, voortvloeiend als een gemiddelde uit de risicohoudingen voor de domeinen Besturingsfilosofie, Reputatiemanagement, Producten & Regeling en Kapitaalmanagement. De weging van de risicohouding is gedaan op een vijfpuntschaal van nul, kritisch, gebalanceerd, opportuun en maximaal – dit geeft een indicatie van de houding ten opzichte van de mate waarin het fonds risico wil nemen om daaraan gerelateerde voordelen te behalen. In de figuur hieronder zijn de risicohoudingen van het fonds voor de domeinen weergegeven.

Risicobereidheid

De risicobereidheid is op basis van de risicohouding gedefinieerd en heeft geleid tot een aantal waarden, die opgenomen worden in het beleid c.q. waarop bestaand beleid wordt aangescherpt:

Besturingsfilosofie - Gebalanceerd

- Het fonds wil in gezamenlijkheid besluiten en acteren, vanuit een gezamenlijke agenda
- Het fonds wil volledig overwogen besluiten vanuit evenwichtige belangen- en risicoafwegingen
- Het fonds wil countervailing power door onderbouwde inbreng in inhoudelijke dialoog – ook tussen gremia
- Het fonds wil handelen vanuit een proactieve houding
- Het fonds wil besluitvorming vanuit deskundigheid (adequaat begrip van materie) in en om het bestuur
- Het fonds wil dat de uitvoerders zich volgens zijn wensen en verwachtingen richten tot de deelnemers van het fonds
- Het fonds wil nadrukkelijk gelieerd zijn aan de sector(en)

Reputatiemanagement – Kritisch

- Het fonds wil een hoge mate van vertrouwen van de deelnemers en werkgevers hebben
- Het fonds wil de deelnemers en werkgevers altijd een eerlijk verhaal vertellen (betrouwbaar zijn), waarbij het belang van het fonds als geheel leidend is
- Het fonds wil altijd handelen binnen de kaders van wet- en regelgeving – ook in relatie tot uitbesteding
- Het fonds wil maatschappelijk aanvaardbaar beleid uitvoeren
- Het fonds wil aansluiting en draagvlak bij werknemers en werkgevers
- Het fonds wil een positief imago in de pers, zonder de pers op te zoeken
- Het fonds wil een goede verstandhouding met sociale partners en DNB
- Het fonds wil een goede, kostenefficiënte en innovatieve dienstverlening die deelnemers en werkgevers tevreden blijft stellen
- Het fonds wil branchekennis kunnen uitstralen, ook de uitvoerder moet affiniteit hebben met de sector
- De groeistrategie en de gewenste identiteit, imago en integriteit van het fonds dienen op elkaar afgestemd te zijn

Producten en Regeling – Nul

- Het fonds wil dat automatisering bijdraagt aan kostenefficiëntie
- Het fonds wil flexibele IT systemen
- Het fonds wil tijdige verstrekking van UPO's en juiste, tijdige en volledige verwerking van gegevens
- Het fonds wil een goede cybersecurity, die hacking-proof is en datalekken voorkomt
- Het fonds wil besluiten nemen op basis van actuele, betrouwbare, volledige data, tijdig aangeleverd door uitbestedingsrelaties
- Het fonds wil business continuity waarborgen zodat uitkeringen en premieheffingen tijdig en juist zijn
- Het fonds wil een goede communicatie met deelnemers, uitgevoerd door uitbestedingsrelaties
- Het fonds wil zicht hebben op key person risks (in onderuitbesteding) bij zijn uitbestedingsrelaties

Kapitaalmanagement - Gebalanceerd

- Het fonds wil (minimaal) het gemiddelde halen in de benchmark inzake kosten vermogensbeheer
- Het fonds wil fraude voorkomen
- Het fonds wil conform ons beleid beleggen in maatschappelijk aanvaardbare producten c.q. organisaties (niet bijdragen aan belastingontwijking)
- Het fonds wil beleggen in producten die het begrijpt
- Het fonds wil besluiten met financiële componenten nemen op basis van financiële onderbouwingen
- Het fonds wil kostentransparantie in de keten van onze uitbestedingsrelaties

Strategische risico's

Aan de basis van risicomanagement staan de missie, visie, kernwaarden en strategische doelstelling van het fonds.

Het fonds heeft twaalf strategische risico's geformuleerd, die het behalen van de strategische groeidoelstelling van het fonds in de weg staan. Hierop zijn beheersmaatregelen geformuleerd. De risico's variëren van risico's op het gebied van governance tot regelgeving en IT.

Operationele risico's

Het bestuur is van oordeel dat de uitbesteding van de werkzaamheden garant staat voor een betere uitvoering van de pensioenregeling(en) dan indien zou zijn geopteerd voor uitvoering in eigen beheer. Dit betekent dat het bestuur een afzonderlijk uitbestedingsbeleid heeft geformuleerd, waarop eveneens elders in dit bestuursverslag wordt ingegaan.

Financiële risico's

Deze risico's worden in de jaarrekening beschreven en behandeld. Met name wordt ingegaan op de ontwikkelingen op de financiële markten (zakelijke waarden risico, valutarisico, actief beheer risico, matching risico, liquiditeits- en kasstroomrisico, kredietrisico), de

renteontwikkeling en de ontwikkelingen met betrekking tot de levensverwachting (verzekeringstechnische risico's).

De gevolgen van de vergrijzing van het fonds worden jaar voor jaar opgevangen door aanpassingen aan de meest actuele gegevens van het Actuarieel Genootschap en het Centraal Bureau voor de Statistiek met de betrekking tot de levensverwachting van mannen en vrouwen. DNB verlangt dat deze gegevens voor het einde van het jaar worden verwerkt in de voorziening pensioenverplichtingen.

De financiële positie van het fonds is onder andere afhankelijk van de beleggingsresultaten. Het bestuur kan daarop geen directe invloed uitoefenen, maar wel door beheersing van de uitvoeringskosten bijdragen aan zo acceptabel mogelijke pensioenkosten, als onderdeel van de arbeidskosten. Elders in dit jaarverslag wordt op de uitvoeringskosten nader ingegaan.

Financiële verslaglegging

Hieronder vallen de risico's die van invloed zijn op de betrouwbaarheid van de interne en externe financiële verslaglegging. Het bestuur heeft met AZL gedetailleerde werkafspraken gemaakt over de tijdige totstandkoming van het jaarverslag en de betrokkenheid daarbij van diverse partijen. De waarderingsmethoden en -grondslagen die voor de balansposten worden gehanteerd, zijn in de regel wettelijk voorgeschreven. Deze worden door DNB opgelegd en liggen meestal voor meerdere jaren vast. Daarnaast worden ze op hun houdbaarheid getoetst, zijn ze actuarieel betrouwbaar waar nodig door de certificerende actuaris beoordeeld.

Een risico dat het fonds daarbij loopt, betreft de tijdige aanlevering van betrouwbare en elders gecontroleerde gegevens van beleggingsfondsen waarin het fonds participeert. Het bestuur heeft daarvoor de lopende afspraken met de vermogensbeheerder MN aangescherpt. De accountant komt in zijn controle tot een reële schatting en beoordeling van de materialiteit, dan wel tot een aantekening in zijn verklaring. Het proces van totstandkoming van het jaarverslag wordt elk jaar met alle betrokkenen geëvalueerd.

Vooruitblik 2017

De AOW-leeftijd gaat omhoog naar 67 jaar en 3 maanden in 2022. De pensioenrichtleeftijd stijgt naar 68 in 2018. De pensioenrichtleeftijd is een rekenleeftijd die wordt gebruikt voor de berekening van de jaarlijkse maximaal toegestane fiscale pensioenopbouw. Aandachtspunt voor het bestuur is dat pensioenleeftijden (AOW en pensioenrichtleeftijd) steeds meer uit elkaar gaan lopen. In 2017 zullen sociale partners met het bestuur praten over de pensioenregeling per 1 januari 2018.

Financiële positie van het fonds

De financiële situatie is na 1 januari 2017 iets verbeterd.

Het fonds heeft in 2016 bij DNB een herstelplan ingediend omdat het een tekort heeft. Elk jaar moet opnieuw worden vastgesteld of er sprake is van een tekort. Dit is nog steeds het geval. Vóór 1 april 2017 heeft het fonds daarom een nieuw herstelplan bij DNB ingediend waarin is uitgewerkt hoe het fonds in maximaal 10 jaar weer voldoet aan het vereist eigen vermogen (VEV) op basis van beleidsdekkingsgraad.

In het herstelplan moet het fonds alle sturingsmiddelen inzetten die het tot zijn beschikking heeft, zoals premieverhoging of het stoppen van indexeren. Indien alle beschikbare sturingsmiddelen maximaal ingezet zijn en het pensioenfonds desondanks naar verwachting niet binnen de gekozen herstelperiode aan het VEV kan voldoen, moet het sturingsmiddel van het korten van pensioenaanspraken en -rechten worden ingezet. Het fonds moet in het herstelplan ook rekening houden met te verwachten overrendement. De hoogtes van de maximaal te hanteren rendementen zijn gebaseerd op de parameters conform Commissie Parameters (vastgelegd in artikel 23a Besluit Besluit financieel toetsingskader pensioenfondsen).

Gedurende de periode dat een herstelplan van kracht is, mag het pensioenfonds het risicoprofiel niet vergroten. Dat wil zeggen dat het fonds niet mag besluiten tot een aanpassing van het strategisch beleggingsbeleid of het beleggingsplan die leidt tot een vergroting van het risicoprofiel. Het bestuur van het fonds en sociale partners betrokken bij de cao MITT bepalen gezamenlijk het risicoprofiel van het fonds.

Het fonds maakte voor het herstelplan van het vorig verslagjaar gebruik van lagere parameters voor het berekenen van het portefeuillerendement dan de maximaal toegestane parameters. Het bestuur heeft in samenspraak met sociale partners besloten om voor het in te dienen herstelplan uit te gaan van de maximale parameters. De redenen hiervoor zijn:

- Dit is een uiterste maatregel om verlagen van pensioenen te voorkomen. Het beleid van het fonds is dat het korten van pensioenaanspraken en -rechten een ultimum remedium is. Dat wil zeggen dat het fonds pas overgaat tot het korten van de aanspraken en rechten op het moment dat alle andere in het herstelplan genoemde sturingsmiddelen zijn ingezet.
- Het is consistent met het premiebeleid. Het fonds toetst de premie ook aan de geldende maximale parameters.
- Een korting die volgt bij het hanteren van uitgangspunt lagere parameters is gering daarentegen zullen de kosten van de uitvoering en communicatie hoog zijn.
- Kortten brengt een groot reputatierisico met zich mee. Het vertrouwen in het fonds zal dalen.

Het bestuur realiseert zich dat er ook nadelen kleven aan het overgaan op de maximale parameters maar is van oordeel dat de redenen om over te gaan op maximale parameters zwaarder wegen dan de nadelen. De nadelen zijn:

- Mogelijk wordt het risico van een verlaging van pensioenen door het hanteren van de maximale parameters verschoven van de korte naar de langere termijn.
- Er is weliswaar een risico dat de werkelijkheid minder gunstig is dan het veronderstelde verloop op basis van de maximale parameters, maar door de overname van Bpf Textielverzorging is er juist wat minder risico ten opzichte van de situatie in het vorige herstelplan.

Toezichtbeleid DNB en AFM

Het is inmiddels gebruikelijk geworden dat de DNB en Autoriteit Financiële Markten (AFM) voortijdig de speerpunten van hun toezichtbeleid in enig jaar met de sector communiceren. Van de fondsbesturen wordt altijd bijzondere aandacht voor de betreffende onderwerpen verwacht. In 2016 zijn aan het fonds geen dwangsommen of boetes opgelegd. Er zijn door de toezichthouders De Nederlandsche Bank N.V. en/of de Stichting Autoriteit Financiële Markten geen aanwijzingen aan het fonds gegeven, noch is een bewindvoerder aangesteld of is bevoegdheidsuitoefening van organen van het fonds gebonden aan toestemming van de toezichthouder.

Het verslag van het bestuur is vastgesteld te Utrecht d.d. 22 juni 2017.

Het bestuur

J. Plat (voorzitter)

mw. N.L. Hofman (secretaris)

L. Raadgever

J.J.C. Jochems

J.A. Spruijt

J. Hasselman

H.J. van der Meer

M. Mulder

G.A.J. Lamers (plv voor de heer Hasselman)

Verslag Raad van Toezicht

Rapportage RvT ten behoeve van het Jaarverslag 2016

De Raad van Toezicht (RvT) legt verantwoording af over zijn werkzaamheden in 2016. De RvT heeft voor zijn werkzaamheden in 2016, in overleg met het bestuur en het verantwoordingsorgaan (VO), een plan van aanpak opgesteld. Aan de hand van dit plan zijn de werkzaamheden in 2016 uitgevoerd. De RvT gebruikt bij het uitvoeren van zijn taak de volgende richtlijnen: de VITP-toezichtcode, de Code pensioenfondsen, de Pensioenwet en het hier uit afgeleide eigen normenkader.

Algemeen oordeel

De waarneming van de RvT is dat het bestuur goed werk verricht, al blijven er verbeterpunten. Het bestuur heeft de zaken goed op orde, dan wel is drukdoende belangrijke processen goed in te richten. Het bestuur vormt een team en gaat respectvol met elkaar om. De belangen van bij het fonds betrokken partijen, de "stakeholders", worden door het bestuur bij te nemen besluiten in de overwegingen meegenomen en afgewogen. Met de aanbevelingen van de RvT wordt door het bestuur serieus omgegaan.

Het bestuur voert veel beleidsvoorbereidende en operationele activiteiten zelf uit. De RvT vraagt daarom aandacht voor het bewaken van het evenwicht tussen taken die thuishoren bij de uitvoerende organisatie/bestuursondersteuning en bij het bestuur. Voor het bestuur behoort de focus vooral gericht te zijn op besturen van het fonds, beleid en beleidsontwikkeling. Een aandachtspunt is de bewaking van de deadlines voor de gestelde doelen.

Belangrijke waarnemingen en aanbevelingen

In 2016 heeft het bestuur te maken gehad met een aantal belangrijke ontwikkelingen en gebeurtenissen. Het on-site onderzoek van DNB naar de pensioenadministratie en de IT is aanleiding geweest voor een intensief verbetertraject. Het bestuur heeft dit traject voortvarend en gedegen opgepakt en daarbij laten zien als bestuur de lijnen eensgezind uit te kunnen zetten. Mede in dit kader is aan de ontwikkeling van het risicomanagement verder invulling gegeven. Daarbij is besloten om een risicomanager aan te stellen. De RvT is frequent geïnformeerd over de voortgang van het verbetertraject.

De RvT blijft aandacht vragen voor het interne risicobeleid om zowel de financiële als de niet-financiële risico's duidelijk inzichtelijk te maken. Ook vraagt de RvT aandacht voor de periodiciteit van het herijken van de belangrijkste fondsrisico's, waaronder de risico's van uitbesteding. De RvT ziet met belangstelling uit naar de volledige implementatie van risicomanagement in 2017, waarmee het op alle terreinen integraal onderdeel wordt van de beleidsvoorbereiding, besluitvorming en uitvoering.

De uitvoering van de migratie van Bpf Textielverzorging naar Bpf MITT is planmatig en zorgvuldig door het bestuur opgepakt en uitgevoerd.

In 2016 heeft ook de toekomst en strategie van het pensioenfonds verder aandacht gekregen. Het bestuur heeft hierop het beleid doorontwikkeld. De RvT is positief over de aanpak van dit thema en ondersteunt dit proces. Met regelmaat staat dit onderwerp op de agenda van het bestuur. Naast dit belangrijke onderwerp vragen ook de ontwikkelingen rond een nieuwe pensioenstelsel aandacht van het bestuur.

Voortvloeiend uit de strategiesessies voert het bestuur een discussie over de inrichting van de bestuursondersteuning. Na een goede start heeft dit traject vertraging opgelopen. Inmiddels heeft het bestuur hier een nieuwe impuls aan gegeven. Het blijft voor de RvT

een aandachtspunt of het bestuur, gezien de sterke betrokkenheid bij uitvoeringszaken, voldoende tijd overhoudt voor het strategisch beleid.

De governance dient bij te dragen aan de bestendigheid van het fonds, de kwaliteit van het bestuur en aan de nagestreefde verbeteringen. Op basis van gesprekken met het dagelijks bestuur heeft de RvT vastgesteld dat het bestuur in toenemende mate aandacht besteedt aan de werking van de governance.

Onder andere met het organiseren van een studiedag op het gebied van governance voor bestuur, RvT en VO is op dit onderwerp voortgang geboekt.

Bij het opvullen van bestuursvacatures is in toenemende mate aandacht voor het opstellen van de profielen, het invullen van diversiteit en het door te lopen proces.

Diversiteit in de brede zin van het woord kan helpen om onderwerpen van diverse zijden te belichten en kan bijdragen aan creativiteit en evenwichtigheid in de besluitvorming. Diversiteit is binnen de verschillende organen nog onvoldoende aanwezig. Dit vraagt om een extra impuls van het bestuur.

Het bestuur rapporteert in het jaarverslag over de naleving van de Code pensioenfondsen. Het bestuur leeft op enkele punten de Code pensioenfondsen niet volledig na, waaronder op het terrein van diversiteit. Het is aan te bevelen om in een bestuursvergadering periodiek de naleving van de Code pensioenfondsen explicieter te bespreken.

De financiële situatie van het fonds blijft achter bij de doelstelling van het fonds. De dekkingsgraad verhindert de toeslagverlening en was dicht bij een noodzakelijke korting omdat onvoldoende herstel in het verschiet ligt. De RvT herhaalt dan ook de opmerking van vorig jaar, dat in de huidige financiële omstandigheid het premiebeleid heroverweging verdient.

De RvT constateert dat het bestuur een beleid heeft vastgesteld voor afdekking van het renterisico. De verschillende aspecten van deze rente afdekking worden door het bestuur maandelijks gemonitord en in de beleggingscommissie besproken. De RvT acht het wenselijk dat het bestuur aandacht geeft aan het mogelijke scenario van een rentestijging waarbij het totale belegd vermogen vermindert en de dekkingsgraad stijgt. Indien dit scenario zich voordoet, is de communicatie naar de diverse stakeholders van belang.

Communicatie heeft in 2016 veel aandacht gekregen met de invoering van de Wet Pensioencommunicatie. Het nieuwe beleid is mede tot stand gekomen door via klankbordsessies de behoeften van belanghebbenden te inventariseren. De RvT vindt dit een goede werkwijze. Het beleid is tijdig geïmplementeerd. De RvT vindt het van belang dat periodiek evaluatie van het (nieuwe) beleid plaats vindt zodat het effect van ingezette middelen gemeten kan worden. Ook is in het communicatiebeleid ruimte gemaakt voor de overgekomen deelnemers vanuit Bpf Textielverzorging.

De RvT vindt het positief dat in de communicatie is geanticipeerd op een mogelijke verlaging van de pensioenen in 2017.

De RvT waardeert de wijze waarop het bestuur open staat voor de observaties, de suggesties en adviezen van de RvT.

Tot slot

De RvT spreekt haar waardering uit over de gegeven openheid in de diverse gesprekken en het opvolgen van de aanbevelingen die hebben plaatsgevonden. Met deze rapportage rapporteert de raad aan het bestuur en legt verantwoording af aan het verantwoordingsorgaan. De RvT heeft kennisgenomen van het jaarverslag, inclusief de jaarrekening, over 2016 en heeft op 22 juni 2017 zijn goedkeuring verleend aan het bestuur, dat de jaarrekening en het jaarverslag heeft vastgesteld.

De Raad van Toezicht:

Christiaan Tromp (voorzitter), Peter van Eekelen en Antoinetta Eikenboom

Reactie van bestuur

Het bestuur bedankt de RvT voor zijn evenwichtige verslag. Het bestuur herkent de aanbevelingen en zal deze meenemen bij zijn werkzaamheden. Een aantal van de door de RvT genoemde onderwerpen is in het verslagjaar reeds door het bestuur opgepakt. Hieraan wordt ook in dit bestuursverslag aandacht besteed.

Het bestuur hecht eraan te benadrukken dat in lijn met wat de RvT signaleert, risicomanagement een belangrijk aandachtspunt is voor het bestuur. Het bestuur heeft in het verslagjaar maar zeker ook in 2017 veel tijd en energie gestoken aan het versterken van het risicomanagement: strategisch en integraal. De verdere professionalisering van governance krijgt hierbij evenredig veel aandacht van het bestuur.

Het bestuur is het met de RvT eens dat de financiële positie van het fonds nog steeds zorgelijk is. Het bestuur zal in nauw overleg met sociale partners onderzoeken welke besluiten en maatregelen genomen kunnen worden die bijdragen aan het herstel, rekening houdend met de belangen van de deelnemers, pensioengerechtigden en werkgevers.

Tot slot is het bestuur verheugd met de aandacht van de RvT voor alle zaken die in het bestuur besproken zijn en kijkt uit naar de voortzetting van de constructieve samenwerking met de RvT.

Verslag verantwoordingsorgaan

De taken, bevoegdheden en verplichtingen van het Verantwoordingsorgaan zijn weergegeven in een reglement Verantwoordingsorgaan alsmede in een gedragscode.

Conform artikel 6 van het reglement is het Verantwoordingsorgaan bevoegd jaarlijks een algemeen oordeel te geven over:

- Het handelen van het bestuur in algemene zin
- Het door het bestuur gevoerde beleid in het afgelopen jaar
- Beleidskeuzes die betrekking hebben op de langere termijn

Aan de hand van het jaarverslag, de jaarrekening en de bevindingen van de Raad van Toezicht is het Verantwoordingsorgaan van oordeel dat het bestuur haar taken naar behoren heeft uitgevoerd.

Het handelen van het bestuur in algemene zin

De in het verslag opgenomen doelstelling, missie, visie en strategie van het fonds herkent het Verantwoordingsorgaan in het handelen van het bestuur. Het bijhouden van alle documenten, de communicatie, en de evenwichtige belangenbehartiging in de huidige tijd vergen veel aandacht en betrokkenheid van het bestuur.

Het door het bestuur gevoerde beleid in het afgelopen jaar

Het afgelopen jaar stond opnieuw in het teken van de financiële positie. Het Verantwoordingsorgaan constateert dat de grondslagen die bepalend zijn voor de uitkomsten voldoende toereikend zijn voor een verantwoord financieel beleid in 2016.

Dankzij een goede voorbereiding is de overkomst van Bpf TV naar Bpf MITT uitstekend verlopen.

Na een risicoanalyse is het bestuur gestart met het invoeren van het integraal risicomanagement om de risico's die het fonds loopt op een verantwoorde, transparante en expliciete wijze te beheersen.

Verder heeft het bestuur aan het Verantwoordingsorgaan de toegang verleend tot het digitale bestuursportaal waar alle vergaderstukken, presentaties en overige documenten opgenomen zijn.

Beleidskeuzes die betrekking hebben op de langere termijn

Voor de gevolgen ook op lange termijn is betrokkenheid van de cao-partijen absolute noodzaak. De stappen die het fonds hiervoor heeft genomen vindt het Verantwoordingsorgaan essentieel voor het voortbestaan van het fonds. De pensioenregeling is nu eenmaal een belangrijke arbeidsvoorwaarde voor de actieven. Tevens dient de focus erop gericht te zijn de opbouw en nominale waarden van de pensioenen zoveel mogelijk te borgen.

Deskundigenoordeel

Het Verantwoordingsorgaan constateert dat de certificerende actuaris en de externe accountant in hun bijdragen aan het verslag geen bevindingen rapporteren waar het Verantwoordingsorgaan zich zorgen over maakt. Dit geldt eveneens voor de Raad van Toezicht, een orgaan waarmee over 2016 constructieve contacten zijn onderhouden. Het Verantwoordingsorgaan heeft de mogelijkheid benut om 2 maal in 2016 een gezamenlijke vergadering met Raad van Toezicht en bestuur bij te wonen. Deze vergaderingen heeft het Verantwoordingsorgaan als zeer zinvol ervaren.

Communicatie

Het Verantwoordingsorgaan heeft kennis genomen van het te voeren communicatiebeleid en daar positief over geadviseerd. Het Verantwoordingsorgaan acht het van groot belang dat dit beleidsplan in de uitvoering zorgvuldig door het bestuur wordt gevolgd gelet op de grote belangen, die er spelen bij alle betrokkenen i.v.m. de slechte financiële positie.

Aanbevelingen

Het Verantwoordingsorgaan wordt graag, zoals inmiddels gebruikelijk is, op de hoogte gehouden van verdere stappen in het kader van samenwerkingsverbanden, een belangrijk onderwerp voor de positie van het fonds voor de lange termijn.

Tenslotte

Het Verantwoordingsorgaan dankt het bestuur, de Raad van Toezicht, de uitvoeringsorganisatie en de deskundigen verbonden aan het fonds voor de open en transparante communicatie en het bij behorende overleg in 2016.

Reactie van bestuur

Het bestuur heeft kennisgenomen van het verslag over 2016 van het Verantwoordingsorgaan. Het bestuur is verheugd over het positieve oordeel van het Verantwoordingsorgaan, dat het bestuur in 2016 de beleidskeuzes voldoende heeft overwogen, alle maatregelen heeft genomen om het fondsvermogen goed te beheren en een consistent beleid heeft gevoerd, waarbij de belangen van alle belanghebbenden afgewogen en geborgd zijn. Het bestuur ziet hierin een aanmoediging om op de gekozen weg door te gaan.

Het bestuur neemt de aanbevelingen ter harte en zal het Verantwoordingsorgaan zeker op de hoogte blijven houden van verdere ontwikkelingen betreffende mogelijke samenwerkingsverbanden.

Het bestuur kijkt uit naar een wederom constructieve samenwerking in 2017.

Jaarrekening

Balans per 31 december

(na bestemming saldo; in duizenden euro)

Activa	2016	2015
Beleggingen voor risico pensioenfonds [1]		
– Zakelijke waarden		
• Aandelen	745.523	548.889
– Vastrentende waarden		
• Beleggingsfondsen in obligaties	753.234	401.533
• Obligaties en leningen op schuldbekentenis	838.866	704.875
• Bankleningen	192.317	84.116
• Deposito's	9.797	17.605
	1.794.214	1.208.129
– Derivaten		
• Valutaderivaten	28	1.688
• Rentederivaten	10.464	289
	10.492	1.977
– Overige beleggingen		
• Private equity	53.870	34.419
• Infrastructuur	83.110	56.581
	136.980	91.000
	2.687.209	1.849.995
Herverzekeringsdeel technische voorzieningen [2]	4.450	4.981
Vorderingen en overlopende activa [3]	13.158	16.965
Liquide middelen [4]	31.799	6.928
	2.736.616	1.878.869

[..] De tussen haken vermelde nummers verwijzen naar corresponderende nummers in de toelichting op de balans, die een integraal onderdeel uitmaakt van de jaarrekening.

Passiva	2016	2015
Stichtingskapitaal en reserves		
Extra reserve [5]	-45.354	-58.065
	-45.354	-58.065
Technische voorzieningen		
Voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds [6]	2.748.234	1.912.568
Herverzekeringsdeel technische voorzieningen [7]	4.450	4.981
	2.752.684	1.917.549
Overige technische voorzieningen		
Voorziening gemoedsbezwaarde [8]	3	0
Kortlopende schulden [9]	29.283	19.385
	2.736.616	1.878.869

[..] De tussen haken vermelde nummers verwijzen naar corresponderende nummers in de toelichting op de balans, die een integraal onderdeel uitmaakt van de jaarrekening.

Staat van baten en lasten

(in duizenden euro)

	2016	2015
Beleggingsopbrengsten voor risico pensioenfond		
Directe beleggingsopbrengsten [10]	61.793	35.360
Indirecte beleggingsopbrengsten [11]	207.442	-7.756
Resultaat op kosten van vermogensbeheer [12]	-5.230	-4.278
	264.005	23.326
Premiebijdragen van werkgevers en werknemers [13]	77.285	53.478
Saldo van overdrachten van rechten [14]	564.234	-1.821
Pensioenuitkeringen [15]	-51.076	-42.764
Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfond		
[16]		
Wijziging rekenrente voorziening pensioenverplichtingen	-264.803	-125.835
Inkoop	-74.814	-46.861
Sterfte	5.853	3.677
Arbeidsongeschiktheid	1.058	753
Waardeoverdrachten	-25	2.270
Mutaties	263	538
Toevoeging kosten	-1.755	-1.093
Overige mutaties	619	2.567
Verwachte uitkering	50.921	42.459
Vrijval excassokosten	1.256	1.060
Intrest	1.505	-3.239
Wijziging actuariële grondslagen	11.764	0
Collectieve waardeoverdracht BpfTV	-567.508	0
	-835.666	-123.704
Herverzekering		
Uitkeringen uit herverzekering [17]	552	606

[..] De tussen haken vermelde nummers verwijzen naar corresponderende nummers in de toelichting op de staat van baten en lasten, die een integraal onderdeel uitmaakt van de jaarrekening.

	2016	2015
Pensioenuitvoerings- en administratiekosten [18]	-6.572	-5.357
Overige baten en lasten [19]	-51	587
Saldo van baten en lasten	12.711	-95.649
Bestemming van het saldo		
Extra reserve	12.711	-95.649
	12.711	-95.649

[..] De tussen haken vermelde nummers verwijzen naar corresponderende nummers in de toelichting op de staat van baten en lasten, die een integraal onderdeel uitmaakt van de jaarrekening.

Kasstroomoverzicht

(in duizenden euro)

	2016	2015
Pensioenactiviteiten		
Ontvangsten		
Premiebijdragen van werkgevers en werknemers	73.878	49.255
Uitkeringen uit herverzekering	667	454
Wegens overgenomen pensioenverplichtingen	564.315	1.350
[A]	638.860	51.059
Uitgaven		
Uitgekeerde pensioenen en afkopen, loonheffing, sociale premies en andere inhoudingen	-50.911	-42.808
Wegens overgedragen pensioenverplichtingen	-59	-3.033
Pensioenuitvoerings- en administratiekosten	-6.568	-5.246
[B]	-57.538	-51.087
Totaal pensioenactiviteiten	581.322	-28
Beleggingsactiviteiten		
Ontvangsten		
Directe beleggingsopbrengsten	61.906	35.032
Verkopen en aflossingen beleggingen	1.292.568	655.475
[C]	1.354.474	690.507
Uitgaven		
Aankopen beleggingen	-1.905.695	-690.383
Kosten van vermogensbeheer	-5.230	-4.278
[D]	-1.910.925	-694.661
Totaal beleggingsactiviteiten	-556.451	-4.154
Mutatie geldmiddelen (som van A t/m D)	24.871	-4.182
Saldo geldmiddelen begin boekjaar	6.928	11.110
Saldo geldmiddelen einde boekjaar	31.799	6.928

Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling

Algemeen

Bpf MITT is statutair gevestigd in Heerlen en is ingeschreven in het Handelsregister van de Kamer van Koophandel onder nummer 41095737.

Toepassing Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving

De jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met de wettelijke bepalingen zoals deze zijn opgenomen in Titel 9 Boek 2 BW en met inachtneming van de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving. Dit jaarverslag is vastgesteld op 22 juni 2017.

Waardering

Grondslagen overige activa en passiva

Overige activa en passiva worden bij eerste verwerking gewaardeerd op reële waarde. Na eerste verwerking worden overige activa en passiva gewaardeerd op geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten). Voor vorderingen wordt rekening gehouden met een aftrek van eventuele bijzondere waardeverminderingen, indien sprake is van oninbaarheid.

Schattingen en veronderstellingen

De opstelling van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW vereist dat het bestuur oordelen vormt en schattingen en veronderstellingen maakt die van invloed zijn op de toepassing van grondslagen en de gerapporteerde waarde van activa en verplichtingen, en van baten en lasten. De schattingen en hiermee verbonden veronderstellingen zijn gebaseerd op ervaringen uit het verleden en verschillende andere factoren die gegeven de omstandigheden als redelijk worden beschouwd. De uitkomsten hiervan vormen de basis voor het oordeel over de boekwaarde van activa en verplichtingen die niet op eenvoudige wijze uit andere bronnen blijkt. De daadwerkelijke uitkomsten kunnen afwijken van deze schattingen. De schattingen en onderliggende veronderstellingen worden voortdurend beoordeeld. Herzieningen van schattingen worden opgenomen in de periode waarin de schatting wordt herzien, indien de herziening alleen voor die periode gevolgen heeft, of in de periode van herziening en toekomstige perioden, indien de herziening gevolgen heeft voor zowel de verslagperiode als toekomstige perioden.

Opname van een actief of een verplichting

Een actief wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar het pensioenfonds zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld. Een verplichting wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Verantwoording van baten en lasten

Baten worden in de rekening van baten en lasten opgenomen wanneer een vermeerdering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermeerdering van een actief of een vermindering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld. Lasten worden verwerkt wanneer een vermindering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermindering van een actief of een vermeerdering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Indien een transactie ertoe leidt dat nagenoeg alle of alle toekomstige economische voordelen en alle of nagenoeg alle risico's met betrekking tot een actief of een verplichting aan een derde zijn overgedragen, wordt het actief of de verplichting niet langer in de balans opgenomen. Verder worden activa en verplichtingen niet meer in de balans opgenomen vanaf het tijdstip waarop niet meer

wordt voldaan aan de voorwaarden van waarschijnlijkheid van de toekomstige economische voordelen en betrouwbaarheid van de bepaling van de waarde.

Dit betekent dat transacties worden verwerkt op handelsdatum en niet op afwikkelingsdatum. Als gevolg hiervan kan sprake zijn van een post "nog af te wikkelen transacties". Deze post kan zowel een actief als een passief zijn.

Schattingen en oordelen

Zoals vermeld in de toelichting zijn de beleggingen van het fonds nagenoeg volledig gewaardeerd tegen actuele waarde per balansdatum en is het over het algemeen mogelijk en gebruikelijk om de actuele waarde binnen een aanvaardbare bandbreedte van schattingen vast te stellen. Voor sommige andere financiële instrumenten, zoals beleggingsvorderingen en -schulden, geldt dat de boekwaarde de actuele waarde benadert als gevolg van het kortetermijnkarakter van de vorderingen en schulden. De boekwaarde van alle activa en de financiële verplichtingen op balansdatum benadert de actuele waarde.

Voor de meerderheid van de financiële instrumenten van het fonds kan gebruik worden gemaakt van marktnoteringen. Echter, bepaalde financiële instrumenten, zijn gewaardeerd door middel van gebruikmaking van waarderingmodellen en -technieken, inclusief verwijzing naar de huidige reële waarde van vergelijkbare instrumenten.

Schattingen van de actuele waarde zijn een momentopname, gebaseerd op de marktomstandigheden en de beschikbare informatie over het financiële instrument. Deze schattingen zijn van nature subjectief en bevatten onzekerheden en een significante oordeelsvorming (bijvoorbeeld rentestand, volatiliteit, schatting van kasstromen, etc.) en kunnen derhalve niet met precisie worden vastgesteld.

Schattingswijzigingen 2016

Naar aanleiding van het feit dat recentere informatie beschikbaar is, heeft het bestuur besloten om de actuariële grondslagen voor de vaststelling van de technische voorzieningen ultimo 2016 te wijzigen. Deze aanpassingen kwalificeren zich als schattingswijzigingen. Het betreft de volgende aanpassingen:

- Door de overgang op de nieuwe Prognosetafel AG2016 stijgt de voorziening met 9.776.
- De wijziging van de ervaringssterfte leidt tot een daling van de voorziening van 11.152.
- De aanpassing in partnerfrequenties zorgt voor een stijging van de voorziening ad 776.
- Door de gewijzigde reservering voor arbeidsongeschiktheid stijgt de voorziening met 1.641.
- De wijziging van reservering voor niet-opgevraagd pensioen leidt tot een daling van de voorziening met 1.603.
- Het leeftijdsverschil tussen deelnemers en hun partners is aangepast van 3 jaar (man ouder dan vrouw) naar 2,5 jaar (man ouder dan vrouw). Dit leidt tot een daling van de voorziening van 11.202.

De totale impact van deze schattingswijzigingen bedraagt een verlaging van de voorziening van 11.764.

Buitenlandse valuta

Activa en passiva in buitenlandse valuta zijn omgerekend tegen de ultimo jaar geldende koersen en de resultaten gedurende het jaar.

Aandelen, aandelen vastgoedmaatschappijen

De ter beurze genoteerde aandelen zijn gewaardeerd tegen de marktwaarde, zijnde de beurswaarde. De niet ter beurze genoteerde fondsen zijn gewaardeerd tegen de actuele waarde, zijnde het aandeel in de intrinsieke waarde waarbij de intrinsieke waarde is gebaseerd op onderliggende marktwaarden.

Obligaties en obligatiefondsen

De obligaties zijn gewaardeerd tegen de marktwaarde, zijnde de beurswaarde. De niet ter beurse genoteerde vastrentende fondsen zijn gewaardeerd tegen de actuele waarde, zijnde het aandeel in de intrinsieke waarde.

Leningen op schuldbekentenis

De leningen op schuldbekentenis zijn gewaardeerd tegen de marktwaarde. Onder marktwaarde wordt in dit verband verstaan de contante waarde van de toekomstige kasstromen op basis van het effectieve rendement ultimo het verslagjaar van overeenkomstige leningen, rekening houdend met de mogelijkheid van vervroegde aflossing.

Derivaten

De derivaten zijn gewaardeerd tegen de marktwaarde, waarbij sprake is van afgeleide marktnoteringen.

Overige beleggingen

De overige beleggingen zijn gewaardeerd tegen de marktwaarde, zijnde het aandeel in de intrinsieke waarde.

Herverzekering

Vorderingen uit herverzekeringscontracten op risicobasis worden verantwoord op het moment dat de verzekerde gebeurtenis zich voordoet. Bij de waardering worden de herverzekerde uitkeringen contant gemaakt tegen de rentetermijnstructuur, onder toepassing van de actuariële grondslagen van het pensioenfonds.

De waarde van de herverzekeringsspolissen wordt berekend op dezelfde grondslagen als de voorziening pensioenverplichtingen.

Vorderingen en overlopende activa

Vorderingen worden bij eerste verwerking gewaardeerd tegen de reële waarde van de tegenprestatie. Vorderingen worden na eerste verwerking gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs. Als de ontvangst van de vordering is uitgesteld op grond van een verlengde overeengekomen betalingstermijn, dan wordt de reële waarde bepaald aan de hand van de contante waarde van de verwachte ontvangsten en worden er op basis van de effectieve rente rente-inkomsten ten gunste van de staat van baten en lasten gebracht. Voorzieningen wegens oninbaarheid worden in mindering gebracht op de boekwaarde van de vordering.

Liquide middelen

Liquide middelen bestaan uit direct opvraagbare banktegoeden en deposito's met een looptijd korter dan twaalf maanden. Rekening-courantschulden bij banken zijn opgenomen onder schulden aan kredietinstellingen onder kortlopende schulden. Liquide middelen worden gewaardeerd tegen nominale waarde.

Extra reserve

Aan de extra reserve worden de jaarresultaten toegevoegd.

Voorziening pensioenverplichtingen

De voorziening voor pensioenverplichtingen wordt gewaardeerd op actuele waarde (marktwaarde). De actuele waarde wordt bepaald op basis van de contante waarde van de beste inschatting van toekomstige kasstromen die samenhangen met de op balansdatum onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen. Onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen zijn de opgebouwde nominale aanspraken en de onvoorwaardelijke (toezeggingen tot) toeslagen. De contante waarde wordt bepaald met gebruikmaking van de marktrente. Bij de berekening van de voorziening pensioenverplichtingen is uitgegaan van het op de balansdatum geldende pensioenreglement en van de over de verstreken deelnemersjaren verworven aanspraken.

De voorziening is gebaseerd op de volgende actuariële grondslagen:

Intrest:	Rentetermijnstructuur zoals gepubliceerd door De Nederlandsche Bank.
Sterfte:	Prognosetafel AG2016 (startjaar 2017) met toepassing van fondsspecifieke ervaringssterfte.
Gehuwdheid:	Bij de vaststelling van de voorziening voor partnerpensioen wordt uitgegaan van het onbepaalde partnersysteem. De gehanteerde partnerfrequenties zijn fondsspecifiek. Op pensioendatum geldt een partnerfrequentie van 100%.
Uitkeringen:	De uitkeringen worden continu betaalbaar verondersteld.
Leeftijden:	Aangenomen wordt dat alle verzekerden geboren zijn op de 1ste van de maand van hun werkelijke geboortedatum.
Leeftijdsverschil:	Het leeftijdsverschil tussen man en vrouw is op 2,5 jaar gesteld (man ouder dan vrouw).
Kosten:	In de voorziening pensioenverplichtingen is een excassovoorziening begrepen van 2,6% van de netto voorziening.
Rentetoevoeging:	Onder het FTK is de rente gelijk aan de 1-jaars rente. Op basis van de DNB rentetermijnstructuur primo 2016 is deze rente gelijk aan -0,06%.
Arbeidsongeschiktheid:	De technische voorziening voor (gedeeltelijk) arbeidsongeschikte deelnemers is vastgesteld als de contante waarde van de bereikbare pensioenaanspraken. Dit betreft 90% (2015 80%) van de toekomstige aanspraken.
Toeslagverlening:	Het fonds heeft geen uitgewerkt plan of geld gereserveerd om de (premiervrije) opgebouwde pensioenaanspraken of de ingegane pensioenen te verhogen. De voor toegekende toeslagen benodigde middelen worden onttrokken aan het resultaat of het vrij eigen vermogen.
Niet opgevraagd pensioen:	Er wordt een reservering aangehouden van 30% van de toekomstige uitkeringen. Tot en met 2015 werd 20% van de toekomstige uitkeringen gereserveerd en het totale bedrag dat al uitgekeerd had moeten worden met betrekking tot het verleden.

Herverzekeringsdeel technische voorzieningen

Deze voorziening is op dezelfde grondslagen gebaseerd als de voorzieningen pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds en heeft betrekking op elders verzekerde pensioenen die in mindering worden gebracht op de opgebouwde pensioenen bij het fonds. Het betreft aanspraken uit het verleden.

Voorziening gemoedsbezwaarde

Dit betreft de voorziening voor één gemoedsbezwaarde deelnemer.

Schuld voormalige SUC-gelden

In 2014 is de voormalige bestemmingsreserve SUC via een stelselwijziging omgezet in een langlopende schuld. Bij het besluit tot liquidatie van de SUC per 2 januari 2009 is besloten het batig saldo van de stichting over te dragen aan Bpf MITT. Dit batig saldo bestond uit de technische voorzieningen van de stichting voor de lopende en nog te vorderen SUC-uitkeringen alsmede uit de bestemmingsreserve SUC. Het bestuur kan besluiten met het resterende deel uit deze bestemmingsreserve andere regelingen te financieren die in het kader van een wijziging van de pensioenregeling worden getroffen om werknemers in de Mode- Interieur- Tapijt- en Textielindustrie de mogelijkheid te bieden vrijwillig vervroegd uit het arbeidsproces te treden, zoals het RAM. Aan deze langlopende schuld vindt toevoeging van het gemiddelde beleggingsrendement van Bpf MITT plaats. De aanwezige middelen ultimo 2014 zijn bepaald door de aanwezige middelen primo 2014 enerzijds te verminderen met de nieuwe opbouw over 2014 en anderzijds te vermeerderen met de beleggingsopbrengsten (gemiddelde beleggingsrendement Bpf MITT). Voor de Confectie-deelnemers wordt het resterende deel van het werknemersdeel van de bestemmingsreserve SUC ingezet voor een eenmalige verhoging van de pensioenaanspraken per 31 december 2014. In 2015 is dit een kortlopende schuld geworden.

Kortlopende schulden en overlopende passiva

Kortlopende schulden en overlopende passiva worden bij eerste verwerking gewaardeerd tegen de reële waarde van de tegenprestatie.

Resultaatbepaling

Algemeen

De lasten en baten worden toegerekend aan het jaar waarop ze betrekking hebben.

Directe beleggingsopbrengsten

Onder directe beleggingsopbrengsten wordt bij vastrentende waarden verstaan de rente-opbrengst verminderd met de kosten; bij de aandelen wordt hieronder verstaan het bruto-dividend verminderd met de kosten.

De intresten van overige activa en passiva worden opgenomen op basis van nominale bedragen.

Indirecte beleggingsopbrengsten

Onder indirecte beleggingsopbrengsten worden de volgende resultaten opgenomen:

- gerealiseerde en niet-gerealiseerde koersverschillen van aandelen vastgoedmaatschappijen, aandelen, obligaties, leningen op schuldbekentenissen en hypotheek;
- boetes bij vervroegde aflossingen van leningen op schuldbekentenis;
- valutaverschillen inzake deposito's en bankrekeningen in buitenlandse valuta en valutatermijntransacties.

Kosten van vermogensbeheer

Onder de kosten van vermogensbeheer worden de administratiekosten opgenomen die verband houden met het beheer van de beleggingen.

Kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de directe methode.

Toelichting op de balans per 31 december

(in duizenden euro)

Activa

[1] Beleggingen voor risico pensioenfonds

Categorie	Stand-ultimo 2015	Aankopen/ Verstrek- kingen	Verkopen/ uitlotingen/ (af)lossingen	Gerealiseerde en niet	Stand ultimo 2016
				gerealiseerde waarde- verschillen	
Zakelijke waarden					
Beleggingsfondsen in aandelen	548.889	122.832	0	73.802	745.523
Vastrentende waarden					
Beleggingsfondsen in obligaties	401.533	318.163	-12.300	45.838	753.234
Obligaties en leningen op schuldbekentenis	704.875	804.917	-742.868	71.942	838.866
Bankleningen	84.116	103.513	-12	4.700	192.317
Deposito's	17.605	500.149	-507.957	0	9.797
	1.208.129	1.726.742	-1.263.137	122.480	1.794.214
Derivaten					
Valutaderivaten	793	0	-916	-4.640	-4.763
Rentederivaten	289	2.037	0	8.138	10.464
Reclassificatie naar passivazijde	895				4.791
	1.977	2.037	-916	3.498	10.492
Overige beleggingen					
Private equity	34.419	16.276	-2.071	5.246	53.870
Infrastructuur	56.581	46.431	-22.318	2.416	83.110
	91.000	62.707	-24.389	7.662	136.980
Belegd vermogen activa zijde	1.849.995	1.914.318	-1.288.442	207.442	2.687.209
Derivaten					
Valutaderivaten	-895				-4.791
Belegd vermogen passiva zijde	-895	0	0	0	-4.791
Totaal belegd vermogen	1.849.100	1.914.318	-1.288.442	207.442	2.682.418

Er wordt niet rechtstreeks belegd in aangesloten ondernemingen.

Methodiek bepaling marktwaarde

Niveau 1: Genoteerde marktprijzen. Beleggingen met genoteerde marktprijzen worden verhandeld op een actieve markt.

Niveau 2: Onafhankelijke taxaties. Onafhankelijke taxaties worden niet toegepast voor de waardering van het indirect onroerend goed. Voor de belangrijkste uitgangspunten bij de waardering van het indirect vastgoed wordt verwezen naar de grondslagen van waardering en resultaatbepaling en de toelichting op de balans bij de post vastgoed, gebaseerd op een transactie in een niet actieve markt met niet-significante prijsaanpassing (gebaseerd op aannames en schattingen).

Niveau 3: NCW-berekening. De netto contante waarde methode wordt gehanteerd voor de derivatenportefeuille.

Niveau 4: Andere methode. Voor fondsbeleggingen in vastrentende waarden, aandelen, vastgoed en hedgefondsen wordt de waardering bepaald op basis van de laatst ontvangen fondsrapportages.

31 december 2016

	Niveau 1	Niveau 2	Niveau 3	Niveau 4	Stand ultimo 2016
Aandelen	0	0	0	745.523	745.523
Vastrentende waarden	838.358	0	202.621	753.235	1.794.214
Derivaten	0	0	5.701	0	5.701
Overige beleggingen	0	53.870	83.110	0	136.980
Totaal belegd vermogen	838.358	53.870	291.432	1.498.758	2.682.418
Procentueel	31,3%	2,0%	10,9%	55,8%	100,0%

31 december 2015

	Niveau 1	Niveau 2	Niveau 3	Niveau 4	Stand ultimo 2015
Aandelen	0	0	0	548.889	548.889
Vastrentende waarden	721.922	0	84.675	401.532	1.208.129
Derivaten	0	0	1.082	0	1.082
Overige beleggingen	0	0	66.339	24.661	91.000
Totaal belegd vermogen	721.922	0	152.096	975.082	1.849.100
Procentueel	39,0%	0,0%	8,2%	52,8%	100,0%

	2016	2015
[2] Herverzekeringsdeel technische voorzieningen	4.450	4.981
Deze post heeft betrekking op het herverzekeringsdeel van de technische voorzieningen op de passivazijde van de (toelichting op) de balans.		
[3] Vorderingen en overlopende activa		
Premies		
Dit betreft de nog te vorderen premies van de aangesloten ondernemingen.	9.662	7.192
Overige vorderingen		
Bpf Textielverzorging	0	5
Financiële beleggingen (vooruitbetaalde bedragen)	3.483	9.756
Uitkeringen	9	12
Vooruitbetaalde bedragen volgend boekjaar	4	0
	3.496	9.773
Totaal vorderingen en overlopende activa	13.158	16.965
Alle vorderingen en overlopende activa hebben een looptijd van korter dan één jaar.		
[4] Liquide middelen		
ING Bank N.V.	5.242	6.621
ABN-Amro Bank N.V.	45	0
Citybank (depotbank)	26.512	307
	31.799	6.928
De liquide middelen staan ter vrije beschikking van het fonds.		
Totaal activa	2.736.616	1.878.869

Passiva	2016	2015
Stichtingskapitaal en reserves		
Stichtingskapitaal	0	0
[5] Extra reserve		
Stand per 1 januari	-58.065	37.584
Bij/af: – bestemming saldo baten en lasten	12.711	-95.649
Stand per 31 december	-45.354	-58.065
De minimaal vereiste dekkingsgraad bedraagt 104,3% (2015: 104,3%)		
De vereiste dekkingsgraad bedraagt 121,2% (2015: 120,9%).		
De dekkingsgraad is 98,4% (2015: 97,0%).		
De beleidsdekkingsgraad is 92,7% (2015: 98,2%).		
Het pensioenvermogen bedraagt:	2.707.330	1.859.489
De voorziening pensioenverplichtingen per 31 december is als volgt opgebouwd:		
– Deelnemers en arbeidsgeschikten	1.162.194	753.461
– Gewezen deelnemers	818.073	499.381
– Pensioengerechtigden	763.222	602.188
– Overig	4.745	57.531
– Herverzekering	4.450	4.981
Totale voorziening pensioenverplichtingen	2.752.684	1.917.549
Af: herverzekeringsdeel technische voorzieningen	-4.450	-4.981
Voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds	2.748.234	1.912.568

	2016	2015
[6] Voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds		
Stand per 1 januari	1.912.568	1.788.864
Mutaties:		
– Wijziging rekenrente voorziening pensioenverplichtingen	264.803	125.835
– Inkoop	74.814	46.861
– Sterfte	-5.853	-3.677
– Arbeidsongeschiktheid	-1.058	-753
– Waardeoverdrachten	25	-2.270
– Mutaties	-263	-538
– Toevoeging kosten	1.755	1.093
– Overige mutaties	-619	-2.567
– Verwachte uitkering	-50.921	-42.459
– Vrijval excassokosten	-1.256	-1.060
– Intrest	-1.505	3.239
– Wijziging actuariële grondslagen	-11.764	0
– Collectieve waardeoverdracht Bpf TV	567.508	0
Stand per 31 december	2.748.234	1.912.568
[7] Herverzekeringsdeel technische voorzieningen		
Stand per 1 januari	4.981	5.531
Mutaties:		
– Resultaat op sterfte	-102	-35
– Verwachte uitkering	-532	-579
– Vrijval excassokosten	-14	-15
– Intrest	-3	9
– Wijziging rentecurve	148	73
– Mutaties	0	-3
– Wijziging grondslagen	-28	0
Stand per 31 december	4.450	4.981
Overige technische voorzieningen		
[8] Voorziening gemoedsbezwaarde		
Stand per 1 januari	0	0
Bij: overname van Bpf Textielverzorging	3	0
Stand per 31 december	3	0

	2016	2015
[9] Kortlopende schulden en overlopende passiva		
Derivaten	4.791	895
Af te wikkelen beleggingstransacties	9.856	3.271
Nog uit te betalen voormalige SUC-gelden	12.410	12.452
Lopende intrest en nog af te rekenen bankkosten	5	4
Verzekeringsmaatschappijen	149	33
Premies	268	1.534
Loonheffing en sociale premies	1.010	850
Administratiekosten, accountant en actuaris	623	243
Overige	98	51
Vooruitontvangen bedragen volgend boekjaar	73	52
	29.283	19.385
Alle kortlopende schulden en overlopende passiva hebben een looptijd van korter dan één jaar.		
Totaal passiva	2.736.616	1.878.869

Niet in de balans opgenomen verplichtingen

Door het fonds zijn ultimo 2016 voor een bedrag van circa € 66,4 miljoen (ultimo 2015 € 197,2 miljoen) aan uitstaande commitments verstrekt via de Mn beleggingsfondsen voor de periode na 2016. Bpf MITT heeft meerjarige overeenkomsten afgesloten met AZL inzake de pensioen- en deelnemersadministratie en de financiële administratie en met Mn-Services inzake de beleggingsadministratie. Deze overeenkomsten hebben een looptijd korter dan vijf jaar. Verder heeft Bpf MITT een kredietfaciliteit bij ING van € 3,3 miljoen.

Gebeurtenissen na balansdatum

Er zijn na de balansdatum geen gebeurtenissen geweest van dien aard dat een wezenlijk ander beeld zou ontstaan van de financiële positie per einde 2016 dan op grond van dit verslag kan worden verkregen.

Toelichting op de staat van baten en lasten

(in duizenden euro)

Bezoldiging bestuursleden

De bestuursleden en leden van het Verantwoordingsorgaan van het fonds hebben in 2016 geen bezoldiging ontvangen. Wel hebben ze voor het bijwonen van vergaderingen van het bestuur en de beleggingscommissie in totaal een bedrag van € 249.212,- ontvangen aan vacatiegeld en reiskostenvergoeding. De leden van de Raad van Toezicht hebben over 2016 een bedrag van € 48.726,- ontvangen.

Personeel

Gedurende het boekjaar 2016 had het fonds geen personeel in dienst.

Verbonden partijen

Als verbonden partijen worden aangesloten ondernemingen, leden van bestuur, Verantwoordingsorgaan en Raad van Toezicht onderkend. Er is enkel een relatie tussen fonds en de aangesloten werkgevers met betrekking tot de financiering van de aanspraken en de uitvoering van de regeling.

Baten en lasten	2016	2015
Beleggingsopbrengsten voor risico pensioenfonds		
[10] Directe beleggingsopbrengsten		
Aandelen	4.249	2.177
Aandelen vastgoed	592	3.253
Obligaties en leningen op schuldbekentenis	43.610	29.119
Overige beleggingen	1.579	651
Liquide middelen	-64	-26
Rebates	9.340	0
Rente met betrekking tot waardeoverdrachten	0	-29
Rente over bijdragen van werkgevers en werknemers	64	42
Rentederivaten	2.425	174
Overige	-2	-1
	61.793	35.360

	2016	2015
[11] Indirecte beleggingsopbrengsten		
<i>Gerealiseerde en niet-gerealiseerde koersverschillen:</i>		
Aandelen vastgoedmaatschappijen	0	-3.463
Aandelen	73.802	25.604
Obligaties	45.838	28.386
Leningen op schuldbekentenis	71.942	-48.914
Bankleningen	4.700	609
Valutaderivaten	-4.640	-27.225
Rentederivaten	8.138	115
Hedgefondsen	0	6.138
Private equity	5.246	4.328
Infrastructuur	2.416	6.666
	207.442	-7.756
[12] Resultaat op kosten van vermogensbeheer		
Ingehouden netto beheerloon (inclusief restituties)	-5.132	-4.179
Kosten beleggingsadviseur	-92	-51
Overige kosten vermogensbeheer (bewaarloon)	-2	-48
Omzetbelasting m.b.t. kosten vermogensbeheer	-4	0
	-5.230	-4.278
Het ingehouden netto beheerloon kan als volgt worden gespecificeerd naar de verschillende beleggingscategorieën:		
– Fiduciair beheer	-1.518	-1.513
– Aandelen vastgoedmaatschappijen	0	-69
– Aandelen	-966	-731
– Vastrentende waarden	-2.522	-1.479
– Hedgefondsen	0	-43
– Alternatieve beleggingen	-118	-338
– Overige beleggingen	-8	-6
	-5.132	-4.179
Voor een verdere uitsplitsing van de kosten vermogensbeheer naar de verschillende beleggingscategorieën wordt verwezen naar het bestuursverslag. Deze kosten wijken af van de genoemde kosten in het bestuursverslag, omdat daar ook kosten zijn opgenomen die zijn verwerkt in het nettorendement.		
Totaal beleggingsopbrengsten	264.005	23.326

	2016	2015
[13] Premiebijdragen van werknemers en werkgevers		
Premies basisregeling	77.261	53.497
Premies RAM (nagekomen afrekennota's voorgaande jaren)	14	-19
Inkoopsommen	10	0
	77.285	53.478
De aan het boekjaar toe te rekenen feitelijke premie is als bate verantwoord.		
De premiebijdragen van werkgever en werknemers bedragen in totaal 24% (2015: 24%) van de pensioengrondslag.		
De kostendekkende, gedempte en feitelijke premies zijn als volgt:		
– Kostendekkende premie	98.142	60.639
– Gedempte kostendekkende premie	66.120	49.690
– Feitelijke premie	77.261	53.497
De kostendekkende premie is als volgt samengesteld:		
– Actuarieel benodigd	76.559	47.954
– Opslag in stand houden vereist vermogen	16.001	8.824
– Opslag voor uitvoeringskosten	5.582	3.861
– Actuarieel benodigd ten behoeve van toeslagverlening	0	0
	98.142	60.639
De gedempte kostendekkende premie is als volgt samengesteld:		
– Actuarieel benodigd	35.697	26.579
– Opslag in stand houden vereist vermogen	7.461	4.891
– Opslag voor uitvoeringskosten	5.582	3.861
– Actuarieel benodigd ten behoeve van voorwaardelijke onderdelen	17.380	14.359
	66.120	49.690
De feitelijke premie is als volgt samengesteld:		
– Actuarieel benodigd	35.697	26.579
– Opslag in stand houden vereist vermogen	7.461	4.891
– Opslag voor uitvoeringskosten	5.582	3.861
– Actuarieel benodigd ten behoeve van voorwaardelijke onderdelen	17.380	14.359
– Overschot	11.141	3.807
	77.261	53.497

	2016	2015
Herverzekering		
[17] Uitkeringen uit herverzekering		
Ouderdomspensioen	357	402
Partnerpensioen	195	204
	552	606
[18] Pensioenuitvoerings- en administratiekosten		
Administratie	-4.771	-3.642
Bestuursadvisering	-854	-658
Actuaris	-514	-390
Accountant (controle jaarrekening en DNB-staten) KPMG ¹⁾	-113	-44
Fiscaaladviseur Deloitte	-57	-6
Advieskosten m.b.t. collectieve inkomende waardeoverdracht (inclusief doorbelasting aan Bpf Textielverzorging)	0	-117
Overige advieskosten	-82	-3
Bestuur en Verantwoordingsorgaan	-249	-239
Opleidingskosten	-18	-10
Raad van Toezicht	-49	-65
De Nederlandsche Bank	-165	-100
Autoriteit Financiële Markten	-16	-9
Contributie PensioenFederatie	-24	-24
Pensioenregister	-4	-4
UWW	-5	-8
Overige	-31	-38
Ontvangen vergoeding van Bpf TV	380	0
	-6.572	-5.357
De kosten voor administratie, advisering en controle zijn op alle gebieden toegenomen. Dat heeft voor een groot deel te maken met de overkomst van Bpf TV naar het fonds maar ook door de onderzoeken door DNB.		
[19] Overige baten en lasten		
Mutatie voorziening dubieuze debiteuren	-129	581
Diverse kleine posten	78	6
	-51	587
Saldo van baten en lasten	12.711	-95.649

1) Het budget voor de controle over boekjaar 2016 bedraagt -59. Het restantbedrag ad -54 betreft controlewerkzaamheden voor Bpf TV die door Bpf MITT betaald zijn.

	2016	2015
Actuariële analyse van het saldo		
Beleggingen	2.162	-105.748
Premies	-4.880	1.682
Waardeoverdrachten	-10	449
Kosten	266	-436
Uitkeringen	397	301
Sterfte	5.853	3.677
Arbeidsongeschiktheid	1.058	753
Mutaties	263	538
Overige (incidentele) mutaties technische voorzieningen	7.639	2.567
Andere oorzaken	-37	568
	12.711	-95.649

Bestemming van het saldo

In de bestuursvergadering van 22 juni 2017 heeft het bestuur besloten het positieve saldo over 2016 van € 12.711.000,- als volgt te verdelen:

	2016
	x € 1.000
Extra reserve	12.711
	12.711

Risicoparagraaf

(in duizenden euro)

In de risicoparagraaf binnen het bestuursverslag is het beleid rond risicobeheersing uiteengezet. Hierna worden een aantal specifieke risico's nader toegelicht en gekwantificeerd.

Het belangrijkste risico dat het fonds loopt is het risico dat het niet over genoeg solvabiliteit beschikt. Indien het fonds niet solvabel is bestaat het risico dat het fonds de premie moet verhogen of dat een beperkte of geen toeslagverlening kan plaatsvinden voor (delen van) het deelnemersbestand. In het uiterste geval dient het fonds verworven pensioenaanspraken en pensioenrechten te verminderen. Hoe solvabel het pensioenfonds is wordt getoetst aan de hand van de beleidsdekkingsgraad. De beleidsdekkingsgraad wordt berekend als de 12-maands voortschrijdend gemiddelde dekkingsgraad. Hoeveel eigen vermogen het fonds aan dient te houden gegeven de financiële risico's die het loopt (na afdekking) op de balans komt tot uitdrukking in de door DNB voorgeschreven solvabiliteitstoets. Onder het huidige FTK geldt hierbij dat de vereiste dekkingsgraad op basis van de strategische verdeling afgezet wordt tegen de beleidsdekkingsgraad om te bepalen of het pensioenfonds in een tekort situatie verkeert.

De verschillende standaard risicofactoren hierin worden benoemd onder de noemer S1 tot en met S6 en de S10. Eind 2016 wordt geen rekening meer gehouden met eventuele additionele risico's. Hieromtrent heeft afstemming plaats gevonden met, bestuur, waarmerkend actuaris en DNB. Hierna zijn de uitkomsten weergegeven voor de verschillende risicocategorieën op basis van de strategische beleggingsmix ultimo 2016 van 121,2% en 2015 van 120,9%.

	2016		2015	
	€	%	€	%
Renterisico (S1)	141.271	5,1	104.619	5,5
Zakelijke waarden risico (S2)	396.522	14,4	262.130	13,7
Valutarisico (S3)	105.987	3,9	120.789	6,3
Grondstoffenrisico (S4)	0	0,0	0	0,0
Kredietrisico (S5)	150.982	5,5	94.005	4,9
Verzekeringstechnisch risico (S6)	80.860	2,9	56.308	2,9
Concentratierisico (S8)	0	0,0	0	0,0
Actief beheer risico (S10)	17.478	0,6	4.696	0,2
Diversificatie-effect	-310.172	-11,2	-241.872	-12,6
Vereist eigen vermogen voor risico fonds	582.928	21,2	400.675	20,9
Aanwezige dekkingsgraad		98,4		97,0
Beleidsdekkingsgraad		92,7		98,2
Minimaal vereiste dekkingsgraad		104,3		104,3
Vereiste dekkingsgraad		121,2		120,9

De beleidsdekkingsgraad van het Pensioenfonds is per 31 december 2016 lager dan de vereiste dekkingsgraad op basis van de strategische verdeling volgens het standaardmodel, waardoor het pensioenfonds niet in een tekort verkeert. In boekjaar 2016 bedraagt de beleidsdekkingsgraad 92,7%. Afgezet tegen de beleidsdekkingsgraad van 2015 van 98,2%, is de beleidsdekkingsgraad afgenomen met 5,5%-punt.

Renterisico

Het renterisico wordt veroorzaakt, doordat de rentegevoeligheid van de verplichtingen afwijkt van de rentegevoeligheid van de beleggingen. Het Pensioenfonds kent een langere looptijd voor pensioenverplichtingen dan voor de looptijd van de beleggingen. Onderstaande duratiecijfers geven meer inzicht.

Duratie van de vastrentende waarden (inclusief rentederivaten) 12,7.

Duratie van de pensioenverplichtingen 21,5.

Voor de vaststelling van het renterisico bij het vereist eigen vermogen worden de kasstromen van de rentegevoelige beleggingen afgezet tegen de kasstromen van de voorziening pensioenverplichtingen. Vervolgens worden beide kasstromen afgezet tegen door DNB bepaalde renteschokken die per looptijd verschillen. Op basis van deze renteschokken kan de impact op de technische voorziening en de impact op alle rentegevoelige beleggingen worden berekend. Overeenkomstig kan een afdekkingspercentage worden berekend. Rentegevoeligheid is één van de belangrijkste factoren bij de bepaling van de (strategische) assetallocatie van de portefeuille.

	Feitelijke verdeling		Strategische verdeling	
	in €	%	in €	%
Impact op technische voorziening voor risico fonds (A)	211.683		211.683	
Impact op de rentegevoelige beleggingen (B)	60.371		70.412	
Renterisico	151.312	5,5	141.271	5,1
Afdekkingspercentage (B/A)		28,5		33,3

Met behulp van rentederivaten kan gestuurd worden op het strategisch afdekkingspercentage. Rondom dit percentage wordt een bandbreedte aangehouden, waarmee het mogelijk is, onder bepaalde omstandigheden uit tactische overwegingen af te wijken van het strategisch percentage.

Hoogte buffer

Op basis van de vereist eigen vermogen berekeningen bedraagt de buffer voor het feitelijk renterisico 151.312 (5,5%) en voor het strategisch renterisico 141.271 (5,1%) ultimo 2016.

Aandelen- en vastgoedrisico

Het pensioenfonds loopt het risico dat haar beleggingen in aandelen, vastgoed en hedgefunds en private equity in waarde dalen. In het beleggingsbeleid wordt met dergelijke risico's rekening gehouden door ondermeer een toepassing van voldoende spreiding in de beleggingsportefeuille naar categorieën, markten en dergelijke. De volatiliteit van de marktwaarden (prijsrisico's) van beleggingen wordt periodiek geëvalueerd en kan leiden tot bijstellingen in het vermogensbeheer. In onderstaande tabel wordt de verdeling naar de verschillende zakelijke waarden categorieën getoond.

	2016		2015	
	€	%	€	%
<i>Verdeling zakelijke waarden, onroerende zaken en ovrige beleggingen per categorie:</i>				
Ontwikkelde markten (Mature markets)	559.146	63,4	414.418	64,8
Opkomende markten (Emerging markets)	186.377	21,1	134.471	21,0
Private equity	53.870	6,1	34.419	5,4
Infrastructuur	83.110	9,4	56.581	8,8
	882.503	100,0	639.889	100,0

Derivaten

Strategisch dekt het fonds haar zakelijke waarden risico niet af.

Hoogte buffer

Bij de berekening van het vereist eigen vermogen wordt voor het feitelijk en strategisch aandelen- en vastgoedrisico rekening gehouden met de door DNB voorgeschreven schokken die variëren overeenkomstig de risicograad van het type belegging. De buffer voor het feitelijk aandelen- en vastgoedrisico bedraagt 331.021 (12,0%) en voor het strategisch aandelen- en vastgoedrisico 396.522 (14,4%).

Valutarisico

Het valutarisico wordt veroorzaakt, doordat de verplichtingen van het pensioenfonds in euro's luiden terwijl een gedeelte van de beleggingen van het pensioenfonds in niet-euro luiden. Het pensioenfonds loopt het risico dat haar buitenlandse beleggingen dalen in waarde als gevolg van valutakoersontwikkelingen. Het pensioenfonds kiest er daarom voor om (een gedeelte) van haar buitenlandse valuta's af te dekken. Zonder afdekking van valutarisico loopt het pensioenfonds risico bij een daling van vreemde valuta ten opzichte van de euro. Door meer dan 100% van het risico af te dekken loopt het fonds risico bij een stijging van vreemde valuta ten opzichte van de euro. Strategisch streeft het fonds naar een afdekking van 90% van de valuta-exposure naar Amerikaanse dollar, Britse pond en Japanse yen. Andere buitenlandse valuta worden niet afgedekt. Eind 2016 zou dit betekenen dat strategisch 74,2% van de niet-euro belangen wordt afgedekt. De feitelijke valuta-afdekking is lager, met name omdat de beleggingen in Amerikaanse dollar momenteel voor circa 50% feitelijk afgedekt worden. De bedragen in onderstaande tabellen zijn op basis van Look Through, inclusief CSA-posities, saldi depotbanken en kortlopende vorderingen en schulden met betrekking tot beleggingen.

	31 december 2016		31 december 2016	
	Voor derivaten	Valuta-derivaten	Na derivaten	Reële waarde
	€	€	€	€
Euro	1.540.857	422.019	1.962.875	0
Amerikaanse dollar	692.788	-293.915	398.874	-4.444
Britse pound sterling	82.391	-94.174	-11.783	-265
Japane yen	37.035	-33.930	3.105	-54
Overige	349.484	0	349.484	0
	2.702.555	0	2.702.555	-4.763

	31 december 2015		31 december 2015	
	Voor derivaten	Valuta-derivaten	Na derivaten	Reële waarde
	€	€	€	€
Euro	1.093.383	246.222	1.339.604	0
Amerikaanse dollar	415.627	-149.305	266.322	772
Britse pound sterling	67.687	-67.481	207	144
Japane yen	29.491	-29.436	55	-123
Overige	249.704	0	249.704	0
	1.855.892	0	1.855.892	793

Indien de afrekening van deze transacties op 31 december 2016 zou hebben plaatsgevonden dan zou het af te rekenen bedrag 4.763 hoger uitvallen dan overeengekomen (ongerealiseerde resultaat van negatief 4.763).

Hoogte buffer

Bij de berekening van het vereist eigen vermogen wordt voor het feitelijk en strategisch valuta risico rekening gehouden met een door DNB voorgeschreven schok van 20% voor valuta in ontwikkelde landen en van 35% voor valuta in opkomende markten die berekend wordt op de niet-euro beleggingen na afdekking. De buffer voor het feitelijk valuta risico bedraagt 163.074 (5,9%) en voor het strategisch valuta risico 105.987 (3,9%).

Grondstoffenrisico

Grondstoffen ofwel commodities vormen een beleggingscategorie waarin veelal via indexfutures en swaps wordt geïnvesteerd in energie (olie), metalen, edelmetalen en agroproducten. Het grondstoffenrisico betreft het risico op fluctuaties in grondstofprijzen. Het fonds heeft geen beleggingen meer in grondstoffen.

Kredietrisico

Het fonds loopt het risico dat één of meerdere van haar tegenpartijen niet aan de voorafgesproken betalingen kan voldoen. Bij de berekening van het kredietrisico dient het effect van de kredietwaardigheid van de partijen, waarin belegd wordt, tot uitdrukking te komen. Het kredietrisico komt tot uitdrukking in de zogenaamde creditspread. Deze creditspread is het verschil tussen de uitkering die afhangt van de kredietwaardigheid van de tegenpartij en een uitkering die met volledige zekerheid (risicovrij) tot uitkering zal komen. Het kredietrisico verbonden aan derivatentransacties wordt beheerst door het afsluiten van standaardovereenkomsten met tegenpartijen, het beoordelen van de kredietwaardigheid van tegenpartijen, het spreiden van het transactievolume over verschillende tegenpartijen, het eisen van voldoende onderpand en een adequate monitoring met betrekking tot de gestelde eisen inzake het onderpand.

Het kredietrisico binnen de vastrentende waarden portefeuille kan naast de creditspread eveneens gemeten worden aan de hand van de ratingverdeling van de rentegevoelige beleggingsportefeuille. Deze ratingverdeling wordt afgegeven door een kredietbeoordelaar. Een Europese AAA rating impliceert dat de vastrentende waarden belegging geen kredietrisico loopt. Daarentegen worden beleggingen die geclassificeerd staan onder 'lager dan BBB' als zeer risicovol beschouwd. Cash wordt als kredietrisicovrij beschouwd. Beleggingen die geen rating ontvangen worden als risicovol beschouwd.

De samenstelling van de vastrentende waarden (inclusief lopende intrest) kan als volgt worden samengevat.

	2016				2015			
		%	Duration	Credit-spread %		%	Duration	Credit-spread %
Langlopende Europese obligaties	824.371	46,0	17,4	-0,1	699.713	57,9	17,0	0,1
Europese bedrijfsobligaties	283.666	15,8	5,5	0,6	169.462	14,0	5,4	0,9
Hypotheke corporate	105.237	5,9	7,5	1,9	0	0,0	-	-
Hypotheke retail	87.080	4,9	6,3	1,4	84.115	7,0	5,4	1,4
Kortlopende staatsobligaties	13.988	0,8	<1	-	4.604	0,4	0,0	0,0
Onderhandse leningen	507	0,0	3,1	1,3	559	0,0	3,2	2,5
Vastrentend-hoogrentend EU obligaties	59.974	3,3	3,5	3,2	18.197	1,5	4,2	4,6
Vastrentend-hoogrentend US obligaties	155.025	8,6	3,4	3,4	64.711	5,4	4,1	5,2
Emerging Markets obligaties	254.570	14,2	5,9	3,8	149.163	12,3	5,7	4,4
Deposito's	9.796	0,5	-	-	17.605	1,5	-	-
	1.794.214	100,0			1.208.129	100,0		

De creditspread is een maatstaf voor kredietrisico en geeft de opslag aan die de markt vraagt boven de risicovrije rente.

Des te hoger deze opslag, des te hoger de markt het kredietrisico op een partij beoordeelt en des te hoger de vergoeding (de spread) is die de markt wilt ontvangen voor het nemen van dit kredietrisico. De credit spread is bepaald ten opzichte van de relevante swapcurves in de desbetreffende valuta van de obligatie.

De durations en credit spreads van Langlopend Europese staatsobligaties en bedrijfsobligaties zijn specifiek bepaald voor deze beleggingsfondsen. Voor alle overige vastrentende waarden (overige beleggingsfondsen en discretionaire portefeuilles) zijn deze gegevens op basis van de portefeuille vastgesteld.

De Langlopende Europese obligaties zijn uitgegeven door Europese landen en luiden in EUR.

De Emerging Markets obligaties zijn uitgegeven door landen in opkomende regio's zoals Latijns Amerika, Azië, Pacific en Afrika.

De Vastrentend-hoogrentende portefeuille bestaat uit hoogrentende obligaties uitgegeven door het bedrijfsleven.

De hoogrentende obligaties hebben over het algemeen een lagere rating dan "Investment grade".

Deposito's en kortlopende staatsobligaties worden aangehouden om tijdelijke overtollige liquide middelen kortstondig uit te zetten.

Het kredietrisico wordt primair beperkt door te beleggen in bedrijven of staten met een hoge kredietwaardigheid.

De verdeling van de vastrentende waarden naar creditrating is als volgt:

	2016	2015
	%	%
AAA	34,0	43,0
AA	19,0	18,0
A	14,0	9,0
BBB	15,0	11,0
Lager dan BBB	17,0	11,0
Geen rating	1,0	8,0
	100,0	100,0

De verdeling van de looptijd van de vastrentende waarden is als volgt:

	2016		2015	
		%		%
Van 0 tot 3 jaar	130.302	7,3	77.058	6,4
Van 3 tot 5 jaar	195.249	10,9	110.023	9,1
Van 5 tot 10 jaar	481.666	26,8	260.835	21,6
Van 10 tot 20 jaar	137.982	7,7	157.513	13,0
Langer dan 20 jaar	849.015	47,3	602.700	49,9
	1.794.214	100,0	1.208.129	100,0

Hoogte buffer

Binnen de berekening van het standaardmodel wordt een kredietrisico becijferd conform de ratingverdeling van de vastrentende waardenportefeuille. Naar mate de rating slechter wordt neemt de te hanteren buffer toe. Afgaande op de hierboven genoemde ratingverdeling resulteert dit in een buffer voor het feitelijk kredietrisico van 178.566 (6,5%) en voor het strategisch kredietrisico van 150.982 (5,5%).

Verzekeringstechnisch risico

Binnen het verzekeringstechnische risico worden in principe alleen risico's meegenomen die verband houden met sterfte. Het omvat de risico's als gevolg van afwijkingen ten opzichte van de verwachte sterfte en afwijkingen van de verwachte sterftetrend (langlevensrisico). Tot het verzekeringstechnische risico worden gerekend: procesrisico, risico-opslag voor afwijkingen ten opzichte van de sterftetrend en negatieve stochastische afwijkingen van de verwachtingswaarde. Deze drie risico's bedragen een percentage van de op actuele waarde berekende technische voorziening. Het procesrisico neemt af naarmate het deelnemersbestand toeneemt, omdat het sterfteproces dan beter kan worden geschat. De beide andere risicofactoren houden respectievelijk rekening met de onzekerheid in de sterftetrend en met de negatieve stochastische afwijkingen.

Hoogte buffer

De buffer voor het feitelijk verzekeringstechnisch risico bedraagt 80.860 (2,9%) en voor het strategisch verzekeringstechnisch risico 80.860 (2,9%).

Concentratierisico en prijsrisico

Concentratierisico's kunnen optreden bij een concentratie van de portefeuille in regio's, economische sectoren of tegenpartijen. De spreiding van de portefeuille is in de toelichting op de balans nader toegelicht. Ook "grote posten" zijn aan te duiden als een vorm van concentratierisico. Om te bepalen welke posten hieronder vallen moeten per beleggingscategorie alle instrumenten met dezelfde debiteur worden gesommeerd.

	2016		2015	
	€	%	€	%
Zakelijke waarden en overige beleggingen				
<i>Verdeling zakelijke waarden en overige beleggingen per regio:</i>				
Aandelen Europa	254.862	28,9	204.368	32,0
Aandelen Noord-Amerika	246.975	28,0	165.901	27,7
Aandelen Verre Oosten	57.309	6,5	44.149	5,5
Aandelen Emerging Markets	186.377	21,1	134.471	20,0
Private equity	53.870	6,1	34.419	5,4
Infrastructuur	83.110	9,4	56.581	8,8
	882.503	100,0	639.889	100,0
<i>Verdeling zakelijke waarden per sector:</i>				
Financiële instellingen	159.847	21,4	109.648	20,0
Handels- en industriële ondernemingen	75.771	10,2	53.318	9,7
Overheid	174	0,0	149	0,0
Energie	55.064	7,4	31.506	5,7
Technologie	73.146	9,8	41.824	7,6
Consumentengoederen	215.052	28,8	174.125	31,7
Communicatie	73.337	9,8	50.249	9,2
Materialen	45.939	6,2	24.910	4,5
Overige	47.193	6,3	63.160	11,5
	745.523	100,0	548.889	100,0

Concentratierisico vastrentende waarden

Grote posten: vastrentende waarden van eenzelfde uitgevende instelling groter dan 2% van de totale beleggingen in vastrentende waarden:

	2016		2015	
	€	%	€	%
Duitse staat	268.509	15,0	248.741	13,4
Nederlandse staat	263.244	14,7	234.927	12,7
Belgische staat	119.008	6,6	138.789	7,5
Finse staat	91.950	5,1	42.124	2,3
Oostenrijkse staat	59.224	3,3	37.717	2,0

Hoogte buffer

In het standaardmodel is geen rekening gehouden met een buffer voor concentratierisico. Het risico dient sec kwalitatief toegelicht te worden. In boekjaar 2015 werd wel een additionele buffer voor concentratierisico becijferd. Het betroffen landenconcentraties binnen de vastrentende waarden portefeuille die meer dan 2% van de totale marktwaarde van de beleggingsportefeuille in beslag namen en een slechtere rating dan AAA hadden. Conform afstemming wordt hiervoor in boekjaar 2016 geen additionele buffer meer becijferd.

Security lending

Binnen een aantal Mn Services Beleggingsfondsen waarin Bedrijfstakpensioenfondsen Mode Interieur Tapijt & Textiel belegt, worden stukken (aandelen en obligaties) uitgeleend.

Voor het uitlenen van deze stukken ontvangen de betreffende beleggingsfondsen collateral als onderpand. De opbrengsten van het uitlenen van de stukken worden binnen het betreffende beleggingsfonds herbelegd. Deze opbrengsten hebben een positief effect op de participatiewaarde van het beleggingsfonds.

Het onderpand heeft gemiddeld een waarde van 104,6% van de uitgeleende stukken. Het aandeel van het fonds in de waarde van het ontvangen onderpand was op jaareinde € 89.120.883.

Liquiditeitsrisico

Liquiditeitsrisico is het risico dat de beleggingen niet tijdig en/of niet tegen een aanvaardbare prijs kunnen worden omgezet in liquide middelen, waardoor het fonds op korte termijn niet aan zijn verplichtingen kan voldoen.

	2016		2015	
	%		%	
Illiquide beleggingen per beleggingscategorie				
Vastrentende waarden	192.824	7,19	84.675	4,56
Private equity	53.870	2,01	34.419	1,85
Infrastructuur	83.110	3,10	56.581	3,05
	329.804	12,30	175.675	9,46

Liquide beleggingen zijn binnen een maand opvraagbaar. Ultimo 2016 is 12,30% (2015: 9,46%) van de totale beleggingsportefeuille illiquide en vertegenwoordigen een bedrag van 329.804 dat niet binnen één maand liquide gemaakt kan worden.

Actief beheer risico

Actief beheer risico ontstaat doordat vermogensbeheerders actief beheer voeren op (delen van) de beleggingsportefeuille. Onder actief beheer worden afwijkende posities in portefeuilles verstaan die worden ingenomen ten opzichte van strategische benchmarks. De mate van actief beheer wordt bepaald aan de hand van de tracking error. Een lage tracking error impliceert dat het feitelijke rendement dicht bij de gekozen benchmark ligt, terwijl een hoge tracking error aangeeft dat het rendement duidelijk van de benchmark afwijkt. Een hogere tracking error impliceert een hoger actief beheer risico.

Hoogte buffer

Bij de berekening van het vereist eigen vermogen wordt alleen een actief beheer risico becijferd voor de aandelenportefeuille indien de tracking error groter is dan 1%. Voor het pensioenfonds resulteert een buffer voor het feitelijk actief beheer risico van 10.564 (0,4%) en voor het strategisch actief beheer risico van 17.478 (0,6%).

Het verslag van het bestuur is vastgesteld te Utrecht d.d. 22 juni 2017.

Het bestuur

J. Plat (voorzitter)

mw. N.L. Hofman (secretaris)

L. Raadgever

J.J.C. Jochems

J.A. Spruijt

J. Hasselman

H.J. van der Meer

M. Mulder

G.A.J. Lamers (plv voor de heer Hasselman)

Overige gegevens

Statutaire regeling omtrent de bestemming van het saldo van baten en lasten

Ten aanzien van de bestemming van het saldo van baten en lasten is geen bepaling opgenomen in de statuten van het fonds.

Actuariële verklaring

Opdracht

Door de Stichting Bedrijfstakpensioenfondsen Mode-, Interieur-, Tapijt- en Textielindustrie te Heerlen is aan Towers Watson Netherlands B.V. de opdracht verleend tot het afgeven van een actuariële verklaring als bedoeld in de Pensioenwet over het boekjaar 2016.

Onafhankelijkheid

Als waarmede actuaris ben ik onafhankelijk van de Stichting Bedrijfstakpensioenfondsen Mode-, Interieur-, Tapijt- en Textielindustrie, zoals vereist conform artikel 148 van de Pensioenwet. Ik verricht geen andere werkzaamheden voor het pensioenfonds. Omdat Towers Watson Netherlands B.V. beschikt over een door de toezichthouder goedgekeurde gedragscode, is het toegestaan dat andere actuarissen en deskundigen aangesloten bij Towers Watson Netherlands B.V. wel andere werkzaamheden verrichten voor het pensioenfonds.

Gegevens

De gegevens waarop mijn onderzoek is gebaseerd, zijn verstrekt door en tot stand gekomen onder de verantwoordelijkheid van het bestuur van het pensioenfonds.

Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie heb ik mij gebaseerd op de financiële gegevens die ten grondslag liggen aan de jaarrekening.

Afstemming accountant

Op basis van de door mij en de accountant gehanteerde Handreiking heeft afstemming plaatsgevonden over de werkzaamheden en de verwachtingen bij de controle van het boekjaar. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie als geheel heb ik de materialiteit bepaald op € 12.000.000. Met de accountant ben ik overeengekomen om geconstateerde afwijkingen boven € 600.000 te rapporteren. Deze afspraken zijn vastgelegd en de uitkomsten van mijn bevindingen zijn met de accountant besproken.

Ik heb voorts gebruik gemaakt van de door de accountant in het kader van de jaarrekeningcontrole onderzochte basisgegevens. De accountant van het pensioenfonds heeft mij geïnformeerd over zijn bevindingen ten aanzien van de betrouwbaarheid (materiële juistheid en volledigheid) van de basisgegevens en de overige uitgangspunten die voor mijn oordeel van belang zijn.

Werkzaamheden

Ter uitvoering van de opdracht heb ik, conform mijn wettelijke verantwoordelijkheid zoals beschreven in artikel 147 van de Pensioenwet, onderzocht of is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet. De door het pensioenfonds verstrekte administratieve basisgegevens zijn zodanig dat ik die gegevens als uitgangspunt van de door mij beoordeelde berekeningen heb aanvaard.

Als onderdeel van de werkzaamheden voor de opdracht heb ik onder meer onderzocht of:

- De technische voorzieningen, het minimaal vereist eigen vermogen en het vereist eigen vermogen toereikend zijn vastgesteld;
- De kostendeckende premie voldoet aan de gestelde wettelijke vereisten;
- Het beleggingsbeleid in overeenstemming is met de Prudent-Person regel.

Voorts heb ik mij een oordeel gevormd over de vermogenspositie van het pensioenfonds. Daarbij heb ik mij gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen en is mede het financieel beleid van het pensioenfonds in aanmerking genomen.

Mijn onderzoek heb ik zodanig uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de resultaten geen onjuistheden van materieel belang bevatten.

De beschreven werkzaamheden en de uitvoering daarvan zijn in overeenstemming met de binnen het Koninklijk Actuarieel Genootschap (AG) geldende normen en gebruiken en vormen naar mijn mening een deugdelijke grondslag voor mijn oordeel.

Oordeel

De technische voorzieningen zijn, overeenkomstig de beschreven berekeningsregels en uitgangspunten, als geheel gezien, toereikend vastgesteld.

Het eigen vermogen van het pensioenfonds is op de balansdatum lager dan het wettelijk minimaal vereist eigen vermogen.

Met inachtneming van het voorafgaande heb ik mij ervan overtuigd dat is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet met uitzondering van de artikelen 131 PW (minimaal vereist eigen vermogen), 132 PW (vereist eigen vermogen) en 133 PW (dekking door waarden). Aan artikel 133 PW wordt niet voldaan doordat het eigen vermogen niet alleen lager is dan het wettelijk minimaal vereist eigen vermogen, maar zelfs negatief is.

De beleidsdekkingsgraad van het pensioenfonds op balansdatum is lager dan de dekkingsgraad bij het minimaal vereist eigen vermogen.

Mijn oordeel over de vermogenspositie van de Stichting Bedrijfstakpensioenfonds Mode-, Interieur-, Tapijt- en Textielindustrie is gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen. De vermogenspositie is naar mijn mening slecht, omdat het aanwezig eigen vermogen lager is dan het minimaal vereist eigen vermogen.

Op basis van het door het pensioenfonds opgestelde herstelplan constateer ik dat het tekort naar verwachting binnen de daartoe gestelde termijn zal zijn opgeheven. Daarbij merk ik op dat een tijdig herstel naar het voor het pensioenfonds van toepassing zijnde vereist eigen vermogen in grote mate – meer nog dan vorig jaar - afhankelijk is van toekomstige, onzekere overrendementen.

Rotterdam, 22 juni 2017

drs. R.J.M. van de Meerakker AAG
Verbonden aan Towers Watson Netherlands B.V.

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: het Bestuur en de Raad van Toezicht van Stichting Bedrijfstakpensioenfonds Mode-, Interieur-, Tapijt- en Textielindustrie

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening 2016

Ons oordeel

Naar ons oordeel geeft de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en samenstelling van het vermogen van Stichting Bedrijfstakpensioenfonds Mode-, Interieur-, Tapijt- en Textielindustrie per 31 december 2016 en van het resultaat en de kasstromen over 2016, in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 van het in Nederland geldende Burgerlijk Wetboek (BW).

Wat we gecontroleerd hebben

Wij hebben de jaarrekening 2016 van Stichting Bedrijfstakpensioenfonds Mode-, Interieur-, Tapijt- en Textielindustrie (de Stichting) te Heerlen gecontroleerd.

De jaarrekening bestaat uit:

- 1 de balans per 31 december 2016;
- 2 de staat van baten en lasten en het kasstroomoverzicht over 2016; en
- 3 de toelichting met een overzicht van de grondslagen voor financiële verslaggeving en overige toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van de Stichting zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Controleaanpak

Samenvatting

Goedkeurende controleverklaring

Materialiteit

- Materialiteit van EUR 12 miljoen, circa 0,5% van het pensioenvermogen

Kernpunten

- De waardering van beleggingen
- De waardering van de technische voorzieningen
- De verwerking van de collectieve waardeoverdracht van Stichting Bedrijfstakpensioenfonds Textielverzorging

Materialiteit

Op basis van onze professionele oordeelsvorming hebben wij de materialiteit voor de jaarrekening als geheel bepaald op EUR 12 miljoen (2015: EUR 10 miljoen). Voor de bepaling van de materialiteit wordt uitgegaan van het pensioenvermogen per 31 december 2016 (circa 0,5%). Wij beschouwen het pensioenvermogen als de meest geschikte benchmark, omdat het pensioenvermogen een

bepalende factor is in de berekening van de beleidsdekkingsgraad die de financiële positie van de Stichting weergeeft. Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn.

Wij hebben met het Bestuur en de Raad van Toezicht afgesproken dat wij tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven de EUR 600 duizend aan het Bestuur rapporteren alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve redenen relevant zijn.

Reikwijdte van de controle

Uitbesteding van bedrijfsprocessen aan dienstverleners

De Stichting heeft het beheer van de beleggingen uitbesteed aan Mn Services N.V. De pensioenadministratie is uitbesteed aan AZL N.V. De jaarrekening wordt opgesteld op basis van informatie over de beleggingen en beleggingsopbrengsten die is verstrekt door Mn Services N.V. en informatie over de technische voorzieningen, premiebijdragen en pensioenuitkeringen en overige financiële posten die is verstrekt door AZL N.V.

Gegeven onze eindverantwoordelijkheid voor het oordeel zijn wij verantwoordelijk voor het verwerven van inzicht in de aard en de significantie van de door de dienstverleners verleende diensten en in het effect ervan op de voor de controle relevante interne beheersing van de Stichting. Op basis hiervan identificeren wij de risico's op een afwijking van materieel belang en zetten wij controlewerkzaamheden op en voeren wij deze uit om op deze risico's in te spelen.

Bij de uitvoering van onze controle van de informatie over de technische voorzieningen, premiebijdragen en pensioenuitkeringen en overige financiële posten die is verstrekt door AZL N.V. maken wij gebruik van de werkzaamheden en bevindingen van een andere onafhankelijke accountant inzake de voor de Stichting relevante interne beheersingsmaatregelen van AZL N.V., zoals weergegeven in de specifiek daarvoor opgestelde (ISAE 3402-type II-)rapportage. Onze controlewerkzaamheden bestaan uit het bepalen van de minimaal verwachte interne beheersingsmaatregelen en het bespreken van de beheersomgeving bij de dienstverlener met vertegenwoordigers van de dienstverlener. Op basis daarvan evalueren wij de in de ISAE 3402-rapportage beschreven interne beheersingsmaatregelen, verrichte werkzaamheden ter toetsing van de effectieve werking gedurende 2016 en de uitkomsten daarvan. Op informatie over de technische voorzieningen, premiebijdragen, pensioenuitkeringen en overige financiële posten die is verstrekt door AZL N.V. hebben wij eigen gegevensgerichte analyses uitgevoerd waarbij wij de uitkomsten van premiebijdragen en uitkeringen hebben getoetst op basis van verwachtingen die wij zelf hiervoor hebben ontwikkeld. Wij hebben door middel van deelwaarnemingen mutaties in de pensioenadministratie, premiebijdragen en uitkeringen aan de hand van brondocumentatie bij de dienstverlener onderzocht.

Ook bij de uitvoering van onze controle van de informatie inzake beleggingen maken wij gebruik van de werkzaamheden en bevindingen van een andere onafhankelijke accountant. Mn Services N.V. heeft op grond van de overeenkomst met de Stichting aan een onafhankelijk accountant opdracht gegeven de informatie inzake beleggingen ten behoeve van de jaarrekening van de Stichting te controleren. Gegeven onze eindverantwoordelijkheid voor het oordeel bij de jaarrekening zijn wij verantwoordelijk voor de aansturing van, het toezicht op en de uitvoering van de controlewerkzaamheden van deze accountant. In dit kader hebben wij de accountant schriftelijke instructies gegeven omtrent de aard en omvang van de uit te voeren werkzaamheden. De accountant heeft, op onze instructie, de controle uitgevoerd met een materialiteit van EUR 12 miljoen en daarbij ook bijzondere aandacht besteed aan het hierna genoemde kernpunt van onze controle voor de waardering van beleggingen met schattingen. De accountant heeft zijn bevindingen aan ons gerapporteerd. Wij hebben de rapportage geëvalueerd, de bevindingen met de accountant besproken, het controledossier van de accountant beoordeeld en aanvullende eigen controle werkzaamheden uitgevoerd waaronder het vaststellen van de aansluiting van de vermogensbeheerrapportage met de financiële administratie en de jaarrekening.

Ook beoordelen wij de evaluatie door het Bestuur van de kwaliteit van de uitbesteding aan Mn Services N.V. en AZL N.V.

Door bovengenoemde werkzaamheden op de uitbestede bedrijfsprocessen en aanvullende eigen werkzaamheden hebben wij voldoende en geschikte controle-informatie met betrekking tot de beleggingen, beleggingsstromen en -opbrengsten, (mutaties in) deelnemergevens en aanspraken die resulteren in (wijzigingen in) de technische voorzieningen, premiebijdragen en uitkeringen verkregen.

De kernpunten van onze controle

In de kernpunten van onze controle beschrijven wij zaken die naar ons professionele oordeel het meest belangrijk waren tijdens onze controle van de jaarrekening. De kernpunten van onze controle hebben wij met het Bestuur en de Raad van Toezicht gecommuniceerd, maar vormen geen volledige weergave van alles wat is besproken.

Wij hebben onze controlewerkzaamheden met betrekking tot deze kernpunten bepaald in het kader van de jaarrekeningcontrole als geheel. Onze bevindingen ten aanzien van de individuele kernpunten moeten in dat kader worden gezien en niet als afzonderlijke oordelen over deze kernpunten.

De waardering van beleggingen

Omschrijving

De beleggingen vormen een significante post op de balans van de Stichting. Alle beleggingen dienen conform de Pensioenwet te worden gewaardeerd op marktwaarde. Uit noot 1 bij de toelichting op de jaarrekening blijkt dat voor EUR 838 miljoen (31%) van de beleggingen van de Stichting de waardering is gebaseerd op marktnoteringen, voor EUR 54 miljoen (2%) van de beleggingen van de Stichting de waardering is gebaseerd op onafhankelijke taxaties, voor EUR 291 miljoen (11%) van de beleggingen van de Stichting de waardering is gebaseerd op de netto contante waarde-berekening en tot slot voor EUR 1.499 miljoen (56%) van de beleggingen van de Stichting de waardering is gebaseerd op andere geschikte waarderingmodellen. Het bepalen van de marktwaarde voor beleggingen gebaseerd op onafhankelijke taxaties, netto contante waarde-berekeningen en andere geschikte waarderingmodellen is complex(er) en bevat subjectieve schattingselementen.

Het maken van de schattingen vergt een hoge mate van oordeelsvorming van het Bestuur, waarbij gebruik wordt gemaakt van modellen. Gezien de invloed hiervan op de waardering van de beleggingen, het saldo van baten en lasten, het eigen vermogen en de beleidsdekkingsgraad, vormde de waardering van beleggingen met behulp van schattingen een kernpunt in onze controle.

In de toelichting op pagina 52 tot en met 53 geeft de Stichting de gehanteerde waarderinggrondslagen van de beleggingen weer. In noot 1 zijn de gehanteerde waarderingmethoden en belangrijke veronderstellingen voor waardering van de beleggingen uiteengezet.

Het evalueren van de waarderinggrondslagen en het vaststellen van de juistheid en toereikendheid van de toelichtingen vormden onderdeel van onze werkzaamheden.

Onze aanpak

De accountant van Mn Services N.V. heeft zijn bevindingen met betrekking tot zijn controle op de vermogensrapportage voor de waardering per balansdatum aan ons gerapporteerd. Wij hebben de rapportage geëvalueerd, de bevindingen met de accountant besproken en een dossierreview op het controledossier van de accountant verricht. Wij hebben vastgesteld dat de gecontroleerde vermogensbeheerrapportage aansluit met de financiële administratie en de jaarrekening.

Onze observatie

Wij hebben geconstateerd dat de gehanteerde waarderingsgrondslagen en gehanteerde waarderingsmethodieken voor de beleggingen in overeenstemming zijn met de geldende verslaggevingsregels en geschikt zijn om te kunnen komen tot een marktwaarde van deze beleggingen. Wij hebben eveneens geconstateerd dat de toelichtingen op de beleggingen adequaat zijn.

Wij vinden de waardering van de beleggingen evenwichtig bepaald.

De waardering van de technische voorzieningen

Omschrijving

De technische voorzieningen vormen een significante post op de balans van de Stichting en worden gewaardeerd op actuele waarde (marktwaarde). De waardering van de technische voorziening komt tot stand door middel van een berekening waarin aanspraakgegevens van deelnemers met behulp van belangrijke schattingen over levensverwachtingen, kostenniveaus en arbeidsongeschiktheid worden vertaald naar verwachte toekomstige kasstromen (uitkeringen). De kasstromen worden contant gemaakt tegen de marktrente (rentetermijnstructuur zoals gepubliceerd door De Nederlandsche Bank).

Het maken van de schattingen vergt een hoge mate van oordeelsvorming van het Bestuur, waarbij gebruik wordt gemaakt van actuariële modellen en het Bestuur zich laat adviseren door actuariel deskundigen. Gezien complexiteit en de invloed hiervan op de hoogte van de technische voorzieningen, het saldo van baten en lasten, het eigen vermogen en de beleidsdekkingsgraad, vormde de waardering van de technische voorzieningen een kernpunt in onze controle.

Het Bestuur heeft in de toelichting op pagina 53 tot en met 54 de waarderingsgrondslagen en veronderstellingen voor de technische voorzieningen opgenomen. Op pagina 68 (risicoparagraaf) is de gevoeligheid van de berekening van de technische voorzieningen voor schattingen uiteengezet.

Het evalueren van de waarderingsgrondslagen en het vaststellen van de juistheid en toereikendheid van de toelichtingen vormden onderdeel van onze werkzaamheden.

Onze aanpak

Bij onze controle maken wij gebruik van de werkzaamheden van de certificerend actuaris die door de Stichting is aangesteld. Wij hebben bij aanvang van de controle en bij afronding ervan afstemming gehad met de certificerend actuaris over de te volgen aanpak, de attentiepunten en de uitkomsten.

Wij hebben de door het Bestuur gehanteerde schattingsmethoden en veronderstellingen geëvalueerd. Hierbij hebben wij de consistentie, prudentie en actualiteit van de schattingsmethode en veronderstellingen betrokken.

Wij hebben de onderbouwing van de veronderstellingen door het Bestuur geëvalueerd aan de hand van een toetsing van de historische betrouwbaarheid daarvan en algemeen geactualiseerde uitgangspunten zoals overlevingskansen. De gehanteerde schattingsmethoden en veronderstellingen hebben wij besproken met de certificerend actuaris.

Wij hebben de actuariële verklaring zoals opgenomen in de overige gegevens en de werkzaamheden van de certificerend actuaris geëvalueerd.

Onze werkzaamheden omvatten verder het evalueren van de uitkomst van de actuariële analyse van het resultaat in relatie tot eerder gemaakte schattingen en kasstroomprojecties. Bij de uitvoering van deze werkzaamheden hebben wij gebruikgemaakt van een eigen actuariel deskundige.

Onze observatie

Wij vinden de waardering van de technische voorzieningen evenwichtig bepaald en de toelichting toereikend.

De verwerking van de collectieve waardeoverdracht van Stichting Bedrijfstakpensioenfonds Textielverzorging

Omschrijving

Primo 2016 heeft Stichting Bedrijfstakpensioenfonds Textielverzorging zich aangesloten bij de Stichting. Middels een inkomende collectieve waardeoverdracht zijn de opgebouwde aanspraken en rechten per 1 januari 2016 door Stichting Bedrijfstakpensioenfonds Textielverzorging overgedragen aan de Stichting. Het Bestuur heeft op pagina 16 en 20 in het bestuursverslag een nadere toelichting opgenomen inzake de collectieve waardeoverdracht. Op pagina 48, 60 en 65 zijn de financiële effecten van de collectieve waardeoverdracht opgenomen.

De verwerking van een collectieve waardeoverdracht met een dergelijke omvang is geen routinematige handeling. Gezien de complexiteit en de invloed hiervan op de hoogte van de technische voorzieningen en het eigen vermogen, vormde de verwerking van de collectieve waardeoverdracht van Stichting Bedrijfstakpensioenfonds Textielverzorging een kernpunt in onze controle.

Onze aanpak

Onze werkzaamheden hebben zich gericht op het overdrachts(deelnemers)bestand met individuele aanspraken en rechten van de deelnemers van Stichting Bedrijfstakpensioenfonds Textielverzorging en de berekening van de waarde van de overgenomen pensioenverplichtingen en de koopsom.

De accountant van Stichting Bedrijfstakpensioenfonds Textielverzorging heeft overeengekomen specifieke werkzaamheden uitgevoerd op de juistheid en volledigheid van het overdrachts(deelnemers)bestand. Wij zijn betrokken geweest in de formulering van de uit te voeren werkzaamheden door de accountant van Stichting Bedrijfstakpensioenfonds Textielverzorging. Onderdeel van deze werkzaamheden is het toetsen van de controles door de adviserend actuaris van Stichting Bedrijfstakpensioenfonds Textielverzorging op het overdrachtsbestand. De bevindingen zijn door de accountant gerapporteerd in een rapport van feitelijke bevindingen. Wij hebben vastgesteld dat de bevindingen uit dit rapport zijn opgevolgd door de Stichting. Tot slot hebben wij vastgesteld dat het overdrachtsbestand juist en volledig is verwerkt in de deelnemersadministratie van de Stichting bij uitvoerder AZL N.V..

Wij hebben vastgesteld dat uitvoerder AZL N.V. met het overdrachtsbestand de koopsom en de waarde van de overgenomen pensioenverplichtingen heeft berekend uitgaande van het pensioenreglement van de Stichting, de waarderingsgrondslagen van de Stichting en de overeenkomst tot collectieve waardeoverdracht. De adviserend actuaris van de Stichting heeft de berekeningen gecontroleerd en hierover gerapporteerd. Wij hebben de rapportage van de adviserend actuaris gelezen en de uitgevoerde controles en bevindingen hierbij besproken en geëvalueerd.

Wij hebben vastgesteld dat de berekende waarde van de overgenomen pensioenverplichtingen is verwerkt in de technische voorzieningen en financiële administratie van de Stichting. We hebben gecontroleerd dat de koopsom gelijk is aan de waarde van de overgenomen pensioenverplichtingen verminderd met overeengekomen dekkingsgraadafslag. Tenslotte hebben wij vastgesteld dat de koopsom in liquiditeiten is ontvangen door de Stichting en we hebben geconstateerd dat de ontvangen liquiditeiten zijn herbelegd.

Onze observatie

Wij hebben geconstateerd dat de Stichting een adequaat proces heeft gevolgd om tot een juiste en volledige verwerking van de collectieve waardeoverdracht in de deelnemersadministratie en de financiële administratie te komen.

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het jaarverslag andere informatie, die bestaat uit:

- Voorwoord;
- Meerjarenoverzicht;
- Bestuursverslag;
- Verslag Raad van Toezicht;
- Verslag Verantwoordingsorgaan;
- Overige gegevens;
- Organisatie pensioenfonds;
- Bijlage.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;
- alle informatie bevat die op grond van Titel 9 Boek 2 BW is vereist.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in Titel 9 Boek 2 BW en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het Bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het Bestuursverslag en de overige gegevens in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het Bestuur en Raad van Toezicht voor de jaarrekening

Het Bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en het getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW. In dit kader is het Bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing als het Bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het Bestuur afwegen of de Stichting in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemd verslaggevingsstelsel moet het Bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het Bestuur het voornemen heeft om de Stichting te liquideren of de bedrijfsactiviteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is. Het Bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de Stichting haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

De Raad van Toezicht is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van de Stichting.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate – maar geen absolute mate – van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Voor een nadere beschrijving van onze verantwoordelijkheid ten aanzien van een controle van de jaarrekening verwijzen wij naar de website van de Nederlandse Beroepsorganisatie van Accountants (NBA). www.nba.nl/NL_oob_2016

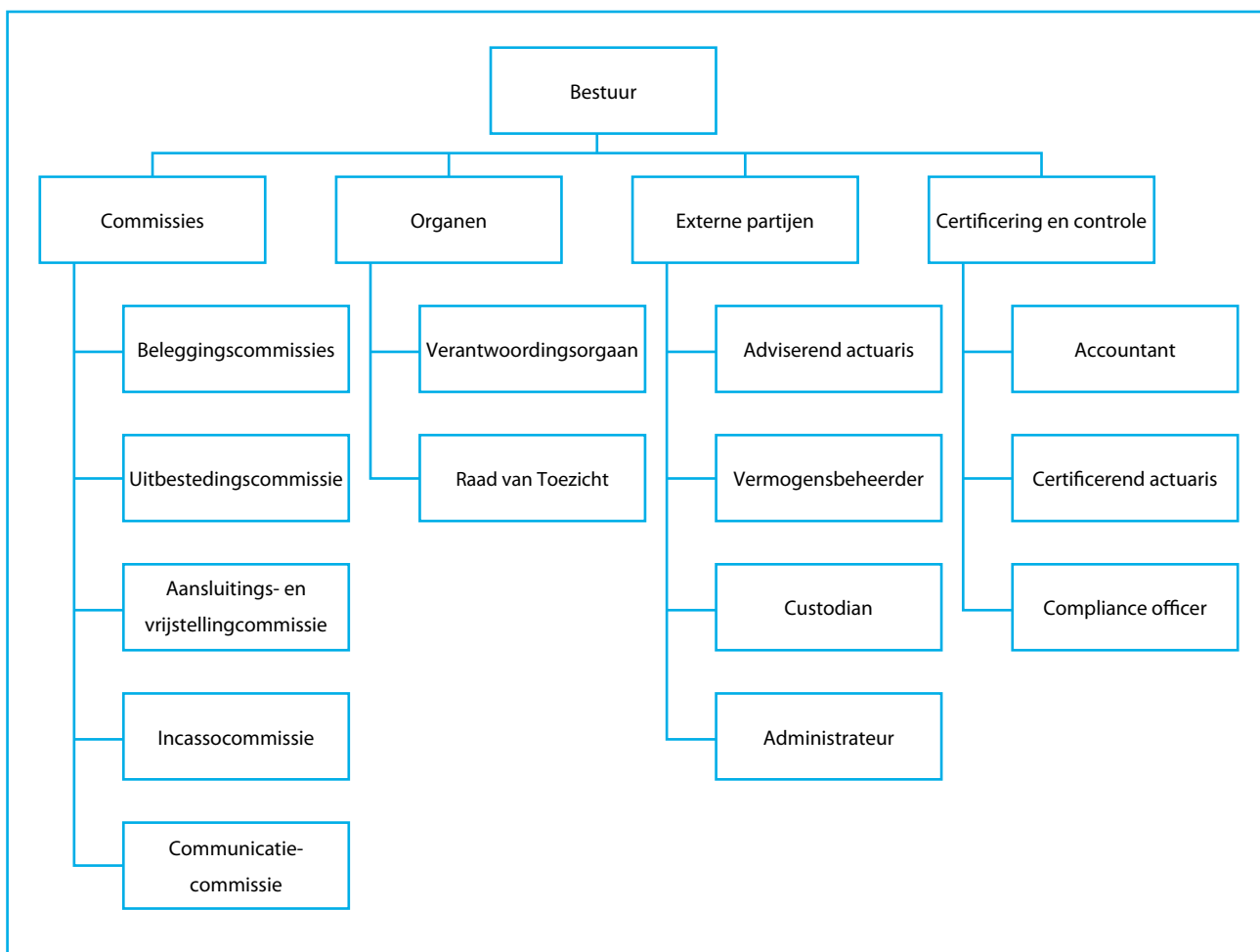
Utrecht, 22 juni 2017

KPMG Accountants N.V.

J.C. van Kleef RA

Organisatie pensioenfonds

Organigram

Bestuur en commissies

Bestuur

<i>Leden werkgevers</i>	<i>Functie:</i>	<i>Namens:</i>
mw. N.L. Hofman (1952)	Secretaris oneven jaren, voorzitter even jaren	MODINT
J.J.C. Jochems (1958)		MODINT
J. Hasselman (1955)		MODINT
Vacature		MODINT
 <i>Leden werknemers</i>		
J. Plat (1966)	Voorzitter oneven jaren, secretaris even jaren	FNV
L.P. Raadgever (1955)		CNV Vakmensen
 <i>Leden namens gepensioneerden</i>		
J.A. Spruijt (1956)		De Unie
H.J. van der Meer (1954)		FNV

Plaatsvervangers bestuur in 2016

G.A.J. Lamers (1969)	MODINT
----------------------	--------

Verantwoordingsorgaan

<i>Leden namens deelnemers</i>
J. Eekhof (secretaris)
N.J. Loendersloot
Vacature
 <i>Leden namens werkgevers</i>
F. Keun
 <i>Leden namens gepensioneerden</i>
A.D. de Vries (voorzitter)
W.A.S. Staffhorst
W. Smits

Raad van Toezicht

Ch. Tromp (voorzitter)
mw. A.E. Eikenboom
P. J.C. van Eekelen

Commissies

Beleggingscommissie	J. Hasselman J.A. Spruijt J. Plat
Incassocommissie	mw. N.L. Hofman J.J.C. Jochems L.P. Raadgever
Uitbestedingscommissie	mw. N.L. Hofman J.J.C. Jochems L.P. Raadgever
Aansluitings- en Vrijstellingscommissie	mw. N.L. Hofman J.J.C. Jochems L.P. Raadgever
Communicatiecommissie	mw. N.L. Hofman J.J.C. Jochems L.P. Raadgever
Accountant	KPMG Accountants N.V. te Utrecht
Adviserend actuaris	Towers Watson Netherlands B.V. locatie Purmerend
Certificerend actuaris	Towers Watson Netherlands B.V. locatie Rotterdam
Compliance officer	Nederlands Compliance Instituut
Adviseur beleggingscommissie	Sprenkels & Verschuren B.V.
Vermogensbeheer	MN Services Vermogensbeheer B.V. te Den Haag
MN Custodian (bewaarder)	Citibank, Londen
Administratie en bestuursadvisering	AZL te Heerlen

Bestuur

Het bestuur draagt de eindverantwoordelijkheid voor de uitvoering van de reglementen en het daarbij behorende pensioen- en beleggingsbeleid. Het bestuur bestaat uit acht personen, van wie vier leden zitting hebben namens werkgevers, twee leden namens gepensioneerden en twee leden namens werknemers. Werkgeversorganisatie en werknemersorganisaties leveren beurtelings de voorzitter en de secretaris. De functies van voorzitter en secretaris worden bekleed voor de periode van één jaar.

Dagelijks bestuur

Het Dagelijks Bestuur houdt zich in de praktijk bezig met het dagelijkse beleid, spoedeisende zaken worden aan hen voorgelegd.

Beleggingscommissie

Het fonds heeft de voorbereiding van het beleid en het toezicht op de uitvoering van het vermogensbeheer binnen een door het bestuur gegeven mandaat gedelegeerd aan de beleggingscommissie.

Uitbestedingscommissie

De Uitbestedingscommissie heeft een adviserende rol richting het bestuur. De besluitvorming rondom het uitbestedingsbeleid blijft de verantwoordelijkheid van het voltallige bestuur van het pensioenfonds. De taak van de Uitbestedingscommissie is onder andere de beleidsvorming en voorbereiding van de bestuursbesluitvorming over het uitbestedingsbeleid.

Incassocommissie

De taken van de Incassocommissie is onder andere het beoordelen van de incasso-overzichten.

Aansluitings- en vrijstellingscommissie

Taken van deze commissie zijn onder meer het nemen van besluiten of een onderneming al dan niet onder de werkingssfeer van de verplichtstelling van het fonds valt en het nemen van primaire besluiten op vrijstellingsverzoeken op (on)verplichte gronden met inachtneming van de bepalingen uit het Vrijstellings-en Boetebesluit Wet Bpf 2000.

Communicatiecommissie

De communicatiecommissie heeft tot taak het beleid voor te bereiden en sturing te geven aan de uitvoering van het communicatieplan.

Organen

Raad van Toezicht

De Raad van Toezicht bestaat uit drie onafhankelijke leden, die zijn benoemd door het bestuur. De Raad van Toezicht heeft onder andere tot taak toezicht te houden op het beleid van het bestuur en op de algemene zaken van het fonds.

Verantwoordingsorgaan

Het Verantwoordingsorgaan bestaat uit zeven leden, waarvan drie leden namens de deelnemers, drie namens pensioengerechtigden en één namens de werkgevers. Het verantwoordingsorgaan is bevoegd jaarlijks een algemeen oordeel te geven over het bestuursbeleid, de uitvoering daarvan en de beleidskeuzes voor de toekomst. Daarnaast heeft het verantwoordingsorgaan diverse adviesbevoegdheden.

Voor de uitbestede partijen verwijzen wij u naar het hoofdstuk Uitbestedingsbeleid

Bijlage

Begrippenlijst

Pensioenen

ABTN

Afkorting voor actuariële en bedrijfstechnische nota. In de ABTN wordt door het bestuur van een pensioenfonds uiteengezet welke actuariële en bedrijfstechnische opzet ten grondslag ligt aan een fonds. Hierin komen drie hoofdonderwerpen aan de orde: de wijze van vaststelling van de verplichtingen jegens de deelnemers, de beleggingsportefeuille en het intern risicobeheersingssysteem.

Actuariële grondslagen

Dit zijn de veronderstellingen die de actuaris gebruikt bij de vaststelling van de pensioenverplichtingen en de pensioenpremie. Deze veronderstellingen hebben onder meer betrekking op de gehanteerde rekenrente, de kansstelsels en de kostenopslagen.

Actuaris

Een actuaris kan antwoord geven op de vraag wat de toekomst aan pensioenuitkeringen gaat kosten. De actuaris is bij uitstek degene die financiële risico's op de agenda plaatst en adequate oplossingen bedenkt.

Beleidsdekkingsgraad

De beleidsdekkingsgraad van een pensioenfonds is de gemiddelde dekkingsgraad van de 12 maanden voorafgaand aan het moment van vaststelling.

Contante waarde

De waarde op dit moment van een toekomstige geldstroom, rekening houdend met een bepaalde rentevoet.

Dekkingsgraad

De verhouding tussen het vermogen inzake de bij een pensioenfonds ondergebrachte pensioenregeling of pensioenregelingen en de technische voorzieningen van een pensioenfonds.

De Nederlandsche Bank (DNB)

Bij wet ingesteld toezichthoudend orgaan, dat onder andere het naleven van de Pensioenwet bewaakt.

Franchise

Het deel van het pensioengevend salaris dat voor de pensioenberekening buiten beschouwing wordt gelaten. Dit salarisdeel wordt geacht door de AOW-uitkering voldoende van pensioen te worden voorzien.

Herstelplan

Plan (van aanpak) gericht op het herstel van de financiële positie van het pensioenfonds. Als de beleidsdekkingsgraad van een pensioenfonds per het einde van een kalenderkwartaal onder de gestelde eisen ten aanzien van het vereist eigen vermogen ligt,

moet het pensioenfonds dit direct aan DNB melden. Binnen drie maanden na het ontstaan van de situatie dient het bestuur van het pensioenfonds een herstelplan bij DNB te hebben ingediend. Het herstelplan dient zodanige maatregelen te omvatten, dat de situatie op grond waarvan een herstelplan moet worden opgesteld binnen uiterlijk tien jaar is beëindigd.

Herverzekering

Het door een pensioenfonds geheel of gedeeltelijk onderbrengen van een pensioenregeling in een levensverzekeringsovereenkomst en/of het door een pensioenfonds onderbrengen van extra hoge risico's bij een levensverzekeraar, zoals overlijdensrisico van deelnemers en invaliditeitsrisico's.

Kansstelsels

Dit zijn veronderstellingen met betrekking tot sterftekansen, invalideringskansen, ontslag, gehuwdheid en individuele loonontwikkeling.

Middelloonregeling

Bij deze regeling wordt voor elk dienstjaar een percentage pensioen toegekend dat is gerelateerd aan de pensioengrondslag van het desbetreffende dienstjaar. Het te bereiken pensioen is in deze regeling gerelateerd aan het gemiddelde, geïndexeerde loon gedurende de opbouwperiode.

Omkeerregel

Over de pensioenaanspraken die een werknemer opbouwt behoeft ingevolge de Wet op de loonbelasting geen belasting te worden afgedragen. De pensioenuitkeringen worden te zijner tijd weer wel belast. Deze regel wordt ook wel de "omkeerregel" genoemd. Om van deze faciliteit gebruik te kunnen maken moeten deze aanspraken onder andere voldoen aan artikel 18 van de Wet op de Loonbelasting.

Pensioengrondslag

Het bedrag waarover pensioen wordt toegekend. Vaak is dit het voor pensioen meetellende salaris minus de franchise.

Pensioenvermogen

Het pensioenvermogen is gelijk aan de extra reserve plus de technische voorzieningen.

Premievrije aanspraken

Indien het deelnemerschap aan een pensioenregeling eindigt, anders dan door overlijden of het bereiken van de pensioenleeftijd, verkrijgt de gewezen deelnemer een premievrije aanspraak op ouderdomspensioen en partnerpensioen.

Reële rente

Nominale rente minus inflatie

Rentetermijnstructuur

De rentetermijnstructuur is de curve van de looptijdafhankelijke rentestanden op basis van de geldende marktrente.

Solvabiliteit

Het vermogen om (nu en op termijn) aan de financiële verplichtingen te kunnen voldoen.

Toeslagverlening

Hieronder wordt verstaan de aanpassingen van de ingegane pensioenen en/of (premiervrije) aanspraken op basis van de stijging of daling van een indexcijfer dan wel een vast percentage.

Verzekeringstechnische analyse

Ook wel actuariële analyse genoemd. In deze analyse wordt door de actuaris de invloed verklaard van opgetreden verschillen tussen de gehanteerde actuariële grondslagen en werkelijke ontwikkelingen.

Verzekeringstechnische risico's

Bij het verzekeren van pensioenaanspraken loopt een fonds een langlevensrisico voor het ouderdomspensioen als verzekerden langer leven dan volgens de gebruikte overlevingstafel wordt verwacht. Voor het partner- en wezenpensioen loopt het fonds een kortlevensrisico als de verzekerden korter leven dan volgens de overlevingstafel wordt verwacht. Ook kan het invaliditeitsrisico worden gerekend tot de verzekeringstechnische risico's van fondsen.

Voorziening pensioenverplichtingen

Dit is de, met inachtneming van kansstelsels en rekenrente, vastgestelde balanspost die de gekapitaliseerde waarde van de opgebouwde pensioenen aangeeft.

Waardeoverdracht

Het overdragen van de waarde van de verkregen aanspraken door de pensioenuitvoerder van de oude werkgever aan de pensioenuitvoerder van de nieuwe werkgever, die voor deze waarde extra deelnemersjaren aan de pensioenregeling c.q. nieuwe pensioenaanspraken van de betreffende deelnemer toekent.

Beleggingen

Asset-Liability-Management (ALM)

Risicomangement van de balans van een pensioenfonds tussen de activa en de passiva.

Autoriteit Financiële Markten

De Autoriteit Financiële Markten (AFM) is een bij wet ingesteld toezichthoudend orgaan dat toezicht houdt op het gedrag van de gehele financiële marktsector. De AFM is toezichthouder op de pensioenfondsen voor zover het gaat om het effectentypischgedragtoezicht.

Beleggingsmix

Verdeling van de beleggingen over zakelijke en vastrentende waarden.

Benchmark

Een maatstaf voor de beoordeling en vergelijking van de performance van beleggers met elkaar.

Derivaten

Beleggingsproducten, zoals opties en futures, die afgeleid zijn van onderliggende producten met een gemeenschappelijk kenmerk een beperkte levensduur en een vaste eindprijs.

Duration

De gemiddelde looptijd van de beleggingen of de verplichtingen die belangrijk is voor de koersgevoeligheid als gevolg van veranderingen in de rentestand.

Duration overlay

Beleggingsbeleid dat een beleggingsportefeuille bewust gevoeliger of ongevoeliger maakt voor renteschommelingen.

Emerging Markets

Opkomende landen met een bewezen groeipotentieel en waarvan het bedrijfsleven en de aandelenmarkten op adequate wijze zijn gereguleerd.

Future

Termijncontract dat op de beurs wordt verhandeld.

Hedge Funds

Een hedgefund is een fonds met een grote verscheidenheid aan strategieën. Een hedgefund opereert onder andere met geleend geld en maakt gebruik van afgeleide producten.

High Yield

De markt van bedrijfsobligaties met een creditrating (afgegeven door gerenommeerde creditratingagencies) lager dan of gelijk aan BB.

Interest Payer swap

Rente swap waarbij gedurende een vastgestelde periode de vaste rente wordt betaald en de variabele rente wordt ontvangen.

Illiquide beleggingen

Alle beleggingen die niet binnen drie maanden liquide te maken zijn.

Interest Rate Swap

Een Interest rate Swap is een instrument om renterisico's af te dekken. Door middel van een swap gaan twee partijen ("de receiver" en "de payer") de overeenkomst aan om periodieke rentebetalingen te ruilen.

Interest Receiver swap

Rente swap waarbij gedurende een vastgestelde periode de vaste rente wordt ontvangen en de variabele rente wordt betaald.

Optie

Het recht om gedurende of aan het einde van een afgesproken periode een zekere hoeveelheid van een onderliggende waarde te kopen of verkopen tegen een afgesproken prijs.

Over/onderweging

Een hoger of lager belang in een beleggingscategorie dan overeenkomt met de normverdeling van het pensioenfonds.

Performance

Het rendement dat is behaald met de beleggingen.

Spreads

De quotering in de markt voor het verschil in rente of in de bied- en laatkoers van effecten. Daarnaast wordt de terminologie ook vaak gehanteerd om opslagen van obligaties te duiden ten opzichte van vooraf gedefinieerde staatsobligaties.

Total return

Het totaalrendement op beleggingen zijnde de directe en de indirecte beleggingsopbrengsten.

Vastrentende waarden

Obligaties, leningen op schuldbekentenis en hypothecaire leningen.

Volatiliteit

Beweeglijkheid van koersen/markten.

Zakelijke waarden

Aandelen en onroerende zaken.